פולע טאַבעלע פון דער מלוכה-לאָטעריע זעה 5-טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פּרייז 30 גראָשען

הייַנט 24 זייַטען

נייעס פאָלקסבלאַט

№ 79 | Łódź, Piątek 1 kwietnia 1932 r. | צענטער יאָהרגאַנג | לאָדז, פרייטאָג, כ"ד אדר ב' תרצ"ב | № 79

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

געז. „קולטור-ליגע"
אָפּט. לאָדז.

אָרב. געז. פאַר פיזישער דערציהונג
„מאָרגענשטערן"
23 בזשעזשינער 23.

זאַל פילהאַרמאָניע אַ פרייהמאָרגען
שבת, ד. 9. אַפּריל, פּינקטל. 10.30 פריה קומט פאַר
גראַנדיעזער פּראָגראַם ◆ ספּעציעלע מוזיק ◆
אויפטריט פון כאָר אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. זאַזולע. דראַמ. סטודיע „באַגינען" רעזשי: ס. ווײַנשטאָק. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. א. זילבערבערג. גימנאַסטישע גרופּען ביים „מאָרגענשטערן" אונטער דער אָנפיהרונג פון אינסטרוקטאָרין קאַלעגיום וועלן אויפפיהרען ספּעציעלע צוגעגרייטע איבונגען לויט'ן מוסטער פון דראַמע, געזאַנג און ספּאָרט אויסגעפיהרט דורך די סעקציעס פון קולטור-ליגע און מאָרגענשטערן
פון די דייטשע ספּאָרט-געזעלשאַפטען. — בילעטען צום פּרייז פון 50 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען אין „אַרב.-ווינקעל" פּאָלוד. 20 אין „מאָרגענשטערן" און ביים אַריינגאַנג.

עכטע, ריינע
אונגאַר-ווײַנען
כשר לפסח! כשר לפסח!
זל. 3.45 אַ באַטשינקע
צו בעקומען ביי דער לאַנג-יאָהריגער בעוואוסטער פירמע
„באַרוך"
אינה.: מענדיל באַרנשטיין, לאָדז
נאַוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210-58

קויפט נישט פריהער קיין סחורה
ביז איהר וועט זיך נישט איבערצייגן, אַז די ביליגסטע קוועלע פון די נייעסטע
הערען- און דאַמען-שטאָפען
פון די נייעסטע פאַרבען און מוסטערן צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאָן פון די בעסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער אויסאַרבייטונגען
צו די ביליגסטע פאַבריקס-פּרייזן איז נור ביי דער גוט-בעקאַנטער און רעעלער פירמע
M. i Sz. Rabinzon
ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 45, tel. 120-41.
הורט און דעטייל! — רעעלע און סאָלידע בעהאַנדלונג! — הורט און דעטייל!

אַכטונג!
די בעוואוסטע און לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע
J. Futerman
Łódź, PIOTRKOWSKA 54, tel. 106-54
עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט צו די פאָרשטעהענדע ימים-טובים אַ זעהר רייכען אויסוואַהל פון אַלערלײ מאָדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:
דיוואַנסעס / טיש-בעט-דעקען / מעבעל-איבערצוג / כאַדניקעס
נאַרזשוטען / דעקאָראַציאָנס-שטאָפען / גאַרדינען / קאַצען
צעראַטען / פאַרטיערען / רייזע-פּלעדען / לינאָלעאומס
צו זעהר ערנידריגטע פרייזען און רעעלע בעהאַנדלונג.
בעמ.: גענעראַל-פאַרטרעטונג פון די בעוואוסטע אָריגינעלע גליניאַנער האַנד-אַר-בייט-קילימעס ווי אויך פון די 1-טע שלעזישע האַנדטעפּיכער-קניפּפעריי אין ביליץ
54 הורט! דעטייל! 54

36 טוך- און קאָרט-לאַגער 36
פּעטריקאָווער
Bcia A. i R. MILGROM
fr., I piętro PIOTRKOWSKA 36 telef. 225-95
מיר עמפּפעהלען צום פריהלינג און זומער-סעזאָן
די נייעסטע אַנציגער און פּאַלטאָ-שטאָפען
פון די בעסטע ביליצער, טאָמאַשאָווער און
לעאָנאַרד'ס, ווי אויך דאַמען-מענטעל
גרויסער אויסוואַהל!
36 הורט און דעטייל! ■ ביליגע פרייזען! 36

אַ בעקערייַ
אויף מצות צו פערדינגען
2049
צו ערפאַהרען זשעלאָנאַ 48, ביים הויז-וועכטער.

איך מאַך בעקאַנט, אַז מאָרגען, שבת, ד. 2-טען אַפּריל 1932, 6 אָוונט ווערט ערעפענט אויף דער מאַניושקי 3 מיין
פּריוואַט-טאַנץ-שולע
2128
מיט אַכטונג ש. ריבאַווסקי.

טוך- און קאָרט-געשעפט
SALOMON SULKES
לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 15, טעל. 163-84
אויסשליסליכער פערקויף
2176
פון ביליצער, טאָמאַשאָווער און לעאָנאַרדטס סחורות
רייכסטער אויסוואַהל! רעעלע בעהאַנדלונג! ערמעסיגטע פרייזען!
בעמערקונג: מיר גיבען אַרויס פאַר שניידער קאָלעקציעס.

הילפס-פעראיין „עזרת אחים" אין לאָדז, זאַוואַדזקאַ 28
בעקאַנטמאַכונג.
מאָרגען, שבת-צו-נאַכטס דעם 2-טען אַפּריל ה. י. 6 אַ זייגער אָוונט צום ערשטען טערמין און ביי אַ נישט-גענוגענדע צאָהל מיטגלידער 8 אַ זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל זאַוואַדזקאַ 28 — די
יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:
1) ערעפנונג; 2) וואַהלען פון ד' פאָרזיצער און אַססעסאָרען; 3) קאַסע-בעריכט פאַר'ן יאָהר 1931/32; 4) טעטיגקייטס-בעריכט פון דער פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע; 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1932/33; 6) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע; 7) פרייע פאָרשלאַגען.
אַלע מיטגלידער ווערען געבעטען פּינקטליך צו ערשיינען.
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג פון „עזרת אחים"
אין לאָדז, זאַוואַדזקאַ 28.
בעמערקונג: מיטגלידער. וואָס זענען שולדיג ביישטייער מעהר ווי פאַר 6 חדשי וועלען נישט צוגעלאַזט ווערען צו דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג.
2081

פֿערלאנגט ווינער מעבעל

נור פון דער פירמע

„VIENPOL"

גאראנטירט מיט איהר שטארקייט און דויערהאפטיגקייט

צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען.

פאבריקס-לאגער אויף 5 זאוואדזקא 5

FABRYKA GIĘTYCH MEBLI

„VIENPOL"

Zawadzka 5, tel. 191-20

טוך- און קארט-געשעפט

I. MILLER, Łódź Piotrkowska 5 Tel. 134-50

עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואה פון די

נייעסטע

דאמען- און הערען-שטאפען

פון דער פאבריק Leonhardt, Woelker i Girbardt צו פאבריקס-פרייזען.

אכטונג! די בעסטע איינקויפס-קוועלע פאר די ה"ה פאהרערס פון פורמאנען און פאמערן!!

אויף לאגער געפינט זיך א רייכער אויסוואהל פון די בעסטע לעאנארד-שטאפען ווי: קאמגארן און שטרייכגארן צו פאבריקס-פרייזען,

ווי אויך סופאנען און פארטיע-שטאפען (אונטערפרייזיג).

דאס ניי-ערעפענטע

טוך- און קארט-געשעפט

אויף פעטריקאווער 23, פראנט, 2. שט. טעל. 226-39

מאכט בעקאנט, אז צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די מאדערנסטע **דאמען- און הערען-שטאפען**

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארדט'ס סחורות

צו קאנקורענץ-פרייזען.

בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערצייגען!

M. TAZBIR מיט אכטונג

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון ק. מילגראם

לאדז, פעטריקאווער 23

פראנט, 2-טער שטאק.

הורט און דעטייל

עכער מאשינאווט ווערען אויסגענייט

שרודמיעסקא 8

אנאנס! אנאנס!

פון זונטאג ביז פרייטאג, דעם 8-טען אפריל ד. י.

ווערט אין „פילהארמאניע" נישט געשפילט

צוליב דער גרויסער פארבערייטונג פון דער נייער

פרעמיערע!

דאס רבי'לע

אריגינעל, אינטערעסאנט,

מיט וועמען?

(לעזט די וייטערדיגע אנאנסען)

רעשטען

לאדז, נאוואמיעסקא 5

פראנט, 2-טער שטאק

פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער

אויף אנציגער און פאלטענס

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘSLIWY

נאוואמיעסקא 5, פראנט, II שטאק

זשיראנדאלען

עלעקטרישע אין די מאדערנסטע פאסאנען לויט'ן אויסלענדישען סטיל אין א גרויסן אויסוואהל עמפעהלט

די לאמפען-פאבריק

B-CIA LAJB

Łódź, Zgierska 9, tel. 164-95

מיר עמפפעהלען א גרויסען אויסוואהל פון זעמטליכע ראדיא-אפאראטען פון דער בעריהמטער וועלט-מארקע

Mende-Radjo

DRESDEN

זאווי זעמטליכע ראדיא-טיילען.

1970

עכטע גוטע און כשר'ע

ווייז

צו די ביליגסטע פרייזען

צו **75** און **65** גראשען

פאר א 1/4 ליטער

צו בעקומען ביי דער לאנג-יעהריגער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.: מעבדיל בארנשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

רעסטאראן-דאנסינג

„PICCADILLY"

לאדז, 1 זאוואדזקא 1

טעל. 203-40.

גרויסער

אטראקציאנס-פראגראם

אויף אפריל!

▲▼▲

Les Sisters Farre

ערשטקלאסיגער טאנץ-דועט.

Edith Leisler

בעקאנטע טענצערקע.

Willy & Margo

עקסצענטרישער טאנץ.

Seweryn Grodzeński

געז. טענצער

מיט'ן אנטייל פון גאנצען ארקעסטער.

Front Heymar Jazz

אנהייב פון פראגראם פונקט 11 א זייגער.

שבת, זונטאג און יום-טוב

Five o'clock

מיט'ן אנטייל פון גאנצען אנסאמבל.

יין כשר לפסח!

מיר מאכען בעקאנט אונזער ג' קונדשאפט, אז דער איינצעל-פערקויף פון דער וויין-און מעהד-פאבריק פירמע

„פראגרעס"

אלטער מארק 2, וואס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאלג

איז איבערגעטראגען געווארען

איז פראנט-געוועלב, **אלטער מארק 1.**

צוליב רעקלאמע פון ניי-ערעפענטען געוועלב, פערקויפען מיר א פלאש פון 1/4 ליטער גוטען ראזינען-וויין נומ' 6 נור 75 גר.

און 1/4 ליטר דעם בעוואוסטען ראזינען-וויין נומ' 7 נור 85 גר.

איבערצייגט אייך מיט אייער פאמיליע, אז הנאה האבען פון גוטען וויין, וואס קאסט נישט טייער איז נאר ביי דער פירמע „פראגרעס".

מיט אכטונג וויין- און מעהד-פאבריק

פירמע „פראגרעס"

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

פאר לערע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר 5 גר. פאר באטשינקע און קווארט-פלעשער—10 גר.

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדערן מיר אויף הערן

מאיר איילענבערג

ווידזעווסקא 49

צו ערפילען דעם פסק בית-דין פון הרב זינגער שפעטעסטענס ביז דינסטאג, פרשת תזריע, דעם 5 אפריל, געגענפאלס נעהמען מיר ארא די גאנצע פעראנטווארטליכקייט.

מיט אכטונג י. ווייסקאפף

Administrator domu Kolejna 5.

2114

קוכען

מאדערן מעבעל, קארידארען

און קינדער-צימערן

עמפפעהלט די בעקאנטע פירמע

SZ. DZIĘCIARSKI

פיעטריקאווער 16 (אין הויף)

צו נידריגע פרייזען.

1902

קארטאפעל-מעהל

כשר לפסח

1-טע סארט „סופעריאר" מיט א הכשר

צו בעקומען אין הורט ביי יעקב ראזענטאל

פאלודניאווא 39, 39

טעל. 236-06.

1914

מיט דער גאנצער ארטיסטישער משפחה טרויערט מיט אויפ'ן טויט פון

ח' דוד קייזעראוויטש

דער „ארט"

2138

ערשטקלאסיגער
דאמען-שניידער-אטעליער ד. פלאסטער, 9 אלעע 1-טער מאי 9
קאסטיומען און פאלטענס
נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפארטרויטע סחורות לויט די לעצטע פאריזער און ענגלישע מאדעלען. זעהר ביליגע פרייזען. גינסטיגע בעדינגונגען.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען און פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעפיהרט אויך אנדולאציע
ביי הערש,
סקווערא 15.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
רוזשקא צימערמאן
מיט ה' **דוד פעפער**
ווינשען מיר א הערצליכע: מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט,
זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
פערסאנאל פון דער פירמע צימערמאן

פעלא גאלדמאן (לאדז)
אבראם שיליט (ווילנא)
פערלאבט.
לאדז, אין מערץ 1932. 2129

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
פרל. **פעלא גאלדמאן** (לאדז)
מיט ה' **אבראם שיליט** (ווילנא)
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
ברודער יאקוב גאלדמאן און פרוי.
שוואגער יוסף אפפעלבוים.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ווערטער פריינדין 2168
פרל. **עדושא אורביטעל**
מיט ה' **לעאן לערער**
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
אברהם קאנטאראוויטש
אלעק יאבלאנעק
אנדושא מאזעלשא
איטקא שפירא

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען פריינד
אבראם טענענבוים
מיט פרל. **רוזשא דעסאו**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
2146 זעליג מאלינסקי און פרוי.

צו דער זילבערנער חאכציים פון אונזערע ליבע קוזענס
אליעזר האפמאן און פרוי
ווינשען מיר זיי, אז זיי זאלען דערלעבען צו פייערן זייער גאלדענע האכציים בתוך רחבה
מארקוס זילבערשטיין און פרוי
2136 און **משה אלטמאן**

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע סאכטער פרל.
רעגינא ראדזשיצקא קרושניעוויץ
מיט ה' **ישראל ווייץ** בורשטין
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב די עלטערן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער
פרל. **רעגינא ראדזשיצקא**
מיט ה' **ישראל ווייץ**
אונזערע הארציגסטע וואונשען
בעריל און שלמה ראדזשיצקי,
קרושניעוויץ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין פרל.
רעגינא ראדזשיצקא קרושניעוויץ
מיט ה' **ישראל ווייץ** בורשטין
גראטולירען הערצליך 2122
אהרן בלומענזאן און פרוי (קוטנא)

צו דער פערלאבונג פון אונזער גע־עהרטען מיטגליד
ה' **דוד פעפער**
מיט פרל. **רוזשא צימערמאן**
ווינשט מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
די פערוואלטונג
פון בית היתומים זגערזשער 40.

צו דער חתונה פון אונזער ווערטער פריינדין
פרל. **פראניא גרינבערג**
מיט ה' **רובין קאהאצינסקי**
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
2103 יוסף וויינבלום און כלה.

צו דער זילבערנער האכציים פון מיין געעהרטען שעף ה'
הערשל נאוואק און פרוי
ווינש איך זיי פיל גליק און זיי זאלען דערלעבען צוזאמען אין פריידען צו פייערן זייער גאלדענע האכציים
שמעון קינד. 2148

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד
דוד פעפער
מיט פרל. **רוזשא צימערמאן**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט 2156
דוד פוטערהענדלער און פרוי
אנשטאט בלומען שפענדען מיר 10 זל. פאר'ן בית-יתומים זגערזשער 40.

מאשיי-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל און סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבערזל-בווואוסטער צוקערביע
ב. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38
טעל 143-82

בראניא בעלמאן
לעאן בודניאנסקי
פערלאבט.
2130 לאדז, אין מערץ 1932.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע קוזינקע
פרל. **בעלא פערענבוים**
מיט ה'
שמחה בינם איזביצקי
ווינש איך א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
2162 לייב פערענבוים.

צו דער פערלאבונג פון
פרל. **רוזשא צימערמאן**
מיט ה' **דוד פעפער**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט, זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
אבראם שידלאווסקי און פרוי.

גדא טבא! בזה הננו שולחכם את ברכותינו החמות לחבירנו הנכבד חבר הועד מר
אלכסנדר זיסקינד שפיגעל
לרגלי בואו בברית האירוסין את בחירת לבו העלמה מרת **חנה לאה גרונמאן**
והננו מאחלים לו רב אושר ועושר ותהי דרכם סוגה בשושנים. הועד של שעורי ערב
"כתר צעירים" ווסכאדניא 12
2157 (מקודם נאוואמיעסקא 22)

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודביאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: הקלאדקעס אויף פלאטספוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. א. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.03 נאכמיטאג.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד
יצחק דזאלאשינסקי
מיט פרל. **רחל צענשיפער**
גראטולירען מיר הערצליכסט און מיר ווינשען זיי דאס זייער לעבען זאל מיט בלומען בעצירט זיין 2099
יעקב ניימאן,
יחיאל פרענקעל.

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אוונד 1117

אונזער ליבען ברודער דוד צון זיין תנאים
מיט פרל. **רוזשא צימערמאן**
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט 2173
ברידער מענדעל חיים און מאניעק פעפער.

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פאטער
לייזער ברוך פעפער
צו דער פערלאבונג פון זיין ליבען זוהן, אונזער ליבען ברודער **דוד פעפער**
מיט פרל. **רוזשא צימערמאן**
מיר ווינשען איהם ער זאל דערלעבען פיל נחת פון אלע זיינע קינדער און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט
מנדעל חיים און מאניעק פעפער,
אברהם שידלאווסקי און פרוי.

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת מז"ט אנו מביעים ומושיטים לחברנו מר
דוד רייכאפעל נ"י
לנשואיו את העלמה מרת
מינדל ערדינאסט תח"י
יהי דרכם סוגה בשושנים. יהי רצון שתבנו ביתכם על הרי ציון וירושלים.
חברה **אהבת בחורים** בלודז.

מצווה לפרסם.

אזוי ווי עס געפינט זיך אין באלוט א „רביצין" שרה די געבזולעדין אשת ר' משה יוסף דאנציגער פון באלוטער פלאץ. די שרה איז אריינגעקומען צום באלוטער רב פרעגען א שאלה איז דער רב גע־שלאפען, האט זי געעפענט א גזיל און אנגעהויבען שעלטען דעם רב האט זי די רביצין געפרעגט פאר וואס זי שעלט, דער רב שלאפט דאך. האט זי די רביצין געשאלטען און געזידעלט מיט די געמיינסטע ווערטער, וואס מען קען דאס נישט איבערגעבען פאר דער עפענטליכקייט און האט נאך גע־סטראשעט מיט שלאגען, אזוי ווי מען האט ניקא־לאי'ען אראפגעווארפען פון טראן אזוי וועט מען דעם רב אראפוועצען פון טראן און זי דארף נישט האבען קיין דרך ארץ פאר'ן רב, ווייל איהר מאן איז אויך א רב און זי איז א רביצין. מיר, דער פעראיין פון באלוטער קצבים פראטעסטירען אמ־שארפסטען געגען אזא אומפעראנטווארטליכע האנד־לונג און מיר האבען גרויס פערדרוס פון דעם אז אזעלכעס האט געזאלט פאסירען געגען באלוטער רב שליטא, מיט די רביצין וואס זייער כבוד איז ביי אונז געשעצט און טייער.

1266 מיט אכטונג
פעראיין פון באלוטער קצבים

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער 2144
אדעלא ראדזינסקא
מיט ה' **אהרן סובעצקי**
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און א בליהענדע צוקונפט
שוועסטער לאלא
און ברודער דוד ראדזינסקי.

צו דער חתונה פון אונזער חשוב'ן פריינד
דוד רייכאפעל
מיט פרל. **מינדעל ערדינאסט**
ווינשט א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
די פערוואלטונג פון „אהבת בחורים"
וואלף רעדליך, שמואליק גראנקעוויטש,
קלמן שיינטאבער.

Z intencji zaręczyn koleżanki mojej
p. Róży Cymermanówny
z p. **Dawidem Feferem**
składam serdeczne życzenia
2083 Frania Goldberżanka

צו דער פערלאבונג פון מיין בעסטער פריינדין
פרל. **בראניא בעלמאן**
מיט ה' **לעאן בודניינסקי**
ווינש איך א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
דוד מארזשענסקי. 2152

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Właść. E. BAUER i A. WEIDEMANN
Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20
פיהרט אויס שנעל, פינקטליך און צו בעדייטענד ערמעסיגטע פרייזען זעמטליכע אפגוסען פון גרויסע אייזען לויט אייגענע אדער צוגעשיקטע מאדעלען און צייכנונגען
זעמטליכע מעכאנישע בעארבייטונג פון מעטאלען

מזל-טוב אנו מברכים את חברנו הכי נכבד 2123
מ"ר **דוד פעפער**
לאירושיו את העלמה
מרת **רוזשא צימערמאן**
תהא דרכם צלחה וסוגה בשושנים
בשם „צעירי ישראל" בלודז, הועד.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער, וועלכע איז פאר־געקומען ד. 27-טען מערץ
וואלף אונגעלניס
מיט פרל. **גיטעל באראן**
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען
וואלף און חנה שמארגד און קינדער.

Wlasta Burian
ער
Anna Ondra און זיין שוועסטער
אין דער ארציפרעהליכער קאמעדיע. אויסער'ן פראגראם: צייכנונג-גראטעסק און פאראמאונט'ס טאנ-בוך

RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת זונטאג 2 א זייגער
ויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

ליטווישע מצה-רייבעכץ
העל, שיין טרוקען — צו ביליגע פרייזען
מיט א הכשר פון ראבינאט כשר אפילו למהדרין מן המהדרין
צו בעקומען אין דער שפייז-פירמע
ה. פיאטרקאווסקי און קאמפ.
אלעקסאנדריסקא 12 אין הויף. טעל. 92-220. 2187

ווין כשר לפסח!
מיר מאכען בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום, אז די איינציגע פערטרעטונג אויף לאדז פון דער בעוואוסטער פירמע
Eszkol Hochglobe
Warszawa
בעקומט מען צו פאבריקס-פרייזען ביי
ח. ז. גאלדבערג, פולנאצנא 14
טעלעפאן 183-73
הורט און דעטייל הורט און דעטייל
בעמערקונג: ביי מיר איז אויך צו בעקומען
שפירט, וויין און ליקיער כשר לחג הפסח
הורט-ראבאט 10% — הורט-ראבאט 10%

בעקאנטמאכונג.
פון 1. באלוטער הילפס-פעראיין „גמילת חסדים“
לאדז, קרוטקא (באלוט) 5/7
ווי בעוואוסט, עקזיסטירט אין לאדזער ארימסטען קווארטאל באלוט א הילפס-פעראיין „גמילת חסדים“, וועלכער גיט ארויס אהן-פראצענטיגע הלוואות פאר דער אונטערדריקטער יודישער בעפעלקערונג. בכדי אבער צו העלפען אין דער איצטיגער שווערער צייט, נישט נאר געזונדע, נאר אויך קראנקע האבען מיר געגרינדעט אן אפטיילונג פאר ערצטליכע מעדיצינישע הילף פון בעוואוסטע לאדזער דאקטוירים ספעציאליסטען. דעריבער מאכען מיר בעקאנט, אז אנהויבענדיג פון זונטאג, ד. 3-טען אפריל 1932 וועט שוין זיין טעטיג די ערצטליכע מעדיצינישע אפטיילונג פון 9 א זייגער פריה.
מיט אכטונג די פערוואלטונג. 2163

אונגער-וויין
איז ביי מיר זעהר ביליג!

רייגער, גוטער, אלטער אונגער-וויין קאסט נור א קווארט	5.50
" " " " א באטשיג.	3.75
אונגער-וויין פערשניט " " א קווארט	3.75
" " " א באטשיג.	2.50
מעהד I סארט " " א קווארט	2.00
I " " א באטשיג.	1.50
ארץ-ישראל-ווייגען אלע סארטען " "	7.00

אויך פערשידענע גוטע ווייבעז,
מעהד שפירט און ליקיערען
אלס כשר לפסח
מיט די ביליגסטע פרייזען
מיט אכטונג
יצחק מאיר גוטער
נאוואמיעסקא 19, טעל. 83-215
1885

Herren-Schneider-Atelier
A. PARZENCZEWSKI, Łódź.
בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז איך האב בעשלאסען צום קומענדיגען פריהלינג-סעזאן צוליב'ן הערשענדען קריזיס, בעדייטענד פערקלענערן די פרייזען פון אלערארט בעשטעלונגען. גאראנטירט פינקטליכע אויספיהרונג לויט די נייעסטע פאסאנען פון אייגענע און אנפערטרויטע וואַרן מיט די בעסטע צוראטען
מיט אכטונג א. פארזשענטשעווסקי
לאדז, זאוואדזקא 29, פראנט וו. 7. 1882
בעמערקונג: מיין שניידער-אטעליר עקזיסטירט פון 1910.

די עלעגאנטסטע מענער-היטען
צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן עמפפעהלט אין די נייעסטע סארטען און קאלירען 2174
דאס ביי-ערעפענטע היטען-געשעפט
„Kurjer Kapeluszniczy“
Łódź, Południowa 15.
אכטונג! צוליב דער ערעפנונג פערקויף איך אין משך פון 2 חדשים פון 25 מערץ ביז'ן 25 מאי 1932 מיט 40 פראצ. ביליגער.
זעמטליכע רעפעראטורען און פאסאנירען ווערען אויסגעפיהרט אין 2 שעה לויט'ן אויסלענדישען מוסטער. קומט און איבערציינט אייך!

אכטונג, מאדיסטקעס!
איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
דאמען-שטרוי-היטען.
די נייעסטע פאסאנען און ערשטקלאסיגע אויספארבירונג. מיט 10 פראצ. ביליגער ווי איבעראל.
1-טע ווארשאווער היטען-פאבריק אין לאדז
M. Szpiro, Piotrkowska 14

פון זאפארט צו פערדינגען
א צימער מיט קוך און מעבעל
אויף אגראדאווא-גאס בעבען דער האלע, צו ערפאהרען אין ארמיניסטר.

אכטונג!
ה"ה שניידער-מייסטער, גאלאנטעריע-סוחרים און קאנפעקציאנערען!
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז איך האב ערעפענט א ניי געשעפט פון זעמטליכע
שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע
אויף באוואמיעסקא 16 פראנט
און עמפפעהל:

וויקטאריא, בעק,	וואטאלין,
ערמעל-סאטין,	גומי-בענדער,
קלאט און קארמען,	שטאפ-בייגוועל,
קראזע און זשאנעט,	אלערארט גארן,
פערש. לייוועגט,	אלערליי קנעפ,
וולאשאנקע, מושלין,	זיידענע טאשמא.
אטלאס און ראדאמע,	מאשין-און האנד-זייד
קאמגארן-סאטין,	פאדפינקעס א.ז.וו.

קאנקורענץ-פרייזען!
מיט אכטונג ש. וויגאדבי
לאדז, נאוואמיעסקא 16, פראנט

בעקאנטמאכונג. 1602
דאמען-שניידער מ. ברייטשטיין
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פילסודסקיעגא 69 עק נארוטאוויטש
נעמט אן בעשטעלונגען אויף מענטעל און קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדע'ן צו צוגענגליכע פרייזען.

1 pokój lub 2
frontowe z telefonem **na kancelarję adwokacką**
DO WYNAJĘCIA.
Wiadomość **Cegielniana 58**, m. 4 od 2–3 pp.

Dr. med.
Józef Izykson
פאלודניאווא 9, טעל. 75-210
אויערן, נאז-און האלז-קראנקהייטען
שטים און שפראך-שטערונגען 2117
עמפפאנגט פון 2–12 פארמ. און פון 5–7 נאכמ.

אויפפאדערונג
דער לאדזער יודישער פליישער-פעראיין, פיעטריקאווער 24, פאדערט אויף אלע מיטגלידער צו קומען זונטאג דעם 3-טען אפריל 1932 אין פעראיינס-לאקאל פינקטליך 5 א זייגער נאכמיטאג אויף א
וויכטיגע פאך-בעראטונג
וועגען דער איצטיגער לאגע אין די פלייש-בראנזשע.
די פערוואלטונג פון לאדזער יוד. פליישער-פעראיין, פיעטריק. 24.

NADESZŁY ŚWIEŻE MODELE na sezon WIOSENNO-LETNI
w SALONIE UBIORÓW DAMSKICH
p.f. M. KUŚMIERZ, Łódź
Kamienna 12, wejście frontowe, parter
Przyjmuję palta i kostjumy. Robota pierwszorzędna. Wykon. punktualne
Proszę przyjść i przekonać się.
Uwaga: Ceny przystępne. 1912

א סכסוך צווישען מחותנים צוליב איינקויפען מעבעל
נאר די לעצטע מינוט איז דער סכסוך געווארען ערלעדיגט מיט'ן איינקויפען
מעבעל
אין גוט-בעקאנטען מעבעל-געשעפט פון
CH. RECHT נארוטאוויטשא 9
ביליגע פרייזען. — לאנגיעהריגע גאראנטיע
רעעלע בעהאנדלונג.

8 יונג עלעגאנטע הערען!
דערמיט מאך איך בעקאנט אז מיין ערשט-קלאסיגער שניידער-ווערקשטעל איז פערזעהען מיט די נייעסטע מאדעלען. די פרייזען זענען צוגעפאסט צו די היינטיגע פערהעלטנישען.
קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען.
הערען-שניידער-אטעליר
י. גראס, פיעטריקאווער 31
קווער אפיציגע, וו. 35.

וויכטיג נייעס
— פאר —
סוועטער און טריקאטאזש-פאבריקאנטען

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע
ריזפערשלוסען
זענען נור צו בעקומען ביי אונזער אויסשליכען פערטרעטער
ה. אפפעלבוים
לאדז, פולנאצנא 2
טעלעפאן 92-142
בעמערקונג: אונזערע סחורות זענען איצט נאך מעהר פערפולקאמט און זענען גענוי לויט'ן אויסלענדישען סטיל. מיט אכטונג
„REOR“
sp. z ogr. odp. 2125

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
די ביליגסטע קוועלע פון
יודישע לאנגע מלבושים
איז נור אין לאדז, 1 אגראדאווא 1
ביי מ. לאבערשטיין
איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל אלערארט יובעצעס בעקעגע און זיידענע ווי אויך שלאפרעק, כאלאטלעך, געהאקטע אנציגער פאר דערוואקסענע און קינדער. בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, אלץ צו די ביליגסטע פרייזען. 1387

„משמרת החולים“ — יוגענד-קאמיטעט
בעקאנטמאכונג
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר ארדנען איין מוצאי שבת קודש ד. 2-טען אפריל ד. י. אין זאל וואלטשאנסקא 5
אטוויי-אווענד
מיט טענץ
א גרויסער דזשאז-ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון עסטרייכער, איינטריט 75 גר. :–: בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע. 2160

אלע מוזען וויסען,
אז די פירמע פערדער, זגערסקא 7, ליטאמירסקא 2 און זגעוסקא 20 איז די איינציגע קוועלע וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען דאמען- און מענער-היטען די נייעסטע פאסענער אין מאדערנסטע קאלירען, וואס איז ספעציעל צוגעגרייט געווארען אויף דעם קומענדיגען יום-טוב און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צום איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך נייע און אלעס צו ביליגע פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג קומט איבערצייגט אייך! געדענקט די אדרעסען! 2118

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכן מיר בעקאנט, אז דאס לאנגיעהריגע און בעוואוסטע
היטעל-געשעפט
פון מ. א. ראוויצקי
לאדז, צעגעלניאנא 8 (פריהער 40)
עמפפעהלט צום איצטיגען פסח-און זומער-סעזאן א רייכען אויסוואהל פון פערש. טוכענע, סאמעטענע, זיידענע, קינדער, ווי אויך שילער-היטלען פון די בעסטע סחורות צו קאנקורענץ-פרייזען
רעעלע בעהאנדלונג! די פירמע עקזיסטירט פון 1904.

אפגעשטעלט די עקסמיסיעס

פאר ארבייטסלאזע אין קליינע וואוינונגען ביז'ן 1-טען אקטאבער

וואַרשאַ, 31. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט), אין „דזשענניק אוסטאַוו" פון 1-טען אַפּריל וועט זיך. בעווייזען די ערשטע פעראָרדנונג וואָס איז אַרויסגעגעבען דורכ'ן מלוכה-פּרעזידענט אויפ'ן גרונד פון די פולמאַכטען פאַר דער רעגירונג. דער דאָזיגער דעקרעט וועט אַרומנעהמען די גאָוועלען וועגען לאָקאַטאָרען-שוץ, לויט וועלכער עקסמיסיעס פאַר אַרבייטסלאָזע, וועלכע פערנעהמען קליינע וואוינונגען וועלען אָפּגעהאַלטען ווערען ביז אָקטאָבער. דער סיים האָט בעהאַנדעלט אָפּגעשטעלט די עקסמיסיעס ביז'ן 1-טען אַפּריל.

הויך-קאמיסאר געשאנקען א בעכער דער מכביאדע

מיליטער און פאליציי בעטייליגען זיך אין די וועט-קאמפען

ירושלים, 31. (יט"א טעלעגראַפיש). דער הויך-קאָמיסאַר האָט געשאָנקען אַ בעכער פאַר דער מכביאַדע. אין די וועט-קאַמפען בעטייליגען זיך די מאַנשאַפטען פון דער אַרמעי און פאָליציי, אויך די אַלמנה נאָכ'ן פערשטאָרבענעם בן-יהודה האָט געשאָנקען אַ זילבערנעם בעכער, וואָס איהר מאַן האָט בעקומען אין יאָהר 1919 פון די אַמעריקאַנער אָרגאַניזאַציעס.

מכביאדע ווערט היינט געשלאסן

תל-אביב, 31. (יט"א טעלעגראַפיש), היינט אָווענד וועט די מכביאַדע פייערליך געשלאָסען ווערען. די פייערליכקייט וועט פאַרקומען אין דער אַנוועזענהייט פון הויך-קאָמיסאַר.

פערלייכטערונגען פאר יודישע אינדוסטריעלער

ביים בעקומען וויזעס קיין א"י

ירושלים, 31. (יט"א טעלעגראַפיש). דער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע פאַרבשטיין האָט פערהאַנדעלט מיט'ן דירעקטאָר פון עמיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט, וועגען לייכטער מאַכען פאַר יודישע אינדוסטריעלער צו בעקומען וויזעס קיין ארץ-ישראל.

ווי מ'רעכענט וועט פאַר די יודישע אינדוסטריעלער געמאַכט ווערען בעדייטענדע פערלייכטערונגען.

ווער האט געזיגט אין די וועט-קאמפען אויף דער מכביאדע?

תל-אביב, 31. (יט"א טעלעגראַפיש). די וועט-קאַמפען ווערען בעזוכט פון גאַנץ אונגעהויערען ריזיגען עולם.

דער ביז-איצטיגער רעזולטאַט פון די וועט-קאַמפען איז פאָלגענדער:

אין די וועט-לויפען אויף 500 מעטער האָט געזיגט אַ מיטגליד פון דער עגיפּטישער רעפּרעזענטאַנץ.

אין די מענער הויכשפרונג האָבען געזיגט די אַמעריקאַנער, אויך אין פרויען הויכשפרונג האָבען געזיגט די אַמעריקאַנערינס.

אין האָקעי און האַנדבאַל האָבען די דייטשען בעזיגט ארץ-ישראל. ענגלאַנד האָט בעזיגט ארץ-ישראל אין טעניס-שפּיל.

ווייטערדיגע אונרוהען אין שפאניען

צובונטעוועטע ארעסטאנטען פערברענען א טורמע

באַרצעלאָנאַ, 31. (ספּ. טעל) דאָ זענען אַרעסטירט געוואָרען 58 סינדיקאַליסטען, וועלכע האָבען אָפּגעהאַלטען אַ געהיימע פערזאַמלונג אין מעטאַל-סינדיקאַט וועלכער איז פערמאַכט געוואָרען דורך דער מאַכט.

מאַלאַגאַ, 31. (ספּ. טעל.) די שטרייקענדע אַרבייטער, וועלכע זיצען אין אַרעסט, האָבען זיך צובונטעוועט, ענטוואָפענט די טורמע-וואַכען און אונטערגעצונדען די שטרוי-זעק אין זייערע קאַמערן. די פאָליציי האָט נישט געקענט איינשטעלען ווייל די צובונטעוועטע האָבען געדראָהט צו דערהרגענען די טורמע-וועכטער, וועלכע האָבען זיך געפונען אין זייערע הענד. די טורמע איז פערברענט געוואָרען.

די שאדענס אין שאנכאי

פּאַריז, 31. (ספּ. טעל.) די מאַכט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנצעסיע אין שאַנכאַי האָט געכטען פערעפענטליכט דעם בילאַנס פון די שאָדענס, וואָס זענען ענטשטאַנען צוליב'ן כינעזיש-יאַפּאַנישען קאָנפליקט. אין דער קאָנצעסיע זענען אַריינגעפאַלען 340 באָמבעס, וועלכע האָבען פערניכטעט 260 וואוין-הייזער.

נעשטארבען מיניסטער סאקאל

בערן, 31. (ספּ. טעל.) נאָך אַ לאַנגער קראַנקהייט איז היינט ביינאַכט געשטאָרבען אין דער קליניק אין לודענהאָף, דער מיניסטער פראַנציששעק סאָקאָל, דער פוילישער דעלעגאַט אין דער פעלקערליגע. דער טויטער קערפער וועט איבערגעפיהרט ווערען קיין וואַרשאָ דעם היינטיגען שבת.

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג

נעהמט אָן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אָוענד זונטאָג און יום-טובים פון 9 — 1 מיטאָג.

צו אלע ג' שפילערס!

די אַלע, וועלכע בעזיצען געווינענע לאָסען ווי אויך סטאַווקעס קענען זיך ווענדען צו אונז נאָך די אויסצאָהלונג!

גליכצייטיג טיילען מיר מיט, אַז ביזאַהער זענען ביי אונז אין דער לאָטעריע געפאַלען פאָלגענדע געווינסען:

Nr. 28111 אויף 20.000.– זל.
„ 100069 „ 15.000.– „
„ 7981 „ 5.000.– „
„ 58673 „ 5.000.– „
„ 79811 „ 5.000.– „
„ 107052 „ 5 000.– „
„ 130084 „ 5.000.– „
„ 50250 „ 3.000.– „
„ 78791 „ 3.000.– „
„ 97424 „ 3.000.– „
„ 119452 „ 3.000.– „

די גרעסטע און גליקליכסטע קאָלעקטור

ס. יאַטקאַ

פּיעטריקאָווער 22
פּיעטריקאָווער 66
פּאַביאַניץ, פּל. דאָמבר. 3

דאָס גליק איז שטענדיג מיט אונזערע שפּילערס! מיר עמפּפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכע לאָסען!

מענער= היטע

אין גרעסטע אויסוואהל

בעקומט מען נור ביי

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאס, 16-טער ציהונגסטאג

Po 10000 zł. na nr. 5405 126942
Po 5000 zł. na nr. 21184 130084
Po 3000 na nr. 25733 65128 110095 111951
Po 2000 zł. na nr. 851 23459 31780 33248 43004 48465 49011 62062 82707 87662 88323 94993 96139 97131 111224 122031 122659 125775 129954 137264 137924

Po 1000 zł. na nr. 3150 6917 17634 18025 20978 29784 44031 45315 45627 50295 57910 75551 75885 81303 82519 90009 98793 98822 98951 100341 100347 104015 112832 126952 132011 159907

Po 500 zł. na nr. 573 1626 387 3664 4123 4613 4802 8670 9149 10047 10713 11864 13110 14544 14812 15894 16157 16691 20913 22328 23049 25116 25421 28794 2816 29403 29616 29637 31448 33652 33874 36408 37250 40736 40863 42568 43288 44570 46130 46828 47195 47529 47915 48184 48507 51349 51784 54327 55552 56973 57973 57987 59839 61387 61991 62903 63464 64385 64974 66750 68564 69592 70314 70872 72035 73234 73946 74011 74159 74335 74995 75847 75862 76490 76884 77721 79601 84061 84836 85421 87856 88463 89508 89922 90576 90714

92637 93996 95864 97276 99617 101127 101364 102936 103074 103410 103473 104917 105259 105345 106478 106786 108092 109253 109968 111090 111486 111564 113176 113501 1 3676 114708 116967 117510 118020 118211 119405 121741 122999 123112 124166 125482 126297 128961 129705 130529 130640 133910 135573 136026 136087 138027 139194 140092 140799 141453 142034 142837 144206 145126 146537 147189 149054 150137 154226 156822 157028 157684 159001 159004 159944.

Po 250 zł. wygrały następujące nr nr.:

30 41 146 69 290 342 58 427 44 554 73 685 728 52 827 33 951 1038 70 217 305 12 23 60 421 49 602 30 48 829 99 908 2011 39 122 24 60 68 221 94 352 410 89 580 609 69 70 710 91 903 84 94 3068 317 96 403 777 96 823 927 39 4015 28 78 181 209 25 51 370 433 73 535 42 95 705 43 826 60 903 63 96 5018 25 156 201 36 391 404 48 70 504 84 613 40 42 96 763 82 908 40 77 85 98 6064 242 74 334 418 24 89 500 60 84 86 614 88 749 915 73 7104 31 282 88 356 71 489 648 69 724 35 74 81 843 96 917 47 54 8064 308 41 84 98 700 15 840 938 91 9090 165 70 285 95 344 599 831 97 10045 86 153 259 61 317 79 90 412 51 532 67 614 34 48 57 785 915 21 93 11012 81 140 48 239 89 312 32 58 440 621 32 64 739 51 54 908 26 56 12118 261 332 92 400 19 73 81 504 636 78 837 984 95 13097 151 291 93 386 460 82 99 574 723 28 802 904 19 98 14017 120 42 202 343 495 577 812 34 88 950 15119 301 491 96 566 83 629 74 737 91 891 961 16121 209 302 23 86 469 77 712 54 800 9 30 78 933 92 17026 176 208 42 93 301 70 412 38 510 47 626 701 13 853 94 900 59 18008 25 154 208 20 335 524 39 81 611 93 97 875 917 48 55 62 67 19028 32 109 81 83 93 213 85 346 48 93 442 64 554 670 885 925 74 89 96 20125 44 97 249 68 425 541 43 759 70 950 21015 70 101 11 61 252 383 419 54 56 99 525 56 678 83 731 22150 53 57 65 209 45 48 56 390 403 16 565 691 725 33 94 946 58 66 88 23027 83 84 109 33 42 61 79 360 70 74 460 81 535 58 77 78 600 72 930 53 24096 291 553 60 724 25036 144 269 305 59 62 513 15 90 716 95 809 26 26000 47 108 80 530 641 45 823 27123 27 63 75 93 99 285 87 303 835 55 50 28091 113 39 53 223 445 512 54 685 734 890 907 8 53 29086 158 73 200 21 32 55 96 300 35 82 410 74 572 99 608.

30185 411 77 527 74 78 80 700 60 874 95 911 31040 166 76 265 378 465 83 511 617 41 829 36 933 32050 67 315 73 527 647 761 947 33042 49 83 291 317 97 407 602 720 22 34 42 859 910 43 66 34024 45 237 344 486 517 24 37 39 58 515 35 748 803 30 985 35041 51 65 75 94 118 74 82 246 323 69 98 414 52 932 69 36025 88 114 33 37 249 341 468 94 699 713 904 78 37101 99 229 307 10 728 816 50 38029 225 38 72 92 396 449 562 90 605 20 65 69 706 864 88 959 39102 87 274 90 383 89 455 96 568 87 697 99 710 11 66 973 40057 157 396 418 551 57 79 633 740 822 41021 158 342 461 83 565 70 76 615 27 48 53 709 14 24 85 867 912 14 32 71 42019 203 63 322 451 52 995 43035 129 250 67 508 681 741 61 989 44001 92 195 255 317 473 74 520 91 642 49 933 45156 74 168 478 97 637 761 948 46054 70 168 69 215 22 400 18 36 77 86 572 75 83 683 717 45 51 901 62 47135 260 350 98 419 539 94 731 43 823 53 914 23 79 48041 172 82 91 272 371 557 625 26 774 76 90 828 47 921 95 49138 520 671 788 853 65 910 41 50325 423 51 617 81 704 32 939 51034 139 298 315 61 64 675 917 56 52061 134 88 207 40 72 525 38 97 605 84 781 85 86 930 98 53165 509 844 929 70 92 54021 50 142 62 68 272 99 327 37 474 81 554 625 797 822 902 55152 75 79 83 06 58 60 427 53 500 2 95 615 94 328 35 57 915 70 80 56032 60 6572102 262 65 344 68 475 81 618 709 882 943 62 57078 192 282 369 406 17 29 580 82 672 750 872 948 58022 116 32 306 29 40 51 99 427 78 629 849 59059 93 106 32 65 205 33 344 45 88 575 619 59 780 840 62 63 80 917

60048 60 71 74 218 31 344 449 55 63 582 711 939 61019 84 87 98 142248 60 73 361 433 35 603 4 14 17 95 806 76 907 24 62118 230 71 84 320 63 78 99 516 46 83 629 33 705 38 888 949 68 63037 42 56 161 358 94 425 523 617 754 77 818 948 64085 240 57 72 95 445 507 67 705 21 31 76 986 65146 51 256 406 75 84 87 95 589 93 656 897 66023 87 119 256 367 438 501 606 761 805 67140 94 210 459 82 564 693 742 76 835 42 57 95 68010 74 139 251 346 66 439 85 546 55 604 88 872 907 69206 319 29 68 444 501 25 37 39 616 64 786 97 807 40 47 75 936 70100 69 79 247 81 320 403 52 91 711 17 74 82 833 905 71020 34 162 218 450 68524 609 721 845 903 72046 61 74 149 50 487 525 59 98 656 78 769 830 66 76 905 35 73030 40 71 97 101 2 202 25 300 6 11 451 77 572 81 637 729 74286 87 92 324 42 75 521 59 715 64 930 57 75117 20 235 37 303 91 563 611 30 58 96 701 76014 38 48 222 27 308 92 400 28 85 540 501 62 719 78 83 815 70 913 63 77034 216 393 509 55 783 87 831 927 78048 146 54 98 328 409 38 80 89 93 502 65 63 711 893 965 79005 16 64 71 299 528 54 82 793 818 55 83 906 44 80004 247 80 325 30 405 530 677 795 927 81091 105 17 26 229 430 38 636 61 78 772 841 59 905 17 48 82026 47 253 558 805 91 783 89 836 983 83113 85 212 496 559 79 92 655 84 712 845 69 904 51 84105 30 38 47 206 21 49 61 320 53 441 49 61 572 624 57 712 56 932 38 50 85066 264 410 562 725 58 72 88 86026 103 31 208 310 503 39 75 607 96 851 73 87051 75 139 215 67 85 366 88 441 593 602 22 761 890 950 88146 55 89 235 696 751 89020 236 52 345 550 86 88 654 825 42 48

90098 102 694 709 33 51 79 89 936 91257 88 318 37 447 90 641 59 961 92084 232 349 422 38 538 52 88 602 16 30 61 755 866 902 93104 70 242 61 304 55 471 81 85 655 778 86 804 32 53 968 94015 28 30 57 82 142 90 391 467 600 46 83 93 745 879 913 20 95134 224 355 62 93 421 550 713 32 849 954 96020 84 124 235 444 574 699 711 22 40 891 928 97056 99 142 45 210 23 413 38 68 513 75 97 606 731 840 922 98043 68 303 83 418 555 66 864 76 80 912 23 44 99085 157 209 89 327 29 35 68 430 518 60 682 98 797 815 20 41 76 90 66 100052 70 133 210 359 478 563 647 721 22 64 76 93 814 29 101903 77 129 35 36 296 371 417 18 53 63 129 42 88 759 864 83 941 102044 296 407 36 37 562 671 103040 47 100 12 27 224 85 361 63 403 501 2 35 51 62 83 730 43 835 956 67 104010 138 330 543 55 56 609 70 705 51 95 105001 70 269 333 65 434 571 655 72 931 106041 43 79 83 163 67 83 207 354 71 82 444 564 620 77 706 28 832 81 107043 45 93 265 334 37 49 529 70 624 810 29 30 70 910 25 34 108077 104 221 313 91 606 100 58 96 99 788 869 83 109008 42 57 117 33 37 361 481 759 938 44 85 92 110027 82 139 90 229 37 338 411 33 36 635 759 99 836 956 111053 71 105 92 249 80 330 42 52 431 87 612 861 81 964 84 112140 237 310 11 55 401 536 80 93 96 606 22 40 45 720 32 808 113024 65 76 82 132 76 82 202 8 59 318 56 463 75 80 521 79 863 915 26 71 98 114038 187 258 60 326 38 406 48 63 825 50 115010 157 253 314 415 25 51 58 517 42 691 868 78 908 116103 273 97 619 885 914 25 82 96 117006 40 132 68 320 32 75 436 623 75 867 81 931 118032 120 41 259 94 97 303 82 87 471 85 87 674 839 57 99 912 119094 241 395 482 84 96 645 98 759 94 921 59

120129 32 48 53 96 207 53 94 403 73 688 804 8 922 34 75 90 121017 64 82 88 93 95 186 439 599 602 40 715 56 919 34 99 122065 129 50 99 271 97 438 559 610 14 750 815 910 123048 169 428 48 53 509 35 58 71 90 601 17 24 96 719 800 12 42 124034 130 375 99 425 87 96 507 63 92 97 620 56 827 911 125146 52 64 65 261 338 67 412 89 93 516 50 687 708 916 126028 57 76 125 232 382 409 34 39 41 54 98 548 64 700 17 19 56 65 86 829 127103 5 28 63 71 214 92 354 87 462 82 515 88 778 872 96 128026 176 99 299 307 412 623 702 30 801 86 129026 34 93 104 42 289 404 581 633 81 758 76 820 42 90909 83 99 130017 19 42 221 83 86 333 34 90 425 57 507 19 636 60 736 990 131041 170 98 230 61 69 315 51 467 75 511 24 61 623 80 711 85 809 60 54 944 70 80 132048 67 180 228 78 358 408 33 530 629 61 733 868 90 133140 239 491 590 637 85 725 42 90 823 906 73 134118 85 202 35 322 439 597 640 90 96 796 831 41 67 96 986 135080 95 131 72 216 49 95 332 54 66 442 761 848 88 224 56 62 88 136021 64 279 593 87 92 602 713 826 52 964 84 137109 278 307 23 711 89 413 69 550 91 682 739 78 337 947 63 138011 143 93 205 12 23 361 84 89 459 78 548 649 69 78 776 830 32 139258 348 56 57 415 621 93 700 13 16 75 872 920 78 140092 128 29 216 60 79 88 328 447 88 99 511 23 92 657 93 819 35 83 923 79 141176 365 421 26 53 71 660 758 816 80 142007 79 224 93 307 419 36 501 40 606 71 84 742 94 99 936 98 950 143042 46 82 85 306 11 64 427 42 515 78 693 789 825 79 83 144161 252 90 99 394 425 89 559 85 693 703 56 988 145310 437 693 146117 57 88 99 216 461 562 641 46 83 93 834 53 54 908 63 70 72 147040 174 379 490 500 71 691 784 148121 209 72 303 94 439 68 622 81 848 901 5 22 149003 20 48 79 90 169 317 89 476 559 738 882 89 911

150118 73 77 257 412 15 614 30 73 707 59 840 56 74 75 88 927 63 151052 61 86 106 8 201 56 66 303 414 617 28 30 71 722 832 55 949 152222 376 624 67 869 90 902 34 153068 142 55 213 84 376 451 556 604 42 764 88 910 98 154060 130 35 52 86 284 90 330 549 52 780 96 805 61 155098 92 98 191 297 314 25 32 87 537 674 726 71 98 842 919 69 156080 87 142 94 517 38 74 617 29 78 708 29 83 909 45 157072 78 84 106 420 32 38 708 30 80 12 38 978 158028 93 103 29 319 71 73 77 453 536 60 678 701 52 54 159032 117 37 73 423 92 515 78 653 90 778 83 841 49 88 955

אויטאדאפע אין רומעניע

נאך האט נישט אפגעקלונגען דער בת קול פון יענער פינסטערער און שרעקליכער נאכט, ווען די רומענישע גרעניץ־וואך בײם דניעסטער האט דער־מארדעט זעקס יודען, וועלכע האבען געפרובט אונ־לעגאל אריבערשמוגלען די גרעניץ. נאך איז נישט ליקווידירט דער קאנפליקט צווישען יודישען פאר־לאמענטארישען קלוב און דער רומענישער רע־גירונג, וועלכע בעהאלט, געגען דער געגעבענער הבטחה, צוליב כלומרשטען מלוכה־פרעסטיזש, די דאקומענטען פון דער סאראקער טראגעדיע. און שוין איז די עפענטליכע מיינונג פון דער קולטורעלער וועלט אויפגערודערט פון א נײעם אקט פון ווילד־קייט, דאס מאל ווידער מצד דער רומענישער סטו־דענטענשאפט. אין יאסי האט די אקאדעמישע יוגענד, וועלכע איז געווען אויפגערודערט צוליב עפעס אנ׳־אקאדעמישען געזעץ, דעמאלירט די יודישע גע־שעפטען, געשלאגען יודען און געקרוינט איהר דעמאנסטראציע דורך אײנארדנען אנ׳אויטאדאפע, פערברענענדיג צעהן ספרי תורהס און פראפאנירענ־דיג די יודישע שוהל.

מען האט געקאנט ערווארטען אזעלכע מיטעל־אלטערליכע אויפטוען פון קוזאס שילערס, פון דער גייסטיגער עליטע פון אנ׳אייראפעאיש פאלק אין צוואנציגסטען יאהר הונדערט.

אבער דאס איז ווייניג: די דאזיגע פערברע־כענס ווערען אויף א שלעכט מאסקירטען אופן אפראבירט דורך דער רומענישער רעגירונג. נאך דער טראגעדיע בײם דניעסטער האט דער רעגירונגס קאמוניקאט פאלש פארגעשטעלט די געשעהענישען און אפגעלייקענט די אינפארמאציעס, וועלכע עס האט ענטהאלטען דער בעריכט פון דעפ. לאנדוי. די רעגירונג האט פעסטגעשטעלט כלומרשטע קאמו־ניסטישע אנשולדיגונגען פון די קרבנות און דערמיט בעדעכטיגט דעם מארד, פארשטעלענדיג די קרבנות אלס שולדיגע און די מערדער אלס היטער פון רעכט און זיכערקייט. נאך ווייטער איז געגאנגען דער פרעמ־יער פראפ. יארגא ספעציעל איצט, נאכ׳ן פאגראם אין יאסי. אויף דער בעשולדיגונג פון יודישען דע־פוטאט, אז די זשאנדארמעריע האט זיך רוהיג צוגע־קוקט צום אקט פון וואנדאליזם מצד דער „אייזער־נער גווארדיע״, וועלכע האט געברענט אויפ׳ן שײ־טער די יודישע הייליגקייטען, האט הער יארגא מיט גרעניצלאזען ציניזם געענטפערט, אז די רעגירונג איז „געגען פארשטעלען אזא ענין, ווייל דאס קאן פערגרעסערן די בעציהונגען צווישען די אײנוואוי־נער״. אלזא, נישט די שילער פון פראפ. קוזא, דעם יונגסטען פריינד פון פרעמיער, נישט זיי מאכען קאליע די בעציהונגען צווישען די אײנוואוינער, נאר דער יודישער דעפוטאט, וועלכער דעקט אויף דעם אמת.

ס׳איז נישט שווער צו בעגרייפען, אז בײ אזא בעציהונג פון דער מלוכה־מאכט קאן נישט האבען די פאליטישע זעלבסטשוץ פון דער יודישער גע־זעלשאפט אויפ׳ן אינערליכען באדען וועלכען עס איז ערפאלג. בפרט ווייל די יודישע פארלאמענטאר־יער האבען פשוט נישט די עלעמענטארסטע מעגליכ־קייטען צו געניסען פון דער פארלאמענטארישער טריבונע. מיט עטליכע טאג צוריק האבען זיי פער־לאנגט פון פרעזידענט פון פארלאמענט, ער זאל זיי נעהמען אין שוץ געגען די קאליגאנעס פון פראפ־קוזא און [illegible] האבען ערקלערט, אז אין געגענפאל וועלען זיי אפעלירען צו דער אינטערנאציאנאלער עפענטליכער מיינונג, פאר זייער אייגענעם שוץ און פאר דער פרייהייט פון דער פארלאמענט טריבונע.

דער פארזיצער האט געוואלט ארויסרופען צו זיך די דעפוטאטען קוזא און ראבו, כדי זיי צו זאהרענען [?]. און באלד דעם איז ווידער געשעהען א פאקט פון שלאגען דעם יודישען דעפוטאט דורך דעמזעלבען [?] דעפוטאט ראבו.

סאראקע, יאסי, דאס שלאגען די אויסגעוועהל־טע רעפרעזענטאנטען פון דער יודישער מינדערהייט דאס זענען די טראגישע קאנפליקטען, וועלכע קאר־נען נישט געפינען זייער גערעכטע לעזונג אין די ראמען פון רומענישען קעניגרייך, וועלכע איז בע־הערשט דורך דער עקעלהאפטער רעאקציע און וואס טרינקט אין מיטעלאלטערליכער פינסטערניש. אפ־רופען מוזען זיך די גאנצע אויפגעקלערטע אינטער־נאציאנאלע עפענטליכע מיינונג, וועלכע איז לעצ־טענס אזוי געוואוינט געווארען צו אקטען פון גע־וואלט און טעראר, אז זי האט שוין אויפגעהערט אויף זיי צו רעאגירען.

דער פאליטישער מאמענט

די פראגע אירלאנד ווידער אויף דער טאג־ארדנונג

די אירלענדישע פראגע איז געווען אין משך פון צעהנדליגער יאהר׳ען איינס פון די שווערסטע און טראגישסטע פראבלעמען פון דער ענגלישער אימפעריע. איבער דער דאזיגער פראגע זענען פאר־געקומען די דראמאטישסטע קאמפען אין ענגלישען פארלאמענט, נישט איין מיניסטער און אפילו נישט איין קאבינעט האט איבער דער פראגע געבראכען דאס גניק, איבער דעם פראבלעם אירלאנד האט זיך געגאסען בלוט פון אירלענדישע בירגער און ענגלישע סאלדאטען. געדאכט האט זיך, אז די פראגע איז ערלעדיגט געווארען ענטגילטיג, ווען ענגלאנד האט געשלאסען אין יאהר 1921 אנ׳אפמאך, לויט וועלכען אירלאנד בעקומט פולשטענדיגע אויטא־נאמיע; דאס לאנד איז ערקלערט געווארען פאר א פרייע מלוכה, מיט אנ׳אייגענעם פארלאמענט און מיט אנ׳אייגענער רעגירונג. נאך מעהר, כדי צוצוגעבען מעהר געוויכט דעם געשלאסענעם אפמאך, האבען איהם די פארשטעהער פון אירלאנד רעגיסטרירט אין סעקרעטאריאט פון דעם פעלקערבונד.

און דאך איז איצט די פראגע וועגען אירלאנד ווידער ארויפגעשוואומען און עס דראהט מיט גאנץ ערנסטע קאמפליקאציעס אין די בעציהונגען צווי־שען די ביידע מלוכות. ווייל אויב די מעסיגע עלע־מענטען אין אירלאנד האבען געהאלטען די דער־גרייכטע אויטאנאמיע פון יאהר 1921 פאר פול־שטענדיג גענוגענד און בעפרידיגענד, האבען די אירלענדישע רעפובליקאנער מיט דע וואלעדא בראש געהאלטען, אז אירלאנד דארף איבעררייסען אלע פערבינדונגען מיט דער מעטראפאליע און ער־קלערען זיך פאר א פולשטענדיג זעלבסטשטענדיגע מלוכה. דאס איז אבער געווען שווער צו מאכען כל זמן די מאכט אין אירלאנד איז נישט געלעגען אין די הענד פון ד רעפובליקאנער. די לאגע האט זיך געביטען, ווען אירלענדישע רעפובליקאנער האבען בעקומען אין רעזולטאט פון די לעצטע פאר־לאמענט־וואהלען די מאכט. מיט א מעהרהייט פון 81 שטימען געגען 58 איז דע וואלערא געשטעלט געווארען בראש פון דער אירלענדישער רעגירונג און שטיצענדיג זיך אויף דער מעהרהייט פון דער פאלקס־פארטרעטונג, האט ער בעשלאסען צו רע־אליזירען דעם צוזאג, מיט וועלכען ער האט גע־שפײזט די בירגער אין משך פון יאהרען, דהיינו, צו פערוואנדלען אירלאנד אין א פולקאם אומאפ־הענגיגע מלוכה.

א פארמעלען גרונד דערצו האט דע וואלערא געפונען אין דער שבועה, וועלכע די אירלענדישע דעפוטאטען גיבען אפ, איידער זיי נעהמען איבער זייערע פולמאכטען. דאס איז א שבועה צו זיין געטריי דעם ענגלישען קעניג. די אירלענדישע רע־פובליקאנער האלטען, אז די דאזיגע שבועה איז נישט איינשטימיג מיט דער אויטאנאמיע פון איר־לאנד, בפרט אז אין די אנדערע דאמיניעס פון ענגלאנד, ווי א שטייגער אין קאנאדע ווערט אזא שבועה נישט געגעבען. דע וואלערא האט דעריבער ערקלערט אפיציעל דער ענגלישער רעגירונג, אז די אירלענדישע דעפוטאטען וועלען די שבועה נישט אפגעבען.

אנדערש קוקט מען אויף דער זאך אין ענגלאנד. דארט האלט מען, אז אויב אירלאנד וועט זיך אפזאגען פון דער שבועה וועט דאס בעדייטען, אז די בעציהונגען פון ביידע לענדער ווערען איינגאנצען איבערגעריסען, אז אירלאנד געהט דערמיט ארויס פון דעם בונד פון מלוכות, וועלכען עס שטעלט מיט זיך איצט פאר גרויסבריטאניען. פונ׳ם שריט פון די אירלענדישע פאליטיקער דארף דעריבער ענג־לאנד מאכען די געהעריגע ווירטשאפטליכע און פי־נאנציעלע אויספיהרען און דאס קאן ברענגען הערצו, אז אירלאנד זאל זיך פלוצים געפינען אין גאנץ גרויסע שוועריגקייטען, בעזונדערס אין עקאנא־מישער הינזיכט. די בעציהונגען צווישען ענגלאנד און אירלאנד זענען געבויט אויף א געגענזייטיגען אפמאך און אויב אירלאנד זאגט זיך אפ פון דער פאראויס בעשטימטער שבועה, הייסט עס, אז זי רייסט איינזייטיג איבער דעם אפמאך און ענגלאנד קאן נאטירליך באין אופן נישט ערלויבען, אז צו אפמאכען, וועלכע זי האט געשלאסען, זאל מען זיך אויף אזא אופן בעציהען, ווייל דאס וואלט אינגאנ־צען ארונטערגעריסען דעם פרעסטיזש פון ענג־לאנד אין יעדער וועלט.

לויט דעם אפמאך, וועלכען ענגלאנד האט גע־האט געשלאסען מיט אירלאנד, דארף אירלאנד צאה־לען ענגלאנד דריי מיליאן פונט יעהרליך. דאס איז א קאמפענסאציע פאר די הוצאות, וועלכע ענגלאנד האט געהאט בײם דורכפיהרען די אגראר־רעפארם אין אירלאנד, ווען די ערד איז געווארען אויס־געקויפט בײ די לענד־לארדען (פריצים) און איז איבערגעגעבען געווארען די פויערים. דע וואלערא האלט, אז ענגלאנד האט נישט קיין רעכט אויף די דאזיגע דריי מיליאן פונט יעהרליך, ווייל אלע געלד־חשבונות צווישען די ביידע לענדער זענען רעגו־לירט געווארען לויט דעם פינאנציעלען אפמאך, וואס איז געשלאסען געווארען אין יאהר 1926. פערקעהרט, ענגלאנד דארף נאך אומקעהרען איר־לאנד 30 מיליאן פונט, וואס זענען איהר אויסגע־צאהלט געווארען אין פערלויף פון די לעצטע צעהן יאהר. די פראגע וועגען דאזיגען אפצאהל איז אויך איינער פון די שטרייט־פונקטען צווישען ביידע לענדער.

עס זענען פערהאן נאך וויכטיגע שטרייט־פרא־גען צווישען ענגלאנד און אירלאנד. קודם כל די פראגע וועגען אולסטער, ד. ה. וועגען צפון־טייל פון אירלאנד, וואס איז פראטעסטאנטיש און וואס האט א בעזונדערע אויטאנאמיע. אולסטער איז ענג צונויפגעבונדען מיט ענגלאנד, דארט געפינען זיך גרויסע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען בעת דעם דרום־טייל פון אירלאנד, דער קאטאלישער, איז אנ׳אגראר לאנד. אט דער טייל פרעטענדירט צו האבען די אויבערהאנד אין אולסטער, וועלכער פער־נעהמט א בעזונדער ארט אין קאמפלעקס פון די ברי־טישע לענדער. אין אולסטער דאגעגען האבען די סעפאראטיסטישע שטרעבונגען פון אירלאנד ווייט נישט דעם אפקלאנג ווי אין דרום־טייל פון אירלאנד.

עס קומט צו נאך א וויכטיגער מאמענט, אויף וועלכען ענגלאנד קאן נישט איינגעהען. אירלאנד האט שוין געוויסע רעכט אין דער אויסערליכער פאליטיק (אירלאנד האט א שטייגער בעזונדערע פארשטעהער אין פעלקערבונד) אבער דאס איז פאר די אירלענדישע סעפאראטיסטען ווייניג. זיי ווילען שליסען בעזונדערע אפמאכען נישט נאר מיט די ענגלישע דאמיניעס, נאר אויך מיט אנדערע מלוכות נאר אזא מין אומאפהענגיגע אויסערליכע פאליטיק פון אירלאנד שטויסט זיך נאטירליך צונויף מיט די וויכטיגסטע אינטערעסען פון ענגלאנד.

דער קאנפליקט איז אן ערנסטער, אבער מען מוז מודה זיין, אז אין ענגלאנד בעציהט מען זיך קאלטבלוטיג צום גאנצען ענין. און דאס פשוט דער־פאר, ווייל אירלאנד איז עקאנאמיש שטארק אפ־הענגיג פון ענגלאנד. כמעט די גאנצע לאנדווירט־שאפטליכע פראדוקציע פון אירלאנד ווערט אימ־פארטירט קיין ענגלאנד. און אויב ענגלאנד זאל נישט וועלען אפנעהמען די אירלענדישע לאנדווירטשאפט־ליכע פראדוקטען, דאן מוז קומען אין אירלאנד צו א שווערען קריזיס. אמת, אירלאנד איז אנ׳אפ־נעהמער פון דער ענגלישער אינדוסטריע, אויב אבער עס זאל קומען צו אנ׳איבעררייס, דאן איז אירלאנד צו ארים, כדי זיך צו קאנען איינשאפען אינדוסטריע ארטיקלען אנדערשוואו.

עס איז פערהאן נאך א וויכטיגער מאמענט, אין ענגלאנד וואוינען זעהר פיל אירלענדער, און צווישען זיי זענען פערהאן פיל ארבייטסלאזע, וועל־כע בעקומען אונטערשטיצונג פון דער ענגלישער רעגירונג. אין פאל ווען די בעציהונגען זאלען אי־בערגעריסען ווערען, קאן ענגלאנד אפשטעלען די אונטערשטיצונגען און אפילו ארויסשיקען די אר־בייטסלאזע, דאן וועט די ארימע אירלענדישע מלוכה בעקומען פלוצים א נדן פון הונדערטער טויזענטער ארבייטסלאזע, וואס דאס דראהט מיט א ווירטשאפט־ליך־סאציאלער קאטאסטראפע.

עס איז דעריבער פערשטענדליך די רוהיגקייט, וועלכע לאנדאן ווייזט ארויס אין דעם קאנפליקט, די אירלענדער האבען אין הינזיכט פון אויטאנאמיע פאקטיש דערגרייכט דעם מאקסימום פון דעם, וואס זיי האבען אין זייער היסטארישען קאמף געוואלט דערגרייכען. זיי וועלען איצט מוזען איינגעהען אויף קאמפראמיסען, ווייל זיי האבען געגען זיך א געגנער, וואס איז אויסגעריסטעט מיט׳ן גאנצען כלי זין פון עקאנאמישען און פינאנציעלען קאמף און דאס זענען זאכען, וועלכע דעצידירען ענטגילטיג וועגען די בעציהונגען צווישען לענדער און מלוכות.

פ. ס.

די תל־אביב׳ער אויסשטעלונג און דער סאוויע־טישער האנדעל אויף דעם נאהענטען מזרח

דאנציג, (יט״א) דער דאנציגער קארעס־פאנדענט פון דער יודישער טעלעגראפען־אגענ־טור האט געהאט א געשפרעך מיט׳ן פערטרעטער פון סאוויעט ־ רוסישען „עקספארטליעס״, וועלכער האט ערקלערט, דאס אין דער תל־אביב׳ער אויס־שטעלונג וועט זיך בעטייליגען אקטיוו אויך דער סאוויעטען־פערבאנד. עס וועלען דארט זיין פער־טרעטען אלע עקספארט־ארגאניזאציעס, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט׳ן אפזאץ אין די אריענט־לענדער ווי ארץ־ישראל, סיריען, עגיפטען, איראק, העדזשאס און תימן.

די פארשטעהענדע תל־אביב׳ער אויסשטע־לונג ווערט אין די סאוויעטישע ווירטשאפטליכע קרייזען בעטראכט אלס וויכטיגער פאקטאר פאר האנדעלס־בעציהונגען אויף דעם נאהענטען מזרח. עס ווערען געמאכט פארבערייטונגען, אז דער סאו־וויעטישער אנטייל אין דער תל־אביב׳ער אויס־שטעלונג, זאל האבען דעם געווינשטען ערפאלג. די ארגאניזאציע פון דער סאוויעט־רוסישער בע־טייליגונג אין דער תל־אביב׳ער אויסשטעלונג. איז איבערגעגעבען געווארען דער האנדעלס ־ קאמער פאר׳ן מערב־טייל פון סאוויעט־פערבאנד.

בעראטונגען וועגען מוניציפאליטעט־געזעץ אין ארץ־ישראל

ירושלים, (יט״א) דער הויך־קאמיסאר פון ארץ־ישראל סער ארטור וואוקאפ האט איינגעלא־דען אויף א בעראטונג די בירגערמייסטערס פון אלע שטעט און די פארזיצער פון לאקאלע ראטען אין ארץ־ישראל. די בעראטונג איז צונויפגערופען גע־ווארען, כדי צו בעהאנדלען דעם נײעם פראיעקט פון מוניציפאליטעט־געזעץ, וואס איז אויסגעאר־בייט געווארען דורך דער רעגירונג.

דער ועד־הלאומי, האט, ווי בעקאנט, זײנער־צייט געפאדערט, אײנצופיהרען א רייה אויסבע־סערונגען אין מוניציפאליטעט־געזעץ, וואס איז פערעפענטליכט געווארען דורך דער א״י־רעגירונג אין אקטאבער 1926. די אויסבעסערונגען זענען אבער דאן נישט בעריקזיכטיגט געווארען.

אויף וועלכע יסודות עס שטיצט זיך דער נײער געזעץ־פראיעקט איז נאך ביז איצט נישט בעקאנט.

הײנט און פאלגענדע טעג
גרויסער יום־טוב־פראגראם!
דאס גרעסטע אין דער גאנצער וועלט פילם־מייסטערווערק,
רעזשי פון געניאלען FRED NIBLO
„בן־הור״
בעארבייט אלס קלאנג־פילם א דאנק אומגעהויערע קאסטען און אנשטרענגונגען
גרויסע מעכטיגע היסטארישע עפאכע
די הויפטראלען קרעאירען:
Ramon Novarro
Carmel Mayers, Mac Avoy
דער זאל איז בעהייצט און ווענטילירט! אנהייב זונטאג און מאנטאג 12.30 בייטאג
אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער נאכמיטאג.

אלעיע קאשטשושקי 21 „הזמיר״ אלעיע קאשטשושקי 21
„יודישע טעאטער־סטודיע״ אין „הזמיר״
הײנט, פרײטאג, 9 אווענט, מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג און 9 אווענט
3 פאפולערע פארשטעלונגען 3
פון 50 גר. ביז 1.50 זל.
די רייזע פון בנימין דעם דריטען
(מסעות בנימין השלישי)
קאמעדיע אין 20 בילדער פון מענדעלי מוכר ספרים.
רעזשי – איזעם דעקאראציעס און קאסטיומען – יצחק ברוינער
מוזיק – דוד בייגעלמאן פלאסטיק און טענץ – איזא הארארי
בילעטען צו בעקומען בײ דער קאסע 2115 בילעטען צו בעקומען בײ דער קאסע

לאָדזש, 1 אפריל 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדזש, 1 אפריל 1932

ענטוואָפנונג אָדער בעוואָפענען דעם פעלקער־בונד?

פון לעאָ קעניג

אויף דער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ, וועלכע „זיצט“ נאָך אין זשענעווע זענען געמאַכט געוואָרן צוויי אויסגעשפּראָכענע און בולטע ענטוואָפנונגס־פאָרשלאַגען:

דער ערשטער פון ליטווינאָוו — „אַלע פעלקער זאָלן תיכף און מיטאַמאָל זיך אָפּזאָגן פון יעדער בעוואָפנונג“, און דער צווייטער בולטער פאָרשלאַג איז געווען דער פראַנצויזישער: „מען זאָל בעוואָפענען דעם פעלקער־בונד“.

מילא, פונ׳ם רוסישען פאָרשלאַג „אינגאַנצען זיך באַלד צו ענטוואָפענען“ רעדט מען שוין נישט. מען גלויבט אַז דער פאָרשלאַג איז נישט געמאַכט געוואָרען אינגאַנצען ערנסט. אַז ס׳איז בלויז געווען אַ דעמאָנסטראַציע מצד דער סאָוועטישער מאַכט, אַז ליטווינאָווס פאָרשלאַג איז נישט קיין פּראַקטישער זעהט ווייזט אויס, גוט אין די גאַנצע פּראַקטישע וועלט, וואָס הייסט גלאַט אין מיטען פלוצלונג בעהמען און אַרויסוואַרפען אַלע אַרמעען און פלאָטען. עס זעהט טאַקע אויס ווי ליטווינאָוו וואָלט געוואָלט אַ ביטערען חוזק מאַכען פון אַלע לענדער און זייערע שלום־ליבענדע רעגירונגען.

אָבער הערפאַר בעשעפטיגט מען זיך נאָך אַלץ שטאַרק מיט דעם פיל מעהר רעאַליסטישען פראַנצויזישען פאָרשלאַג צו בעוואָפענען דעם פעלקער־בונד, כאָטש עס זעהט אויס, אַז אויך דער פאָרשלאַג וועט פערוואָרפען ווערען אַלס אַ נישט־פּראַקטישער.

אַמשטאַרקסטען געגען דעם פראַנצויזישען פאָרשלאַג זענען באַטירליך אַמעריקע און רוסלאַנד, שוין פשוט הערפאַר, ווייל די צוויי מעכטיגע לענדער — מיט אַ בעפעלקערונג פון דריי הונדערט מיליאָן, בײַ אַנ׳ערך אַ זיבענט חלק פון דער גאַנצער מענשליכער בעפעלקערונג — זענען נישט קיין מיטגלידער פון דעם פעלקער־בונד.

וואָס לוינט זיך זיי (אַ חוץ אַלע אַנדערע מאָטיוען) ס׳זאָל געשאַפען ווערען אַ נייע וועלט־מאַכט אין וועלכער זיי האָבען קיין חלק נישט.

רוסלאַנד איז בעזונדער געגען דעם פראַנצויזישען פאָרשלאַג צוליב אַנ׳אַנדערען מאָטיוו: אַ בעוואָפענטע ליגע גלויבט רוסלאַנד, קען ווערען אַ געפאַהר פאַר רעוואָלוציאָנערע לענדער. מען קען נישט לייקענען אַז „עפּעס איז דאָ“ אין דער מורא.

וואָס וועט שטערען אַ בעוואָפענטען פעלקער־בונד אויסצוגעפינען אַז די און די אָרדנונג אין דעם אָדער יענעם לאַנד איז אַ געפאַהר פאַר׳ן וועלט־שלום און ערקלערען געגען דעם לאַנד אַ היילינגע קריג.

אַ בעוואָפענטער פעלקער־בונד קען זיך נאָך אָנהויבען אַריינמישען אין די אינערליכע אָנגעלעגענהייטען פון אַ לאַנד ווען עס וועט זיין אין אַלעמענס אינטערעסען, אין די אינטערעסען פון אַלע רעגירונגען.

אַנדערע געגנער פונ׳ם פראַנצויזישען פאָרשלאַג האָבען נאָך אַנדערע טענות, בנוגע אַ בעוואָפענטען פעלקער־בונד:

די הויפּט־אויפגאַבע פונ׳ם פעלקער־בונד, זאָגען זיי, איז צו ענטוואָפענען די פעלקער און נישט צו שאַפען נאָך אַ בעוואָפענטע מאַכט.

וואָס וועט אַרויסקומען אַז דער בונד וועט האָבען אַנ׳אייגענע אַרמעע און אַנ׳אייגענעם פלאָט ווען פראַנקרייך, און אַנדערע גרויסע מלוכות וועלען בלייבען בײַ זייער איצטיגער מאַכט.

וועט דער וועלט־שלום ווערען פיל בעהיטער אָדער זיכערער, ווען צו די אַלע בעוואָפענטע איבער די אויערען לענדער, וועט צוקומען נאָך אַ בעוואָפענטע מאַכט? און ווען אַ בעוואָפענטער פעלקער־בונד נישט געפינען זיך אין דערזעלבער לאַגע וואָס ער געפינט זיך אַצינד, דאָס הייסט ער וועט קענען אויסאיבען אַ ווירקונג אויף די אַזוי גערופענע קליינע פעלקער, אָבער ער וועט גאָרנישט קענען טון אַפילו בעוואָפענטערהייט געגען אַזאַ מאַכט ווי צום בײַשפּיל יאַפּאַן איז.

און כאָטש עס זעהט אויס, אַז אויך דער פראַנצויזישער פאָרשלאַג וועט פערוואָרפען ווערען אָדער אָפּגעלעגט ווערען פון דער איצטיגער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ ווייל ער איז נישט פּראַקטיש, ווערט ער נאָך שטאַרק דיסקוטירט און פערטיידיגט און בעזונדער פון די אמת׳ע פריינד פון דעם איצטיגען פעלקער־בונד.

די פריינד פונ׳ם פעלקער־בונד אין ענגלאַנד און אין אַלע אַנדערע לענדער בעטען זיך ממש מען זאָל דעם פראַנצויזישען פאָרשלאַג נישט פערוואַרפען.

און עס איז פערשטענדליך פאַרוואָס: דער פעלקער־בונד און זיינע איבערגעגעבענע פריינד האָבען לעצטענס געקראָגען כמעט ווי אַ טויט־קלאַפּ. יאַפּאַן האָט ציניש איגנאָרירט דעם פעלקער־בונד מיט זיינע פּראָטעסטען און עצות און האַלט נאָך מלחמה מיט כינע.

די בלוטיגע געשעהענישען אין׳ם ווייטען מזרח האָבען אַזוי פאַטאַל און טראַגיש בעלויכטען די גאַנצע מאַכטלאָזיגקייט, די גאַנצע ברכה־לבטלה׳דיגקייט פון דער ליגע.

פיהלען אַלע פריינד פון דעם איצטיגען פעלקער־בונד אַז אַזוי אָנגעהן ווייטער קען עס נישט. אַז דער פעלקער־בונד וועט שוין מעהר נישט קענען עקזיסטירען, ווען ער וועט נישט האָבען מיט וואָס מכפּר צו זיין זיין איצטיגע שאַנדע.

זיי פיהלען אַז מען מוז געבען דעם איצטיגען פעלקער־בונד אַ מאַכט אויב מען וויל ער זאָל ווייטער עקזיסטירען.

און די פריינד פון דער ליגע, האָבען זיך, ווייזט אויס, אָנגעכאַפּט אָן דעם פראַנצויזישען פאָרשלאַג ווי אין אַ רעטונג.

בעוואָפענט די ליגע אויב איהר ווילט אַז זי זאָל אינגאַנצען נישט בטל ווערען. גיט דעם פעלקער־בונד אַ שווערד אויב איהר ווילט אַז היינטיגע פעלקער זאָלען פאַר איהם דרך ארץ האָבען.

פערוואָרפט נישט דעם פראַנצויזישען פאָרשלאַג, און מען מוז דאָ ווידער צוגעבען אַז דער סטראַשובעק „די ליגע וועט זיך מוזען אויפלעזען“ ווירקט נאָך אַלץ, כאָטש קיינער גלויבט שוין גאָרנישט אין איהר.

ווייל מען האָט דאָך מורא אַז אַפילו אָהן דער איצטיגער ליגע וועט ווערען נאָך פיל ערגער.

פערפראַזירענדיג אחד העם׳ס בעריהמט וואָרט קענען מיר זאָגען: מיר לעבען איבער די חבלי של שלום אָבער אָהן אויסזיכטען אויף שלום. פאָרשלאַגען ווערען געמאַכט און פערוואָרפען אָדער ווייל זיי זענען נישט פּראַקטיש, אָדער ווייל זיי זענען צו טאָפּיש.

אָבער אין דער אמת׳ן נאָר דערפאַר ווייל די וועלט איז פול מיט מורא, מיט אומצוטרויען איינער צום צווייטען און ווייל פעלקער בעטראַכטען זיך נאָך אַלץ ווי קאָנקורענטען און נישט ווי מיטגלידער פון איין גרויסער מענשליכער משפּחה.

און וואָס מעהר ענטוואָפנונגס־קאָנפערענצען מיר האָבען, און וואָס מעהר אידעאַלע פאָרשלאַגען עס ווערען נישט געמאַכט אַלץ מעהר מוזען מיר איינזעהען אַז כל זמן די סיבות וואָס רופען אַרויס קאָנקורענץ און מלחמות וועלען נישט אויסגעראָטעט ווערען, וועלען די אידעאַלסטע שלום־פאָרשלאַגען אויסזעהען ווי נישט־פּראַקטישע פלאַסטערלעך אויף איבעריגע בעהאַלטענע וואונדען.

אַ בעוואָפענטער פעלקער־בונד זעהט אויס ווי נאָך אַ געפאַהר. דער פאָרשלאַג אַז אַלע פעלקער זאָלען זיך אָפּזאָגען פון זייער בעוואָפנונג — זעהט אויס ווי אַ חוזק.

און די אַלע ענטוואָפנונגס־און שלום־פאָרזען, מיקראָבען, אונטערוואַסער און לופט־וואָפענס — גלויבט קיינער נישט: בשעת מלחמה ווערען בטל אַלע שעהנע נדרים.

איז די אַלע ענטוואָפנונגס־און שלום־פאָרשלאַגען וועלען אויסזעהען אַזוי פּראַקטיש און לייטס דערכאַפּיהרט ווען די סיבות וועלכע פעראורזאַכען מלחמות וועלען בעזייטיגט ווערען.

אָבער לעת עתה מוזען מיר, ווייזט אויס, אָפּקומען בלויז מיט די חבלי של שלום.

נאַטור־היילונג און מעדיצינישע קונסט

(מעדיצינישע שמועסען) פון ד״ר י. רוזשאַנער

2

אויך דאָ זענען פאַראַן נאַטור־מיטלען, וואָס בעמיהען זיך אַליין גובר צו זיין די קראַנקהייט, אָבער אויך דאָ קען די קראַנקהייט ראַדיקאַל בעקעמפט ווערען נאָר מיט דער מיטהילף פון דער מעדיצין. ד. ה., אַז די מעדיצין זאָל צוזאַמען מיט דער נאַטור פיהרען דעם קאַמף לאַמיר עס אילוסטרירען קאָנקרעט.

ביים אַריינדרינגען פון די ספּיראָכעטען (סיפיליס־מיקראָבען) אין אָרגאַניזם, הויבט הער לעצטער אויף אַ קאַמף געגען זיי. ווען די ספּיראָכעטען בעווייזען זיך, הויבט דער אָרגאַניזם אָן צו פּראָדוצירען געגען קערפּער, וועלכע פיהרען אַ קאַמף מיט די פערניכטענדע מיקראָבען. דער אָרגאַניזם פּראָקלאַמירט אַ מאָביליזאַציע געגען דעם געפעהרליכען שונא, וואָס וויל פערכאַפּען און פערניכטען דאָס גאַנצע לאַנד — דעם קערפּער.

אַ חוץ די געגען־קערפּער, וועלכע פיהרען אַ דירעקטען קאַמף מיט די ספּיראָכעטען, וועלכע קומען אָפטמאָל אָפּ שפּעטער, האָט דער אָרגאַניזם אויך געשטעלט אויפ׳ן פראָנט אַנ׳אַנדער כוח. דאָס זענען די לימפאַטישע דריזען, וואָס געפינען זיך אויפ׳ן וועג, וואוהין די ספּיראָכעטען ווילען אַריינדרינגען אין גאַנצען אָרגאַניזם. די דאָזיגע דריזען פערגרעסערען זיך גלייך, ווי ס׳בעווייזען זיך דער דריזען האָט דעם צוועק פון אַ מין פעסטונג, אַ סיפילישער געשוויר. די פערגרעסערונג פון די שרונד־מויער, וועלכע דאַרף נישט אַדורכלאָזען דעם שונא אין ווייטערדיגען טייל פון קערפּער. כדי פעסטצושטעלען, צו די געגען־קערפּער, געגען די ספּיראָכעטען געפינען זיך שוין. ד. ה. צי די מאָביליזאַציע פון אָרגאַניזם געגען דער קראַנקהייט איז שוין פּראָקלאַמירט געוואָרען, ווערט אַדורכגעפיהרט די וואַסערמאַן־פּראָבע.

די וואַסערמאַן־פּראָבע בעווייזט אונז וויפיל געגען־קערפּער עס זענען שוין פאַראַן אין אָרגאַניזם, פאַלט די וואַסערמאַן־פּראָבע אויס פּאָזיטיוו, הייסט עס, אַז דער בעטרעפענדער איז קראַנק אויף סיפיליס, אַנדערש וואָלטען די געגען־קערפּער נישט געווען, פאַלט זי אויס נעגאַטיוו, איז דער־פון נאָך נישט געדרונגען, אַז עס זענען נישטאָ קיין ספּיראָכעטען. עס קען גרייליך זיין, אַז די קראַנקהייט איז שוין אַזוי שטאַרק, אַז זי האָט בעוויזען אײַנצוגעהן אין קאַמף די געגען־קערפּער. ס׳קען אויך זיין, אַז די קראַנקהייט האַלט ערשט ביים סאַמע אָנהויב און די נאַטור האָט נאָך נישט בעוויזען אַדורכצופיהרען די מאָביליזאַציע. ד. ה. צו פּראָדוצירען די געגען־קערפּער.

אַזאַ פאַל האָב איך געהאַט בײַ מיינס אַ פּאַציענט. ער האָט געהאַט אַ קליינע וואונד אויף די ליפּען. די דאָזיגע אָפענע וואונד איז מיר געווען זעהר פערדעכטיג, און נאָך אַ גענויער אונטערזוכונג, האָב איך פעסטגעשטעלט, אַז אין דער וואונד געפינען זיך ספּיראָכעטען, ד. ה., אַז דער דאָזיגער איז קראַנק אויף סיפיליס. מיין פּאַציענט האָט אָבער געהערט צו די, וואָס האַלטען זיך פאַר בעסערע מבינים פון די דאָקטוירים, און ער האָט נישט געגלויבט, אַז אין אַזאַ אומשולדיגע וואונד זאָל ליגען בעהאַלטען די דאָזיגע שרעקליכע קראַנקהייט. כדי צו זיין פולשטענדיג זיכער, האָט ער געלאָזט זיך מאַכען אַ וואַסערמאַן־פּראָבע. צו זיין אומגליק איז די פּראָבע אויסגעפאַלען נעגאַטיוו. ער האָט דערפון געפאָלגערט, אַז ער איז פולשטענדיג געזונד, און געהאַט צופרידען, וואָס ער האָט נישט געפאָלגט זיך איבערבילדען פון דאָקטאָר, אַז ער איז אַ סיפיליס־קראַנקער, וואָס האָט זיך אָבער שפּעטער אַרויסגעשטעלט? די רעאַקציע איז געקומען אַ סך שפּעטער, ווען די קראַנקהייט האָט שוין בעוויזען צו מאַכען געוואַלדיגע פאָרטשריט. דערפון איז קלאָר, אַז אויב די וואַסערמאַן־פּראָבע פאַלט אַפילו אויס נעגאַטיוו, איז נאָך ווייט נישטאָ די זיכערקייט, אַז די ספּיראָכעטען זענען אויך נישטאָ.

כדי צו בעקעמפען דעם סיפיליס ווענדעט אָן די מעדיצין צוויי אַרט היילמיטלען:

1) סאַלוואַרסאַן. 2) קוועקזילבער. סאַלוואַרסאַן פיהרט אַ דירעקטען קאַמף מיט די געפעהרליכע מיקראָבען. זיי ווערען דורך דעם שאַרפען מיטעל אָפּגעסמט. קוועקזילבער ווידער העלפט צו די נאַטור אין איהר קאַמף מיט דער קראַנקהייט, ד. ה. זי העלפט צו צו דער פערמעהרונג פון די געגען־קערפּער. דערבײַ איז כדאַי אויפמערקזאַם צו מאַכען, אַז די אַמאָליגע מעטאָדע פון געבען אין אָנהויב קליינע דאָזען סאַלוואַרסאַן און לאַנגזאַם איבערגעהן צו גרעסערע דאָזען, האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר נישט גענוגענד ווירקזאַם. דורך די קליינע דאָזען געוואוינט מען נאָר צו די ספּיראָכעטען צו דעם סם, און שפּעטער ווען זיי שפּירען די גרויסע דאָזען ווערען זיי נישט אַזוי גיך כויט. ס׳האָט זיך דעריבער אַרויסגעשטעלט פאַר צוועקמעסיגער באַלד אָנצוהויבען מיט גרויסע דאָזען. באַטירליך אַזעלכע, וואָס זאָלען נישט שעדיגען בכלל דאָס געזונד, נאָר בײַם געבען שוין פון אָנהויב גרויסע דאָזען סאַלוואַרסאַן קען מען דערגרייכען גינסטיגע רעזולטאַטען, אפשר אַזעלכע, ווי עס האָט דער ערפינדער געוואַרט פון זיין מיטעל זיין שפּעטער ד״ר עהרליך.

פון דעם געזאָגטען איז קלאָר, אַז בײַ סיפיליס, פונקט ווי בײַ אַלע אַנדערע קראַנקהייטען איז די נאַטור־היילונג אַליין נישט גענוג. נאָר ס׳מוז פאָרקומען אַ צוזאַמענאַרבייט פון דער מעדיצין מיט דער נאַטור, נאָר אין אַ פולשטענדיג האַרמאָנישער צוזאַמענאַרבייט פון דער נאַטור מיט דער מעדיצין קענען דערגרייכט ווערען און דער חולה, קען ווערען די ערוואַרטעטע רעזולטאַטען. קען די קראַנקהייט ווירקזאַם בעקעמפט ווערען און דער חולה קען ווערען פולשטענדיג געזונד אָהן דער הילף פון דער מעדיצין, קען מען נאָר אין גאָר זעלטענע פאַלען בעקעמפען די קראַנקהייט.

מ׳מוז אויך צום סוף בעמערקען, אַז דער רעזולטאַט פון דער היילונג פון סיפיליס איז אָפּהענגיג פון אַ גאַנצער רייהע אומשטענדען, למשל, דער שטאַנד און מין פון די ספּיראָכעטען, די געזונטווידערקונג פון אָרגאַניזם אדג״ל אָט די אַלע מאָמענטען צוזאַמענגענומען מוזען גענומען ווערען אין בעטראַכט בײַם בעקעמפען די קראַנקהייט. די מעדיצין האָט די אויפגאַבע פון די אַלע בעזונדערע מיטלען, וואָס יעדעס פאַר זיך איז אַ טויטער עלעמענט, צו שאַפען אַ לעבעדיגען, ווירקענדען עלעמענט, וואָס זאָל מיט ערפאָלג בעקעמפען די לעבעדיגע ספּיראָכעטען. דערפון איז אַלזאָ קלאָר, אַז די היילונג פון סיפיליס מוז זיין אַ שטרענג אינדיווידועלע. קיין שאַבלאָן איז דאָ נישט אָנווענדבאַר. דאָס אָנווענדען בנוגע אַלע סיפיליס־קראַנקע איין אופן פון היילען קען נאָר ברענגען שאַדען.

צייט, רוים און טויט / אַ ביסעלע חקירה / פון צביון

יעדעס מאָל ווען איך געה צו אַ לויה, פערטראַכט איך זיך וועגען טויט. דעריבער האָב איך אַזוי פיינט צו געהן צו לויות, ווייל עס איז גאָרנישט אַזוי פרעהליך צו טראַכטען וועגען טויט. איך האָב אַ סך ליבער צו טראַכטען וועגען לעבען.

דער, וואָס האָט געזאָגט, אַז די טויטע זאָלען בעגראָבען זייערע טויטע, איז אייגענטליך געווען גאַנץ גערעכט. פאַר די לעבעדיגע איז גענוג, וואָס זיי בעגראָבען די לעבעדיגע. און דאָס יודישע ווערטעל, וואָס זאָגט, אַז אַ יודען איז אַ מצוה צו בעגראָבען, מיינט עס גיכער אַ לעבעדיגען יודען, ווי אַ טויטען. און וואָס שייך טאַקע צו דער מצוה, קען זיך גאָט אויף אונז נישט בעקלאָגען. מיר בעגראָבען אייגענע די אַנדערע גאַנץ טיף, ווען מיר קענען נאָר. און ווען מיר קענען נישט, ווילען מיר, אַמוועניגסטענס. און ווען די לעבעדיגע זענען אַזוי פערנומען מיט בעגראָבען זייערע לעבעדיגע, איז עס נישט מעהר ווי רעכט צו פערלאַנגען פון די טויטע, אַז זיי זאָלען בעגראָבען זייערע טויטע.

זענען אָבער די טויטע אַזעלכע אומבעהאָלפענע מענשען, אַז מעהר ווי ליגען טויט קענען זיי נישט, און זיי קענען דעריבער אַפילו זייערע טויטע נישט בעגראָבען. אויך דאָס מוזען די לעבעדיגע טון פאַר זיי.

איך טראַכט אַ סך. אַז ןפילאָזאָפיר וועגען שטאַרבען און וועגען טויט. אָבער איך מוז זיך מודה זיין אַז איך האָב נאָך קיינמאָל גאָרנישט ביי׳עס אויסגעטראַכט און גאָרנישט ביי׳עם אויסגעפילאָזאָפירט וועגען אָט דער אַלטער טעמא וואָס הייסט טויט.

און אפשר איז עס טאַקע בעסער. וואָס מען פילאָזאָפירט גאָרנישט אויס, נאָר מען האַלט כסדר אין פילאָזאָפירען.

ווען עס דערעסען מיר די פּאָליטישע פראַגען און די פּאָליטישע אַרטיקלען, די דעבאַטען וועגען דעמאָקראַטיע און דיקטאַטור, וועגען עוואָלוציע און רעוואָלוציע, צוליב וועלכע מענשען ווערען אַזוי אויפגערעגט און אויפגערייצט, אַז זיי זענען גרייט איינע די אַנדערע דורס צו זיין, נעהם איך אַ בוך אָדער אַ זשורנאַל איבער פילאָזאָפיע און ציה זיך אויס אויף דער קושעטקע און עס פּאַסירט דעמאָלט איינס פון דאָס צוויי: אָדער איך שלאָף גלייך איין און שטעה שפּעטער אויף מיט אַ קלאָרען קאָפּ, אָדער איך ליג אַזוי לאַנג ביז די פילאָזאָפיע מאַכט אָן אַזאַ טומעל אין מיין קאָפּ, אַז איהר קענט ביי מיר דעמאָל טפּועל׳ן, אַז צוו ײמאָל צוויי איז נישט בלויז זיבען, נאָר אַפילו אַ וועווערקע.

פילאָזאָפיע איז זעהר אַן׳אינטערעסאַנטע זאַך. ווען איהר פילאָזאָפירט נישט, איז, דאַכט זיך, אַלץ אין אָרדנונג. צייט איז צייט, רוים איז רוים, אַ גוף איז אַ גוף, אַ נשמה איז אַ נשמה, לעבען איז לעבען, און טויט איז טויט. פאַנגט איהר אָבער אָן צו פילאָזאָפירען, דעמאָלט ווערט פון אַלץ אַ תל, צייט איז קיין צייט נישט; רוים איז קיין רוים נישט און איהר הערט אויף צו וויסען נישט בלויז, וואָס עס איז אַ גוף, און אַ נשמה, נאָר איהר הערט אַפילו אויף צו זיין זיכער, אַז איהר לעבט אויף דער וועלט. נאָך מעהר, איהר פאַנגט אָן צו צווייפלען אויב עס איז גאָר פערהאַן אַ וועלט אויף דער וועלט. און אויב עס בלייבט אַפילו ביי אייך, אַז עס איז יאָ פערהאַן אַ וועלט, הערט איהר אויף צו וויסען, ווי זי שפּיגעלט זיך אָפּ אין אונזערע אויגען.

אַלע גרויסע פילאָזאָפען, דאַכט זיך, אָנפאַנגענדיג פון עמאַנועל קאַנט און ענדיגענדיג מיט אַלבערט איינשטיין, פערזיכערען אַז רוים איז נישט מעהר ווי אַ בעגריף. עס הייסט, אַז באמת עקזיסטירט גאָרנישט קיין רוים. עס איז נישטאָ אַזוינס אויף דער וועלט. רוים עקזיסטירט בלוי זאין אונזער פאָרשטעלונג. הייבט אויב אַזוי, טאָ וואָס דאַרף איך זאָרגען וועגען רוים, וועגען אַ זאַך, וואָס עקזיסטירט נישט אין דער ווירקליכקייט, אויסער אין מיין אייגענער פאָרשטעלונג? אָט וועל איך מיר אַרויסשלאָגען פון מיין פאָרשטעלונג, אַז רוים עקזיסטירט און איך וועל איך גאַנצען קיין דירה נישט בויטיג האָבען. נאָר איך ווייס, אַז אַפילו אַלבערט איינשטיין, וואָס לייקענט אַזוי שטאַרק די עקזיסטענץ פו ןרוים, מוז אַלייין האָבען אַ שטיקעל רוים, וואו זיך אויפצוהאַלטען.

די פילאָזאָפיע וועגען צייט אָבער, אינטערעסירט מיך. אָדער איך האָב צו ווייניג צייט, אָדער איך האָב צופיל צייט, און איך ווייס נישט, וואו איהר אַהינצוטון, זעלטען, ווען איך האָב צייט אין דער ריכטיגער מאָס. אַמאָל קריכט די צייט, קוים וואָס זי ריהרט זיך, און אַמאָל פליהט די צייט, ווי דער רוח וואָלט איהר יאָגען.

אָבער צייט איז דאָ ךאויך נישט מעהר ווי אַ בעגריף, אויך צייט עקזיסטירט דאָך נישט אין דער ווירקליכקייט. עס איז בלויז אַ פאָרשטעלונג, אַ בעציהונגאון ווייטער גאָרנישט. אַזוי האָט געזאָגט עמאַנועל קאַנט, און אַזוי זאָגט אַלבערט איינשטיין, און אַזוי האָבען געזאָגט אַנדערע מאַטעמאַטיקער און פיזיקער.

נאָר, אויב צייט און רוים זענען נאָר בעגריפען, בלויז פאָרשטעלונגען, טאָ וואָרום זענען זיי ביידע אַזוי פערשידען איינע פון די אַנדערע? רוים האָט פערשידענע ריכטונגען, אין רוים קאָן מען געהן הין און צוריק. בעת צייט האָט בלויז איין ריכטונג — פון דער פערגאַנגענהייט צו דער צוקונפט. קיין צוריקריכטונג איז נישטאָ. מען קען נישט געהן צוריק צו דער פערגאַנגענהייט ,מ׳געהט כסדר צו דער צוקונפט. עס איז בלויז פערהאַן אַהין, אָבער עס איז נישטאָ קיין צוריק, מען קען פון 20 יאָהר אַלט ווערען 30 יאָהר, אָבער מען קען נישט פון 30 יאָהר אַלט ווערען 20, אויסער ווען מען איז אַ מיידעל, נאָך אַ 50-יעהריגען יובעלאום קען מען פייערען אַ 75-יעהריגען יובילעאום, אָבער נאָך אַ 75-יעהריגען יובילעאום קען מען קיין 50-יעהריגען יובילעאום נישט האָבען.

נישט לאַנג צוריק האָב איך געלייענט אַז ד״ר. לואיס אַ פּראָפעסאָר פון כעמיע פון דער קאַליפאָרניער אוניווערזיטעט איז אַרויסגעקומען מיט אַ טעאָריע וועגען צייט. אַז אין פיזיק איז נישטאָ קיין אונטערשיד אין דער צייט צווישען פערגאַנגענהייט און צוקונפט. ווייל אין דער פיזיק קען צייט האָבען נישט נאָר איין ריכטונג — פאָרווערטס — נאָר אויך אַ צווייטע ריכטונג — ריקווערטס- איך האָב זיך שטאַרק דערפרעהט ווען איך האָב עס געלייענט, מיין פאַנטאַזיע האָט זיך גאַנץ שטאַרק פונאַנדערגעשפּילט, איך האָב מיר געטראַכט, אויב צייט האָט טאַקע אויך אַ צווייטע ריכטונג —ריקווערטס דעמאָלט איז דאָך נישטאָ קיין שום אורזאַך וואָרום איך זאָל זיך נישט קענען צוריקקעהרען צו מיינע יונגע סטודענטען־יאָהרען, צו מיינע חדר־יאָהרען, וואָלט איך נישט געוואָלט זיך צוריקקעהרען, איך בין צופרידען וואָס איך בין פּטור געוואָרען, וואָס איך בין פון זיי פּטור געוואָרען, אָבער צו מיינע סטודענטען־יאָהרען וואָלט איך זיך צוריקגעקעהרט מיט דעם גרעסטען פערגעניגען.

ווען ד״ר לואיס׳עס טעאָריע וועגען צייט איז ריכטיג, וואָלטען די בעגריפען יונג און אַלט אין אַלגעמיין מעהר קיין זין נישט געהאַט. זיי וואָלטען גאָרנישט עקזיסטירט. עס וואָלטען אויך נישט עקזיסטירט די בעגריפען פון שטערבליכקייט און אומשטערבליכקייט. אונזער לעבען וואָלט געווען שטענדיג, פערמאַנענט. מיר וואָלטען צו יעדער צייט געקענט צוריק ווערען אַ ניי־געבאָרען קינד.

נאָר ד״ר לואיס האָט מיר אָפּגעטון אַ שפּיצעל, און ער האָט אין זיין טעאָריע אויסגענומען אַ בפירוש׳ען תנאי, אַז ער רעדט בלויז וועגען צייט פון דער וויסענשאַפט פון פיזיק, אָבער נישט וועגען צייט אין אַלגעמיינעם לעבען. און ווען עס האַנדעלט זיך וועגען דער וויסענשאַפט פון פיזיק, איז זיך טאַקע אַ סך לייכטער פאָרצושטעלען ווי אַזוי צייט קען האָבען נישט נאָר אַ ריכטונג פאָרווערטס, נאָר אויך אַ ריכטונג ריקווערטס.

עס איז פערהאַן אַ טעאָריע, אַז די זון סיהלט זיך ביסלעכווייז אָפּ און אַז וואָס ווייטער וועט זי אַלץ ווערען קיהלער, ביז זי וועט ווערען אין גאַנצען קאַלט, און דעמאָלט וועלען מיר אַלע אויסגעפראָרען ווערען. דאָס איז זעהר נישט קיין פרעהליכע טעאָריע. עס איז אַ שטיקעל גליק, וואָס דאָס אָפּקיהלען זיך פון דער זון דאַרף דויערען נאָך אַ סך מיליאָנען יאָהרען, און מיר דאַרפען דעריבער היינט זיך נישט שרעקען פאַר דער קומענדיגער קעלט. נאָר עס וואָלט דאָך פון אונזער זייט זיין אַביסעל צו עגאאיסטיש, ווען מיר זאָלען זיך אין גאַנצען נישט נעהמען צום האַרצען וואָס די צוקונפטיגע דורות וועלען אויסגעפרוירען ווערען. מען קען דעריבער געפינען אַ טרייסט אין דער טעאָריע פון ד״ר לואיס און זאָגען, אַז אויב צייט און פיזיק לויפט נישט בלויז פאָרווערטס. נאָר אויך ריקווערטס, דעמאָלט קענען מיר זיך פאָרשטעלען די פיזיקאַלישע ערשיינונג אין אונזער וועלט ווי אַ טעשעל קאָרטען, וואָס ווען מען טאַשט עס אַ גאַנץ לאַנגע צייט, מוזען די קאָרטען זיך ענדליך ווידעראַמאָל אויסלעגען אין דער זעלביגער אָרדנונג ווי זיי זענען געווען אין דער צייט, ווען מען האָט זיי אָנגעפאַנגען טאַשען. (פאַר פּינאָקעל און פּאָוקער שפּילער איז דאָס זעהר וויכטיג צו וויסען). און אויף דעם אופן וועט דאָך ענדליך אונזער זונען־סיסטעם אויך מעגען קומען צוריק צו איהר איצטיגען צושטאַנד, און עס וועט ווידער זיין לעבען אויף דער וועלט.

איך דאַרף האָבען אַזאַ טעאָריע, לויט וועלכער צייט זאָל קענען לויפען צוריק, נישט בלויז אין דער פיזיקאַלישער וויסענשאַפט, נאָר אויך אין דעם פּשוט׳ען טאָג־טעגליכען לעבען. איך מיין פּשוט, אַז מען זאָל קענען כאַפּען דעם נעכטיגען טאָג.

נאָר איך בין נאָך נישט פאַרטיג. אויב עס איז ריכטיג, אַז צייט איז נישט מעהר ווי אַ בעגריף, אַ פאָרשטעלונג, דאַן איז דאָך דער טויט סיי ווי סיי נישט קיין ווירקליכקייט. נאָר אַ פאָרשטעלונג, וואָס איז אַ רעזולטאַט פון אונזער בעגרענעצטען בעגריף וועגען צייט. און אַזוי ווי צייט עקזיסטירט נישט אין דער ווירקליכקייט, נאָר אין אונזער פאָרשטעלונג, אַזוי עקזיסטירט אויך נישט קיין טויט אין דער ווירקליכקייט, נאָר אין אונזער פאָרשטעלונג.

נאָר פאַר וועלכען צוועק איז דער בית עולם?

אַ טעלעפאָן אויף מיין קאָפּ!...

דערצעהלט פון אַ יוד, וואָס ציטערט פאַר׳ן 1-טען אַפּריל

פון י. אַבערזשאַנעק

אַלדאָס גוטס האָב איך שוין, נאָר אַ טעלעפאָן האָט מיר געפעהלט!

אַ מאָדנע געוואָרען — טעלעפאָנען! ווען האָט מען עס אַמאָל געוואוסט פון טעלעפאָנען? אַ טעלעפאָן האָט געהאַט די פּאַגאַטאַוויע, מ׳זאָל קענען אַרויסרופען ס׳״קאַטשעל״. די פייערלעשער האָבען געדאַרפט אַ טעלעפאָן, זיי זאָלען קענען הערען צי אַ פאַבריקאַנט מאַכט נישט אין אַ פּראָסטען מיטוואָך „הבדלה״...

ווער נאָך האָט געהאַט אַ טעלעפאָן? פּאָזנאַנסקי, שייבלער, אַחוץ יודען־פעטנטאַקעס מיט טעלעפאָנען?!..

אַז אַ ליאַדע פּעטאַק, האָט היינט אויף דער וואַנד אַ שמועס־מאַשין מיט אַ רעדעל און דרייט... אי, אויף וועלכע כפּרות דאַרף מען היינט דעם טעלעפאָן? צו שטעהען אַ גאַנצען טאָג מיט דער „סלוכאַווקע״ ביי די אויערען, און צו ענטפערען — „כ׳בין נישטאָ אין דער היים״ — צו דעם דאַרף מען אַ טעלעפאָן?...

אַ טעלעפאָן אויף מיין קאָפּ! איך דאַרף נעטיג אַ טעלעפאָן? אָהן דעם טעלעפאָן וואָלט איך נישט געקענט לעבען, האַ? און ווען האָב איך צו פערדאַנקען מיינע טעלעפאָנישע צרות? — מיין ווייב! אַ טעלעפאָן מוז זי האָבען! און אַז אַ ווייב זאָגט אַ טעלעפאָן, העלפען נישט קיין חכמות.

פרעגט זי, צו וואָס דאַרף זי דעם טעלעפאָן? גאָרנישט. אַלע איהרע „קאַלעזשאַנקעס״ האָבען שמועס־מאַשינדלעך, מוז זי אויך האָבען.

האָב איך עס צרות פון דעם טעלעפאָן: די שטוב איז קיין שטוב נישט, איך בין נישט איך — אַ יאָהר־מאַרק! גאַנצע טעג קלאַפּט מען. גאַנצע טעג דרעהען זיך מענשען אַריין און אַרויס. אייגענע מענשען און פרעמדע מענשען. מענער, ווייבער און מעדלעך. ווי עפּעס אַ צרה, אַן׳אומגליק, אַן׳אַנשיקעניש, אַ דאָקטאָר, אַ העבאַמע, פּאַגאַטאַוויע, אַ ראַנדקע, אויסזידלען דעם מאַן — אַלץ ביי מיר אין שטוב...

וואָס ווייסט איהר, און וואָס קענט איהר ווייסען, סאָרע צרות איך האָב פון דעם טעלעפאָן? ווער קאָן גאָר וויסען פון מיינע פּיין, פון מיינע שלאָפלאָזע נעכט, און וואָסערע מעשיות איך דאַרף אַלץ אויסהערען.

איינע אַ שכנ׳טע האָב איך, איז זי אַ סטאָלע טעלעפאָניסטקע: אַמאָל קלינגט זי צום מאַן און דערצעהלט איהם, אַז זי האָט היינט אַ „פישנע״ מיזשאַ — „קאַרטאָפליאַנע קלוסעטשקי״ מיט „יאַזשינע״, ער זאָל גיכער אַהיימקומען, ווייל די שיקסע דערצוּפירט זיך...

אַ צווייטע יודענע, אַ ווייבעלע מיט אַנגעפּאַקטע ליפּען און מיט אַנגעדראָסטע ברעמען שטעהט ביים טעלעפאָן און טענה׳ט זיך, אויס יאַיט עפּעס אַ סטאַשיק. זי גיט איהם ניין מאָל ביין, פאַרוואָס ער האָט זי בעכטען געלאָזט זיצען 2 שעה אין דער „פּאַטשעקאַלניע״ פון „קאַסינאָ״, דערביי מאַכט זי אַזעלכע געוואַלדען, ווי מ׳וואָלט איהר געריסען אַ באַק־צאָהן...

אַ דריטע „קליענטקע״ האָב איך, וואָס בעשטעלט איהרע „קאַלעזשאַנקעס״ אויף אַ „פּאָקער״. דערביי רעכענט זי אויס, ווער ס׳וועט אַלץ זיין: די פּאַני אינזשעניעראָווע, די פּאַני דאָקטאָראָווע, די מאַדאַם רעדאַקטאָראָווע און סאָרע „מאַראָווע מענשטשיזנעס״ זי האָט „זאַפּראָשעט״, וואָס וועלען שיטען מיט „טלוסטע דאָוטשיפּעס״, אַז מ׳עט „פּעקען״ פון געלעכטער...

איין שכן האָב איך, קומט ער זיך אויסטענה׳ן מיט זיינע בעלי־חובות, שטעהט ער ביים טעלעפאָן און זידעלט זיך: גנב, גזלן, בויכשניידער, טאַשענציהער, אַלפאָנס — מיין געלד! — שרייט ער, און פון אַלע פענסטער קוקט מען אַריין צו מיר, ווער ס׳„בעזינגט״ מיך עס אַזוי, יזיינענדיג, אַז דאָס בין איך עס דער גנב: דער גזלן, דער טאַשענציהער און בויכשניידער.

בעט איך, מיך ביי איהם: ר׳ יוד, דערבאַרימט אייך, נעמט אַ נידריגערען טאָן! מאַכט נישט אַזעלכע יעלות, מ׳מיינט דאָך, אַז דאָס מיינט איהר מיך.

יענער הערט מיך, ווי דעם קאָטער, ער שטעהט ביים טעלעפאָן און שרייט, זעצט מיט די פויסטען אין טיש אַריין, אַז אַלץ אין דער שטוב ציטערט. נאָך יעדען זעץ, פליהט אַ שטיק טינק פון סופיט אין אַ טעלער זופּ אַריין.

שריי איך צו איהם ר׳ קרוב, וואָס טוט איהר? וואָס זעצט איהר אין טיש אַריין, כ׳האָב דאָך שוין אַ פולען טעלער מיט קאַלך. איך האָב נישט ליב קיין קעלך־זופּען!

הערט ער מיך, ווי דער סיים גרינבוימען, און טוט זיך ס׳זייניגע.

דאָס לעצטע מאָל, בעת ער האָט גערעדט מיט זיינעם אַ בעל־חוב, האָט ער זיך אַזוי „ראַסטראַיעט״ אַז ער האָט אַ כאַפּ געטון פון טיש די לאָמפּ, און ווען איך כאַפּ איהם נישט אָן פאַר דער האַנד, וואָלט ער די לאָמפּ אַ שלייזדער געטון אין טעלעפאָן אַריין.

— פּאַניע לעבען — האָב איך צו איהם געזאָגט — איהר זענט משוגע צי חסר דעה — פאַס האָט איהר עפּעס געכאַפּט די לאָמפּ?

— כ׳האָב איהם, דעם לומפּ, געוואָלט געבען אין קאָפּ אַריין...

— פון ווען אָן קען מען עס איבערשיקען לאָמפּען דורכ׳ן טעלעפאָן? — האָב איך איהם געפרעגט.

— איהר זענט גערעכט — האָט ער געענטפערט — ער האָט מיך דענערווירט.

און דאָס אַלץ דאַרף איך אויסהערען. היטען, מ׳זאָל מיר נישט צעט־עבענצען אַ לאָמפּ. מ׳זאָל מיר נישט אַראָפּהאַקען שטיקער סופיט אין דער זופּ אַריין. כ׳מוז הע־ען. ווי מיינע שכנטעס טענה׳ן זיך אויס מיט זייערע וואַצקעס, און „זאַפּראַשעו״ אויף „פּאָקער״ „מענשטשיזנעס״ מיט „טלוסטע דאָווטשיפּעס״ — דאָס אַלץ מוז איך אַזוי שטעהן און אויסהערען...

נאָר די ערגסטע מפּלה, האָב איך פון מיינע נאַכט־געסט. בייטאָג איז נאָך ווי עס איז צו דערליידען, דאָס ערגסטע איז אָבער מיט די נאַכט־געסט:

איין שכנ׳טע האָב איך, האָט זיך צו איהר פערגנבעט אַ שטיינדעל אין די ניהרען. איז דער שטיין אַ גרויסער צו להכעיס׳נעק, און אייביג דערמאָנט ער זי ביינאַכט, יעדע נאַכט אַרום 1 אָדער 2 — ברוך־הבא — דער שטיין איז דאָ... איז יעדע נאַכט דרעהט מען אָן גאָך דער פּאַגאָטאַוויע, און איך העלף יאָגען דעם שטיין.

אַ צווייטע שכנ׳טע האָב איך, האָט זי נעבעך פערלוירען דעם רעכענונג — זייט 6 חדשים ריכט זי זיך אין דער קימפּעט, און ווי דער מאַן פערזיכערט האָט זי נאָך צייט, מחמת זי איז ערשט... אין 13-חודש, וועט זי צו וואַרטען נאָך 5 חדשים, וועט זי האָבען צוויי קינדער מיט איינמאָל...

איז יעדע נאַכט „ריבט זי זיך״, און אוועקעסט זי אויף אַ קילאָ לעבערוואורשט, אַ חוץ „פּאַראַוועקעס״, און אַז ס׳גיט איהר דערנאָך אַ „גרימפּעל״, געהט עס אויס צו מיין קאָפּ — מ׳באַמבאַדירט אין דער טיר, און איך לויף אַ האַלב־טויטער, אין די בלויזע גאַטקעס, פערגעבען צום טעלעפאָן.

און וואָס נאָך? דער מאַן, נישט קיין קלייבער שלימזל, יכולט ער נישט אויף דעם טעלעפאָן־אויטאָמאַט. ער ווייס נישט, ווי אַזוי צו דרייען אויפ׳ן רעדעל, און דער־צו דערהערט ער נישט אויף אַן־אויער, שטעה איך, יעדע נאַכט אין די בלויזע גאַטקעס פערגעבען ביים טעלעפאָן און שמועס מיך אויס מיט דער אַקושערקע: ווען האָט זי בעקומען „ווייען״, אין וואָסערע „סטאַדיום״ די ווייען זענען ווי אַזוי זי שרייט, און אַנדערע קלאָץ־קשיות. זי פרעגט און איך ענטפער, אַ ברירה האָב איך, נישט צו ענטפערען — איך מוז דאָך — כ׳האָב דאָך אַ טעלעפאָן!..

די אמתע מפּלה צוליב׳ן טעלעפאָן, האָב איך אָבער געהאַט היינט אַ יאָהר:

איך האָב געוואוסט, אַז דעם 1-טען אַפּריל טוט מען שפּיצלעך דורכ׳ן טעלעפאָן, מ׳קלינגט־אָן, און מ׳ענטפערט „פּרימאַ אַפּרילוס״, האָב איך מיר דעם 1-טען אַפּריל געגומען אונטער׳ן אויער, כדי מ׳זאָל מיך נישט נעמען אויפ׳ן זיכער.

— היינט אַ יאָהר, דעם ערשטען אַפּריל, באַלד בעגיזנען קלינגט דער טעלעפאָן.

— אַ האַ — האָב איך מיר געטראַכט — מסתמא עפּעס אַ לץ — אַ פּרימאַ אַפּרילוס.

— ווער רעדט? — האָב איך געפרעגט.

— איך — האָט מען געענטפערט — גאָלדמאַן פון לעמבערג — כ׳בין נאָר וואָס געקומען פון לעמבערג. כ׳בין געקומען מיט אייך דערגולירען, אויב איהר ווילט 50 פּראָצענט, טאָ זייט אַזוי גוט, און קומט צו מיר אין האָטעל „מאַנטיפּעל״ בעקומט איהר שוין ס׳געלד.

— פּערדרעהט אייך אייער קאָפּ! — האָב איך מיך אָנגעבייזערט אויף דעם לץ.

— הייסט עס, איהר בעשטעהט נישט? — האָט יענער געענטפערט.

— אידיאָט! — האָב איך אַ געשריי געטון טשעפּעט אייך אָפּ מיט גוטען.

— געדענקט — האָט יענער ווידער געזאָגט, אַז איהר וועט חרטה האָבען.

— מיין שווער ביסער געמיט אויף אייער קאָפּ — האָב איך יענעם אָנגעשאָלטען, וויפיל ס׳איז אין איהם אַריין.

דער שפּיץ איז געווען, אַז יענער האָט אויסגעלעגט ס׳רעהרעל, און איך האָב טרומפירט: מיך געהט ער „נאַביער׳ען״?...

צו מאָרגענס לייען איך אין דער ציטונג. אַזאַ ידיעה:

„נעכטען איז קיין לאָדז געקומען דער סוחר גאָלדמאַן פון לעמבערג, וועלכער האָט רעגולירט זיינע חובות אויף 50 פּראָצענט. נאָך דעם זעלבען טאָג, איז ער צוזאַמען מיט דער גאַנצער פאַמיליע אוועק קיין „אַרגענטינע״...

דאָ האָב איך ערשט פערשטאַנען מיין בראָך. אַז דאָס איז נישט געווען קיין פּרימאַ אַפּרילוס, אַז דאָס איז טאַקע געווען דער אמת׳ער גאָלדמאַן פון לעמבערג. אַז צוליב דעם 1-טען אַפּריל האָב איך פערלוירען לעבעדיג געלד פון דער טאַש אַרויס. אַז איך האָב איהם אומזיסט און אומגישט געזידעלט און בעליידיגט — און דאָס אַלץ צוליב... מיין טעלעפאָן —

אַ טעלעפאָן אויף מיין קאָפּ!..

עגיפּטישע מכּות

צום מאַרשאַל פּילסודסקי, ווען ער ווילט איצט אין עגיפּטען, קומען כּסדר די לאַנדסלייט און מאַטערען איהם מיט פערשידענע פראַגען.

— איצט, זאָגט מאַרשאַל פּילסודסקי, פערשטעה איך ערשט דעם טעם פון די עגיפּטישע מכּות.

ער איז כּשר געדעכט
די רעכענונג פון אַן אַלטען רייכען בחור

פאַניע אַלטערבין, פאַרוואָס האָט איהר נישט חתונה?

אין די יונגע יאָהרען, האָב איך געהאַט אַ פּרינציפּ, אַז חתונה צו האָבען, דאַרף מען האָבען אַ מאַיאָנטעק.

נו, איצט האָט איהר דאָך שוין אַ מאַיאָנטעק?

איצט האַלט איך, אַז כּדי דעם מאַיאָנטעק צו דערהאַלטען, טאָר מען נישט חתונה האָבען.

צווישען בטלנים

זאָג מיר, גאָדעלע, ווי ווערט דאָס איצט זיין גאָר די פולמאַכטען פון דער רעגירונג?

גאָר פּשוט: אַנשטאָט צו לייענען אין דער צייטונג, וואָס דער סיים האָט בעשלאָסען, ווערט מען איצט לייענען אין „דזשענניק ראָזפּאָרזשאָנדזען" וואָס די רעגירונג בעפעהלט.

די האָסט געהערט, אויף דער וואָלבאָרסקא גאַס איז דאָ אַ יודישע פאַמיליע, וואָס רופט זיך — בינטשיק. משה בינטשיק, שרה בינטשיק, לייבוש בינטשיק און...

— האַלט ס'מויל! שוין נישט אַזוי הויך — ווער ווייסט, צי אויף דער שוו. יאַקובאַ וואוינט נישט אַ יאַפּאַנטשיק!..

בין מנחה למעריב

האָסט געהערט אַ נאָוינע — בעריל קלאָפּאָט איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד.

פון מעלאַנכאָליע?

ניין, פון טאָמאַשאָוו.

ווער שלאָגט זיך עס אויף קרעדיט?
ווי אַזוי לאָדזער סוחרים פּאָליטיקירען

— איך וואונדער מיך גאָרנישט, וואָס די ביגע זער פערשפּילען די מלחמה — די זעלנער בעקומען דאָך נישט אויסגעצאָהלט דעם זשאָלד!

— כ'פערשטיי דיך נישט — ווי קומט איינס צום צווייטען?

וואָס הייסט, ווי ס'קומט? ווער וויל זיך עס היינטיגע צייטען שלאָגען אויף קרעדיט?..

לאָדז אַמאָל און היינט

אַמאָל זענען געווען אַ סך געשעפטען צו מאַכען, און ווייניג מענשען אויף צו מאַכען געשעפטען. היינט זענען דאָ ווייניג געשעפטען, און אַ סך מענשען צו מאַכען געשעפטען.

„קאַסע פּלאַטשי"

מיט וואָס די קהלה טרעט היי־יאָהר צו צו דער פּסח־אַקציע

א סיים־זיצונג
יעדער איינער קען לייענען אהן א צייטונג

די זיצונגען פון סיים, דאַרף מען איצט מעהר נישט לייענען אין די צייטונגען. אָהן דער צייטונג ווייסט מען אויך, ווי די זיצונג ווערט אויסזעהען.

אַ סיים־זיצונג געהט לויט דעם סדר:

דער סיים־מאַרשאַלעק — עפענט די זיצונג.

דער רעפערענט פון... ב. ב. — טראָגט אַריין אַ פאָרשלאַג.

אַ פאָרשטעהער פון צענטראָלעוו — פּראָטעסטירט.

אַ דעפּוטאַט פון אַ מינדערהייט — פּראָטעסטירט.

אַן אוקראַינער רעדט — וועגען די אוקראַינישע שולען.

אַ סאַנאַטאָר — מאַכט אַ צווישענרוף.

אויף די לינקע בענק — קלאַפּט מען דער מאַרשאַלעק קלינגט.

דער פאָרשלאַג פון ב. ב. אָנגענומען אין דער ערשטער, צווייטער און דריטער לעזונג.

די מעשה מיט שלום עליכם'ס „טעפּל"
אויסבעסערונג אין א פּוילישער צייטונג

אין אַ פּוילישער צייטונג לייענען מיר אַזאַ אויסבעסערונג:

„אין אונזער נעכטיגער צייטונג, האָבען מיר געבראַכט אַ ידיעה, אַז אַלע שטייערען אין פּוילען וועלען רעדוצירט ווערען אויף 50 פּראָצענט.

איצט מוזען מיר די ידיעה אויסבעסערען. נישט 50 נאָר 10 פּראָצ. נישט אין משך פון 6 חדשים, נאָר אין 3 יאָהר אַרום, און נישט אין פּוילען נאָר אין האָנאָלולו, און נישט קיין שטייערען נאָר די פּרייזען אויף האָבער־פלאַקען.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בײלאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 79 — פרייטאַג, דעם 1 אַפּריל 1932

מ'מאַכט איהם ווייך דאָס האַרץ...

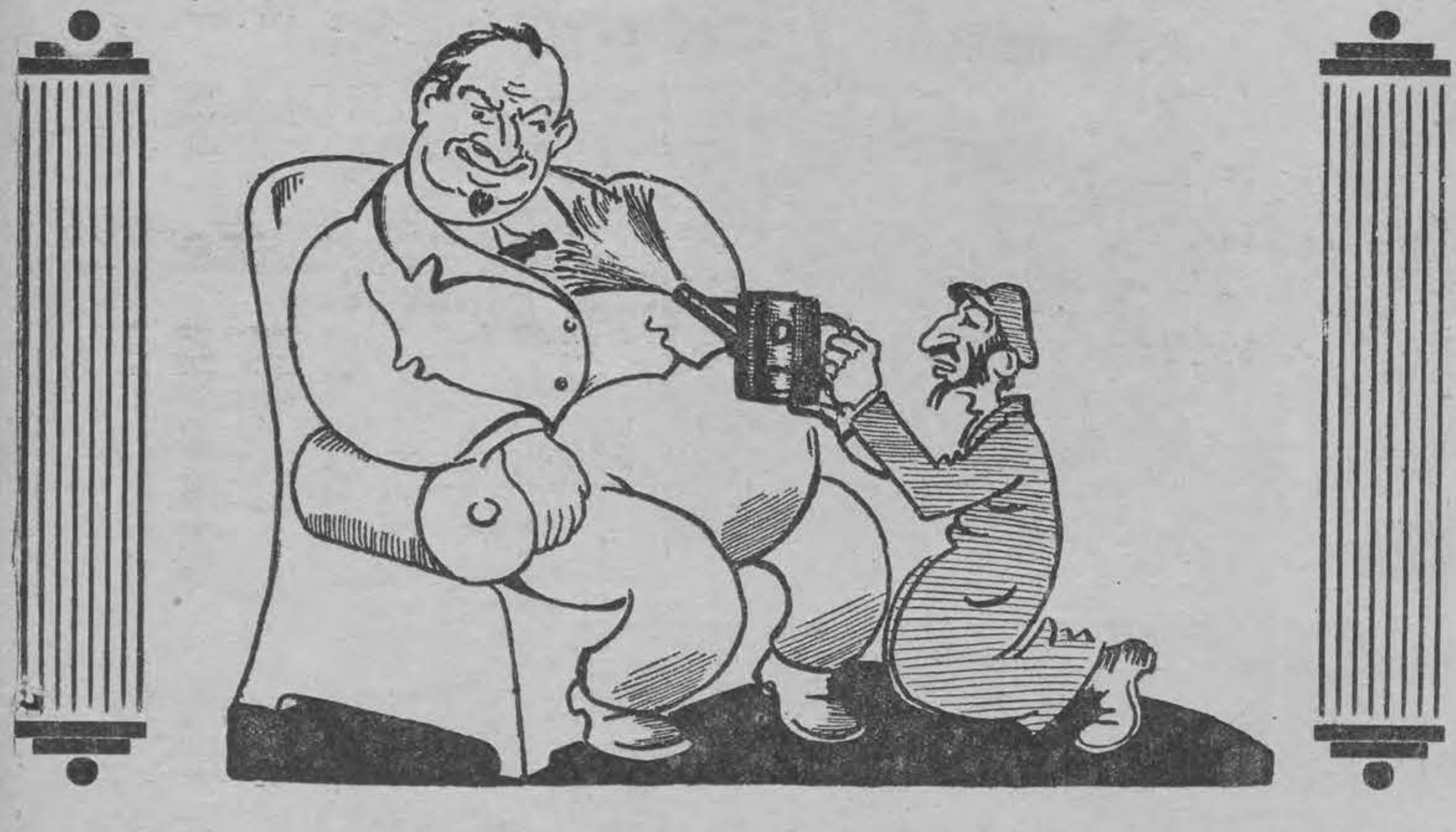

דער יוד קומט צו א לאָדזער מלחמה־גביר נאָך א נדבה אויף פּסח. ברענגט ער מיט א שמעלץ־אַפּאַראַט און מאַכט איהם ווייך דאָס האַרץ...

אויבען רעכטס: די גרויסע געטהע־פייערונגען אין וויימאר. אויפ'ן וועג צום קבר פון געטהען, אין דער ערשטער רייה פון לינקס: שטאַטס־סעקרעטאַר מייס־נער, גרויסהערצאָגין פעאָדאָראַ פאָן זאַקסען־ווייאמאר, רייכסקאַנצלער ד"ר בריניג.

אינדערמיט לינקס: די געביידע אין שטוטגאַרט, וואו עס איז ענטדעקט געוואָרען אַ פאַבריק פון פאַלשע מטבעות.

אונטען רעכטס: ווייםאַרער גאַסען־הענדלעריגס אין גרעטכען־קאָסטיומען פאַר'ן געטהע־שילער דענקמאָל אין ווייםאר.

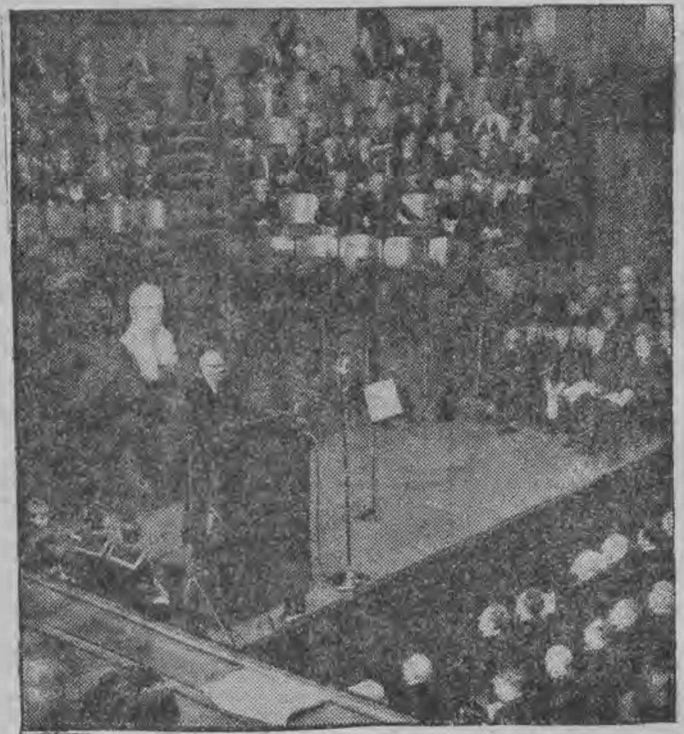

צו די געטהע־פייערונגען אין ווייםאר: פייערליכע אַקאַדעמיע. עס רעדט דער פּאָרזיצער פון דער גע־טהע־געזעלשאַפט, פּראָפ. פּעטערסען.

אַ געדענק־טאַוועל לכבוד דעם קאָמפּאָזיטאָר יאָזעף הייהן.

אויבען לינקס: דער פריהלינג קומט דאָך!!! בלומען — פערקויף אין אַ גרויסער שטאָט.

אינדערמיט רעכטס: דער געוו. כינעזישער קיוער, פּרעזידענט פון מאַנדזשורישער רעפּובליק — פּו־אי איז מיט זיין יונגער פרוי אָנגעקומען אין דער הויפּט שטאָט פון מאַנדזשוריען טשאַנג־טשונג.

אונטען לינקס: שרעקליכע קאַטאַסטראָפע מיט עלעקטרישע צוגען אין אַ טונעל נעבען נעאַפּאָל.

די ערשטע וועלכע האָבען בעקומען דעם ספּעציעלען געטהע־מעדאַל: פון לינקס: ערווין קאָלבענהייער, האַרדט הויפּטמאַן, הערמאַן סטער, דיכטערין ריקאַרדאַ הוך, מיניסטער לויטהויזער, שריפטשטעלער דער פרייסישער בילדונגס־מיניסטער גרים, גער וואַלטער פאָן מאָלאָ, דיכטערין האַנדעל־מאַצעטי.

אויבען רעכטס־ די וואַהל־קאַמפּאַניע אין ניו־יאָרק. אין אַמעריקא האָט זיך אָנגעהויבען די וואַהל־קאַמ־פּאַניע צו וועהלען אַ נייעם פּרעזידענט. די וואַהל־אַגיטאַציע איז אין פולען ברען. די פּאַרטייען נעה־מען אָן אַלע מיטלען אין זייער אַגיטאַציע. דאָס בילד שטעלט פאָר דעם ביז איצטיגען פּרעזידענט הובער אויף אַ וואַהל־מיטינג. כדי צוצוציהען די וועהלער, פערקויפט הובער ביליגע קראַוואַטען און די הכ־נסה פון פערקויף וועט געהן לטובת די פאַראָרימטע אַמעריקאַנער מיליאָנערען.

אינדערזייט רעכטס: פירשט שטאַהרעמבערג, איינער פון די פיהרער פון די עסטרייכישע פאַשיסטען איז אַזוי פערשולדיגט, אַז זיינע בעלי־חובות ווילען איהם ערקלערען פאַר באַנקראָט.

אונטען רעכטס: דער דאָזיגער וואַלפיש איז געפאַנ־גען געוואָרען ביים אויסגוס פון טייך עלבע. דער פיש האָט געהאַט אַכט מעטער די לענג.

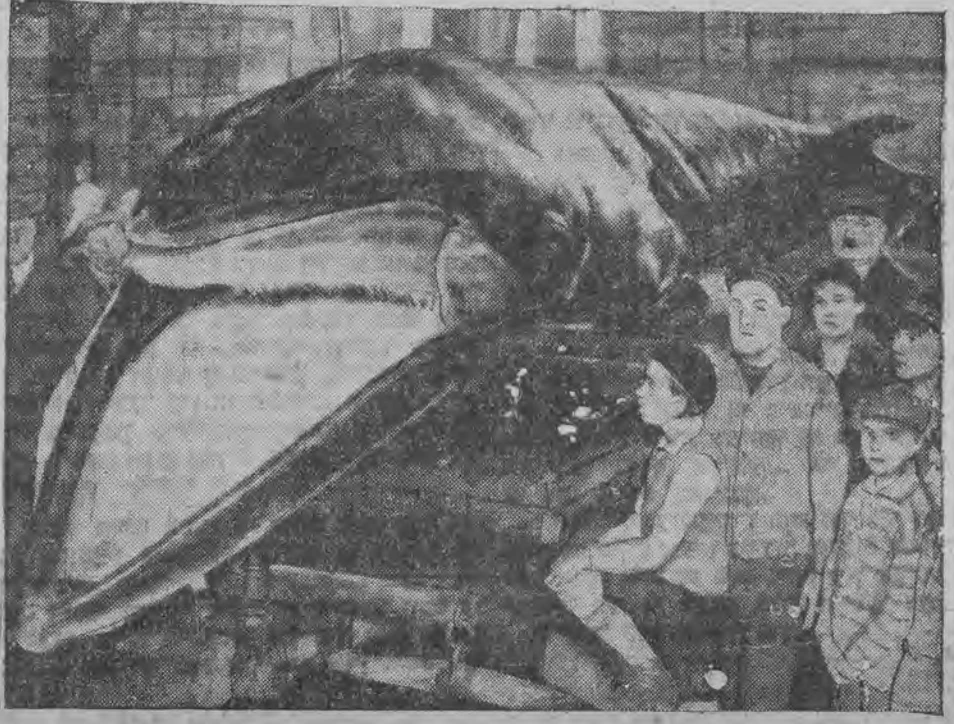

אַ זעלטענע אויפנאַהמע פון טראָצקין אין אַמעריקע, אין צייט פון קריג, וואו ער האָט געמוזט פערדינען אויפטרעטענדיג אין פילמען. זיין פּאַרטנערקע איז די פילם־אַרטיסטקע קלאַראַ קימבאַל יאָנג.

די גרעסטע סענסאַציע פון לאָנדאָן. גאַנץ לאָנדאָן געהט אויף רעדלעך צוליב דער סענ־סאַציע, אַז דער ענגלישער קרוינפּרינץ, וועלכען מען האָט געהאַלטען פאַר אַן אומהיילבאַרען בחור האָט פלוצים חתונה געהאַט. זיין כלה איז געווען די יונגע יודישע אַרטיסטקע פּעני דזשענטי, מיט וועל־כער ער האָט זיך בעקענט אין פּאַריז. דאָס בילד שטעלט פאָר דאָס יונגע פּאָרפאָלק נאָך דער חופה. נעבען זיי שטעהט דער רעקטאָר פון דער אָקס־ברידזשער אוניווערזיטעט.

ספעציעלער געטהע - מעדאל וואס איז אַרויסגע־געבען געוואָרן אין דייטשלאַנד צום געטהע יָ־יאָהר.

ענגלישער פּאָליטיקער לאָיד דזשאָרדזש. האָט זיך צוריקגעקעהרט צום פּאָליטישען לעבען. לאָיד דזשאָרדזש אין דער קאַריקאַטור

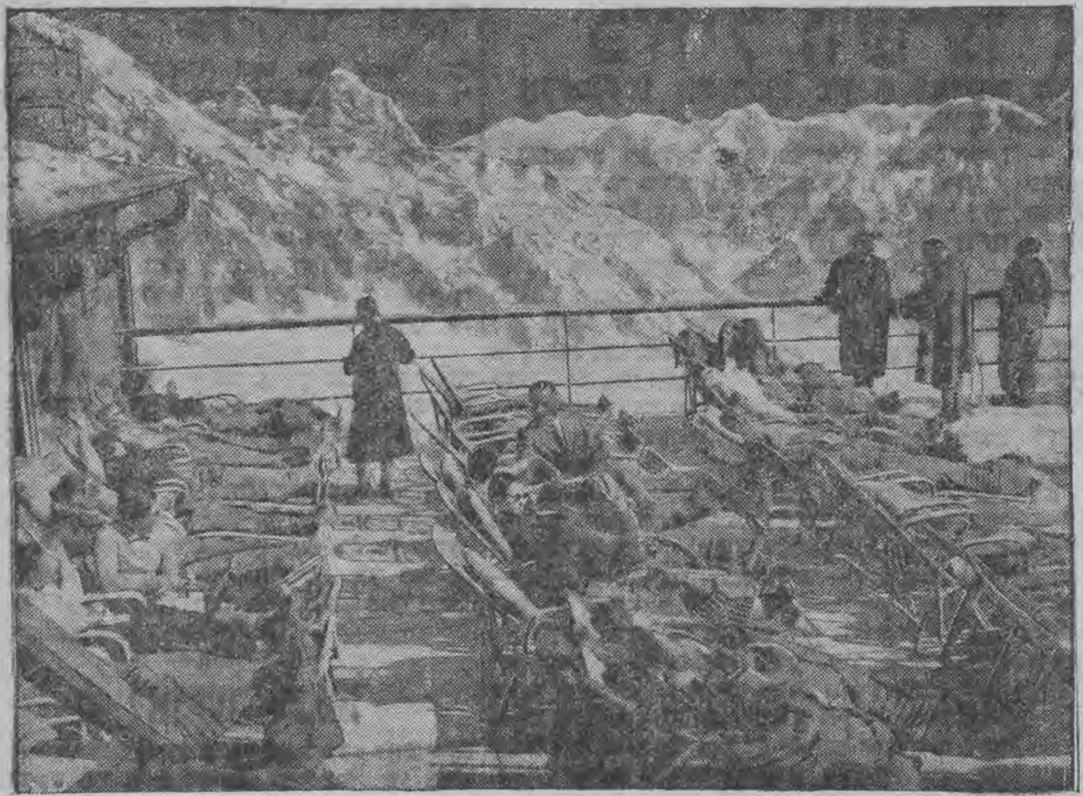

אויבען לינקס: אַ סאַנאַטאָריום אין די בערג. אַ בילד אין איינעם פון די שווייצאַרישע בערג־סאַנאַטאָריעס

אינדערזייט לינקס: בעריהמטע 70־יעהריגע זינגערין שומאַן־הייגק איז שווער קראַנק געוואָרען.

אונטען לינקס: אַ מערקווירדיג וואונדער - קינד: דאָס צוויי־יאָהריגע וואונדער־קינד אין סאַן־פראַנ־ציסקאַ אַלאָיס מילקדרינק איז אַזוי ענטוויקעלט פי־זיש און גייסטיג אַז דאָס קינד שטעהט אָן שפּיץ פון דער אַמעריקאַנער נאַציאָנאַלער ליגע צו בע־קעמפען דאָס רויבען קינדער. אין ווינקעל איז דער פּאָרטרעט פון בעריהמטען אַמעריקאַנער באַנדיט אַל קאַפּאָניע, וועלכער האָט דער ליגע צוגעזאָגט זיין פולשטענדיגע מיטהילף.

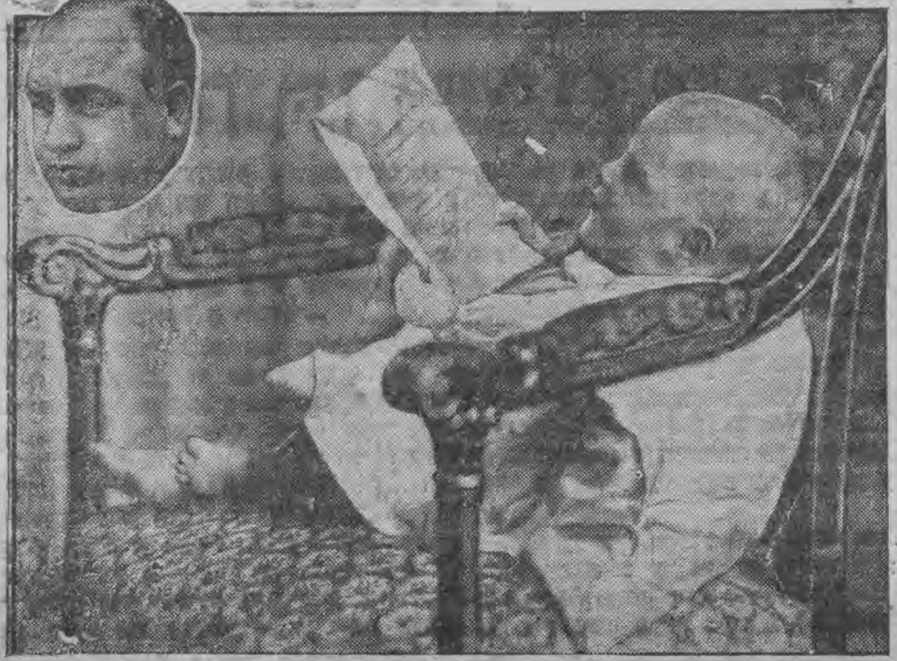

פּאָליטיק פון דער וואָד

צווישען פּאָליטיקער האָט מען אַמאָל גע־שמועסט, אַז ווען עס רעדט דער דאָלאַר, שווייגט די פּאָליטיק. איצט ווייסען מיר נישט — דיפּלאָמאַטיש — וואָס מיר זאָלען זאָגען וועגען דאָזיגען שפּריכ־וואָרט.

דער דאָלאַר האָט גענומען רעדען און צו עס שווייגט טאַקע די פּאָליטיק, זעהט מען עפּעס נישט.

דער דאָלאַר האָט גענומען רעדען און צי עס נעמען מיט'ן דאָלאַר, וואַקעלט זיך אויך די וואָלקען־קראַצערס אין אַמעריקע, און ווער ווייסט, ווער עס וועט זיך נאָך אויך מיטוואַקלען.

די פּאָליטיק איז איצט אַרויף אויף גאָר אַנ־דערע וועגען. די פּאָליטיק שפּילט זיך צווישען דאָלאַר און פונט. עס געהט אַ מלחמה צווישען די ביידען.

עס איז איצט אַ דאָלאַר־פונט־דיפּלאָמאַטיע. די דערלאַנגען זיך קלעפּ, איינער טערעבענצעט דעם צווייטען און דיפּלאָמאַטען שטעהען און קוקען, אָדער אפשר שטעהען זיי גאָרנישט, און גאַפּיקען, נאָר זיי זענען גלאַט אַזוי אויף געהאַקטע צרות. געה פערשטעה דיפּלאָמאַטען.

—=):o:(=—

אַ לאָדזער חכמה

אַ פּאַסקודנע צייט איצט אין לאָדז: דאָס, וואָס מ'פערדינט ביי אַ באַנקראָט, דערלעגט מען באַלד צו אַ „גוט געשעפט".

אַ נייע ערפינדונג פון דער מעדיצין

מאַן (צום דאָקטאָר) כ'האָב בעמערקט, אַז איהר האָט געקושט מיין קראַנקע פרוי.

דאָקטאָר: אייער פרוי איז שטאַרק נערוועז, מ'טאָר איהר נישט אָפּזאָגען איהרע פערלאַנגען.

אַ צווילינג

די מתנה פון אַ דיכטער פאַר זיין כלה

הערצקע סטראַשידלע, אַ יונגער דיכטער האָט אָנגעשריבען זיין ערשטען ראָמאַן „אַ צווילינג" און איהם געשיקט צו זיין כלה. דאָס מיידעל האָט זיך מיט דער מתנה זעהר געפרייט. מיט אַמאָל קומט אַריין איהר מוטער און פרעגט זי:

— ריוטשעלע, וואָס פרייסטו דיך אַזוי?

— איך האָב בעקומען פון מיין חתן אַ צווילינג.

כ'וויל ווערען אַ „רעדלער"

אַנ'אָפענע אָפּערטע פון אַ לאָדזער פאַבריקאַנט צום פּראָפעסיאָנעלען דערנעהרונגס־פעראיין

חברים רעדלער און חבר'טעס רעדלערקעס!

ווי איהר ווייסט בין איך אַנ'אַלטער „רעדלער", ווי איהר קוקט אָן ס'לאָדזער רעדעל, בין איך דער גלאַוונער רעדלער: דרעהט זיך מיין רעדעל — דרעהען זיך אַלע רעדעלעך מיט, זאָג איך: רעדעלע — סטאָפּ! סטאַפּען שוין אַלע לאָדזער רעדעלעך מיט.

איהר חברים און חבר'טעס רעדעלט נאָר פון פסח צום צווייטען און איך רעדעל אַ קיילעכדיג יאָהר מיט „סמיענעס".

איהר לויפט מיט אייער רעדעל הין און צוריק, מיין רעדעל לויפט אייביג פאָרווערטס, קיינמאָל נישט „צוריק!"...

איהר רעדעלט נאָר אין רויהען צושטאַנד, און איך רעדעל כסדר: אין רויהען צושטאַנד — גע־רעדעלט! נאָכ'ן קנעטען — גערעדעלט! אין אויוען — גערעדעלט! געבאַקענערהייט — דאָס אמת'ע בי־סעל — גערעדעלעכץ!

וואָס מ'שטיינס געזאָגט קאָן מען היינט דערלעבען ביי מאַנופאַקטור? אויך מיר אַנ'אַרטיקעל, כ'זאָל נישט שפּינדלען די רייד: וויפיל איך אַרבייט נישט אַריין אין די העמדער און אין די גאַטקעס — קומט דער אויסגאַנג מיט דער איובאַ סקאַרבאָווע און ווערען מיינע מחותּנים. סאַרע שמעלקע איך בעט אייך, איז די איזבא סקאַרבאָווע צו מיינע גאַטקעס — שטאָך?

אַ חוץ אַלעם איז דאָס אַנ'עסק פאַר אַזאַ זואַלנעם רעדלער ווי איך בין אַ גאַנץ יאָהר צו צעהלען — „ספירה"? קויף איך מאַטעריאַל צעהלט מען — „טעג", פערקויף איך סחורה, צעהל איך „טעג" — קום איך אויך אַוויזיט אין דער באַנק פּאָלסקי צעהלט דער דירעקטאָר — „טעג", די טעג פערדרעהען דאָך מיר די „יאָהר"!

הערוויסענדיג זיך, אַז די „מצה־אינדוסטריע" שטעהט אַ סך העכער ווי אונזער מאַנופאַקטור, אויך מיר אינדוסטריע.

האָב איך מיר קאַלקולירט די מצה רעדלערייי־בראַנזשע און בין געקומען צום בעשלוס, אַרויסצו־טרעטען פון מיין רעדעל און אַריינצוטרעטען אַלס מצה־רעדלער, איך האָב זיך אויסגעחשבונ'ט, ווען איך זאָל רעדלען מצות רעגולער 12 חדשים אין יאָהר, מיט דריי סמיענעס, קאָן איך ווערען אַ מיליאָנער און מיט דער צייט ווערען אַנ'אַקטיווער „טוער".

איך האָף אַז די חברים רעדלערס און די חבר'טעס רעדלערינס, וועלען מיך אַנערקענען פאַר אַ רעדלער מיט'ן ברייטען פערנעהם. און וועלען מיט אָפענע אָרימס אַריינגעמען אַ געפאַלענעם אינדו־סטריעלער אין דער פון גאָט־געבענשטער מצה אינ־דוסטריע־בראַנזשע.

מיט אַ גערעדעלטען חבר'שען גרוס

אייער אָרימער גרויס־אינדוסטריעלער

אַדאַם גאַטקעצקיי.

בעמערקונג: איך וויל נאָך בעמערקען, אַז איך בין נישט קיין „צוגערייזטער", נאָר אַ געבוירע־נער לאָדזער רעדלער.

אויסקונפט איבער מיינע פעהיגקייטען, קאָן איך איבערגעבען דער מאַגיסטראַט, אוזשאָנד, איזבאַ און דער זוויאָנזעק פּשעמיסלאָווצאָוו.

האָניג פוֹיגעל.

„דעם רבינ'ס קוגעל"

אַ פערלוירענע טעאַטער־רעקלאַמע פון דיר. צעלמייסטער'ס טעקע

איינער אַ לץ, האָט געפונען אַנ'אָנגעשריבענע טעאַטער־רעקלאַמע, און לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען, איז זי אַרויסגעפאַלען פון דירעקטאָר צעלמיי־סטער'ס טעקע.

אָט איז דער טעקסט פון דער רעקלאַמע.

נאָך יאָהרען־לאַנגע שווערע פּראָבען, וועל איך איבעראַשען די טעאַטער פּאַטריאָטען מיט אַ פונק בייער סענסאַציע אונטער'ן נאָמען „דעם רבינ'ס קוגעל", צו וועלכער ס'ווערט ספּעציעל אַראָפּגע־בראַכט פון אייראָפּע מאַקס ריינהאַרד.

אין דער פּיעסע נעמען אַנטייל 12 טויזענד פערזאָן אַ חוץ סטאַטיסטען, כאָריסטען און דרע־סירטע קאָזעס מיט דעם וועלט בערימטען סטאַר פון דער ענגלישער ביהנע דזשעק רעכטצייט בראש.

אַזוי ווי אַ סך פרויען וועלען זיך אַזוי פער־ליבען אין דעם געטליך־שעהנעם רעכטצייט, אַז זיי וועלען בעגיין זעלבסטמאָרד בעת דער פאָרשטעלונג, האָבען מיר צו דער בעקוועמליכקייט פון עולם צו־געגרייט אַ גרויסע צאָהל פערטיגע קברים אין טעאַטער. וואו דאָס הויכגעשעצטע פּובליקום וועט בעגראָבען ווערען אויפ'ן אָרט.

מיין מחותּן

אַ מעשה, וואָס האָט נישט קיין סוף

איך וויל אייך דערצעהלען אַ מעשה וואָס פער־לויפט זיך אַלץ אויף דער וועלט... אָבער אויף אַ צייטעם מאָדנעם אופן: דורך שווייגען, דאָס הייסט — איהר וועט שווייגען און איך וועל אויך אַ ביסלעך שווייגען... מ'וועט אַלע שווייגען... ווי זאָגט מען „שווייגען איז אַ זלאָטע"...

אַלזאָ, איך שווייג! און אַזוי שווייגענדיג וועל איך אייך דערצעהלען די גאַנצע מעשה... וואָרים איהר ווייסט דאָך, מע זאָגט אַ שפּריכוואָרט, אַז שווייגען איז בעסער ווי גערעדט... נישט מעהר איהר קאָנט דאָך אוודאי מיינען, אַז איך בין חלילה שטום געוואָרען... וועל איך אַביסעל רעדען אויך... דאָס הייסט עפּעס רעדען און אַ סך פערשווייגען...

אַלזאָ הערט אַ מעשה מיט אַ מחותּן...

איינמאָל זיץ איך אַזוי אין געהאַקטע צרות, אויפ'ן קוימען איז כלאָרנע, די קישקע איז פּוסטע און אין שטוב איז זשימנע — דאָס איז געווען אַזוי ווי איך האָב אָפּגעפּ'גט מיין צווייטע מרשעת, די אינטעליגענטע נקבה ימח שמו. איז אַזוי ווי כ'זיץ אין געהאַקטע וואונדען עפּענט זיך אויף די טיר און נישט אָנקלאַפּענדיג פריהער צי מ'מעג אַריינגעהן צי נישט, קומט אַריין צו מיר אַ פּער־שוין, אַ הויכער, אַ דיקער, אַנ'אָסאָבע, אָנגעלאָדענט מיט פּעקלעך און קלימעקלעך ווי אַ לאָדזער וואָיאַזשאָר פאַר'ן מבול און ער צולייגט זיך ביי מיר.

מיין בחור האָט זיך אָבער ב״מיר אַזוי צו־לייגט — שוין איינמאָל אַ צולייגעניש... פרעג איך איהם: וואָס איז ר' איהר, וואָס צולייגט איהר זיך אַזוי ביי מיר? ענטפערט ער מיר, אַז ער בעזעצט זיך...

פרעג איך איהם: וואָס הייסט איהר בעזעצט זיך? ענטפערט ער מיר אַז ס'הויז ווי איך וואוין איז אַמאָל געווען זיינס און איצט קומט ער צוריק אין זיין בחלה אַריין. טענה איך צו איהם: גוט, דו קומסט צוריק אין דיין בחלה אַריין, כ'האָב צו דעם גאָרנישט. פערקעהרט — כ'בין צופרידען.

אָבער וואָס האָסטו דיר פונקט אויסגעקליבען מיין דירה'לע? עס איז דאָך אָהן דיר אויך ענג, קאָנסט דאָך דיך אַריינציהען צו אַנ'אַנדער לאָקאַ־טאָר. ס'וואויבען דאָך פּריצי'ם און פּויערען, דאָק־טוירים און אַדוואָקאַטען — וואָס עפּעס דווקא זיך אַריינגעקליבען צו אַנ'אָרימען מעקלער? ענטפערט ער מיר שטרענג: „שווייג! איך הייס שווייגען"! נו מילא שווייג איך. אַ ברירה האָב איך?

הקיצור, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען? מיינער האָט זיך אַריינגעצויגען צו מיר פעסט... טאַקע צו מיר און טאַקע אין סטאָלאָווע פּאָקאָי. אין עס שטוב הייסט עס...

נאָר דאָס איז נאָך נישט אַלץ. מילא, לאָז ער מיטעסען ס'מיטאָג „סטאַרטשי נאַ ריבי סטאַרטשי נאַ פּיעפּש", איז ער אָבער אַ דבר אחר: אַז די דינסט דערלאַנגט די וואַזע געקעכץ אויפ'ן טיש וואַרט ער נישט ביז מיין ווייב וועט נעמען דעם קאָכלעפעל און צוטיילען אין די טעלער אַריין.

וויאַזוי בין איך געפאָהרען אויף דער אויס־שטעלונג קיין תּל־אָבֿיבֿ?

(אַ בריוועלע פון דער שיף צו אַ פריינד אין לאָדז)

לכבוד ידידי ר' שמעלקע בק״ק לאָדז.

דו ווילסט אוודאי וויסען, ווי אַזוי איך בין גע־פאָהרען קיין ארץ־ישראל אויף דער אויסשטעלונג? שאַ הער זשע, ווי אַזוי:

ווי דו ווייסט, האָב איך פיינד גלות ווי פּאָדאַט־קעס. אַז איך בין געווען ביי מיין ווייב אין גלות, האָב איך זי אָפּגעפּ'גט און חתונה־געהאַט מיט אַ צווייטער — איצט איז שוין ביי מיר גלות שני...

ווי לאַנג איז אָבער דער שיעור צו זיין אין גלות? און נישט פון איין גלות, נאָר אין צוויי גלותים: איינמאָל ביי מיין ווייב און איינמאָל אין אמתען גלות — אין גלות פון ראשי תבות: „גראַנ־דאָוויקעס — ליציטאַציעס — וועזוואַניעס — תעניתים"... לכן האָב איך בעשלאָסען: יעבור עלי מה, ס'זאָל מיך אַפילו קאָסטען אַ האַלבען פּאָרטפעל פּראָטעסטען — איך מוז פאָהרען אויף דער אויס־שטעלונג קיין ארץ־ישראל.

אומר ועושה, געזאָגט און געטאָן: ס'גערויערט נישט קיין צוויי שעה, שטעה איך שוין אין ציוניסטי־שען קאָמיטעט,

— „מה בקשתך"? — פרעגט מיך אַ בעאַמטער אויף לשון קודש.

— „אני מונה אצל אשתי בגלות, ואני רוצה לנסוע על השיף לארץ ־ ישראל" — ענטפער איך איהם צוריק אויף לשון קודש.

— „לאיזה אורגאַניזאַציה וקורפּוראַציה פּוליטית כבודו שייך?" — פרעגט ער מיך ווייטער אויף „ריין" העבראַיש.

— איך בין אַ האַלבער ציוניסט — ענטפער איך איהם — איך צאָהל אַ מחצית השקל...

— אַ ווייב האָט איהר? — פרעגט ער מיך שוין ב״ה אין מאַמע־לשון.

— איך גיב אַ קרעכץ...

ער: — נו, וואָס ענטפערט איהר נישט?

איך: — איהר האָט דאָך געהערט אַז איך קרעכץ, דאַרפט איהר שוין אַליין פערשטעהען אַז יאָ...

ער: מיט וואָס בעשעפטיגט איהר זיך?

איך: מיט דרעהען.

ער: וואָס דרעהט איהר?

איך: כ'דרעה ס'שטעקעלע, כ'דרעה ביים טע־לעפאָן, און כ'דרעה וועקסעלען.

ער: און קיין בעזונדערען „קענצייכען" האָט איהר נישט?

איך: יאָ. כ'האָב אַ באַל אויפ'ן רעכטען אויג, און אַ פלעם אונטער'ן לינקען — פון מיין ווייב זאָל לעבען.

ער: און כסף אויף אַהין און צוריק האָט איהר?

איך: לאָמיך נאָר קומען אַהין, וועגען צוריק וועלען מיר דאָרטען שמועסען.

ווי דו זעהסט, ידידי, געפין איך מיך אויף דער שיף קיין ארץ־ישראל. טאָמער זעהסטו מיין יודענע, פונדעסוועגען איהר אַ בילעט אין אַ דזשוויקעב־קאָוויעץ, אָדער שיק זי אין סטאַניעווסקי'ס צירק צו די חיות...

ממני איטשעלע זהב טהור

(אין גלות: גינגאָלט).

אָפיציעלער קאָמוניקאַט פון דער פעלקער־ליגע

וועגען דער לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח

(צוגעשיקט צום „קונדס")

ג.ע.נ.ף. לויט די לעצטע ידיעות, וואָס זענען אָנגעקומען קיין גענף, הערשט אויפ'ן גאַנצען ווייטען מזרח רוה. לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען, וועט זיך אייראָפּע נישט לאָזען אַריינציהען אין אַ נייער וועלט־מלחמה, מחמת אַמעריקע האָט איצט נישט קיין געלד צו געבען הלוואות.

ווי אַזוי אַמעריקאַנער רעקלאַמירט זיך

אַנ'אַמעריקאַנער פירמע, האָט אויסגענוצט דאָס וואָס רויבער האָבען צוגערויבט לינדבערגס קינד — צו רעקלאַמע צוועקען.

אין איינע פון די אַמעריקאַנער צייטונגען, איז פערעפענטליכט אַזאַ רעקלאַמע:

לינדבערג'ס צוגערויבטע קינד, איז איינגעשיט מיט פודער „בעבע".

אין זקנים־הויז

אונטערגעהערטער שמועס צווישען זקנים

די היינטיגע יוגענד זאָרגט גאָרנישט וועגען געזונד, דער טרויעריגער ספּאָרט און די פייפעל־גלאָקען און די אַנדערע צרות פערקערצען באַלד ס'לעבען.

— יאָ, ס'איז אמת — זאָגט אַ צווייטער, די היינטיגע צייט, אַז מ'זעהט אַנ'אַלטען מאַן, שטאַמט ער פון די אַלטע צייטען.

רבנישע גליקען

— וואָס מאַכט עפּעס אייער רב — האָט מען געפרעגט אַ יודען.

— אַ גליק איז איהם געשעהען, וואָס ער פאַסט אַלע מאָנטאָג און דאָנערשטאָג אַז נישט וואָלט ער חלילה געשטאָרבען פון הונגער...

פון דער קיביצאַרניע

אונטערגעהערטער שמועס אין „אַכטאַריאַ"

זאָג נאָר, אפשר וואָלסטו פאַר מיר געקענט צוטראַכטען עפּעס אַ לייטישען פּסעוודאָנים? — וואָס איז דען? דו האָסט אָנגעשריבען עפּעס ווערק?

— ניין, איך רעכען צו קויפען אויף פסח פאַר שיך אויף ראַטעס...

וואָס טוט איהר אַ קלאַנג־פילם

אַז זי האָט אַנ'איינענעם מענאַפּאָז!

אין „גראַנד קינאָ" זיצען 2 פרויען, און די גאַנצע צייט פון סעאַנס, האַלטען זיי אין רעדען וועגען: דינסטען, קליידער, פליאַטקעס, ס'אַרט זיי נישט, אַז נעבען זיי זיצט אַ מענש, וואָס זייערע מעשיות ברענגען איהם אַרויס פון די כלים. פּלוצלונג זאָגט איינע: ס'וואונדערט מיך, אַז מיין מאַן איז נישט געקומען.

דאָ דרעהט זיך אויס דער שכן און זאָגט: — איך וואונדער מיך נישט...

—=):o:(=—

אויף צוטילען, זאָגט ער, איז ער אַ ספּעציאַליסט, און ער לאָזט זיך טאַקע לאַנג נישט בעטען און צו־טיילט אַליין די יויך, וואָס קומט אָבער אַרויס, אַז מיר לאָזט ער איבער ס'פערבראַקעכץ און זיך הייסט ער געבען די לאָקשען... הויב איך דאָך אָן צו פּראָטעסטירען און זאָג „מחותן, היתכן"? ענטפערט ער: „שווייגען זיי", נו, שווייג איך...

נאָר אין עס־שטוב וואָלט נאָך נישט געשאַדט איז אָבער דאָס אומגליק וואָס ער האָט זיך מיר אַריינ־געפּאַקט אין קינדער צימער אויך. ער וויל נישט, זאָגט ער, אַז מיינע קינדער זאָלען געהען אין שקאָלע אַריין. זיי דאַרפען נישט, זאָגט ער, זיין קיין דאָקטוי־רים מיט אַדוואָקאַטען. דער טאַטע איז אַ מעקלער, זאָגט ער, קענען די זוהן אויך בעשטעהען צו זיין מעקלערס... טענה איך דאָך צו איהם „ס'הייסט? פּאַסט דיך טייערער?... הייסט ער מיך שווייגען. מילא שווייג איך.

און איהר מיינט, אַז ווייטער ווי אין קינדער־צי־מער געהט ער נישט? ער שטעקט שוין אַריין די נאָז אין שלאָף־צימער אויך: באשר ר'האָט געזעהען אַז כ'שלאָף אויף צוויי קישענעס, זאָל איך איהם איינס אָוועקגעבען... און אַזוי, זאָגט ער, ווי מיין איבערבעט איז צו שווער און ס'איז נישט היגיענעש דערונטער צו שלאָפען, זאָל איך איהם אָפּשיטען אַ ביסעל אין זיין „וסיפּע" אַריין. זאָג איך צו איהם אפשר וועט גענוג זיין אַז כ'וועל דיר געבען די וואַטענע קאָלדרעס — דאָס איבערבעט דאַרף איך פאַר מיר! פרעגט ער וואָס האָב איך מורא איהם אַריינצושיטען אין די „וסיפּע" אַריין? ענטפער איך „וויל דו האָסט אַ ברייטען „איינשיט", דער „איינשיט" דיינער איז צו גרויס"... הויבט ער זיך אָן צו בייזערען, פרעג איך: אפשר זאָל איך דיר געבען די מאַטראַצען אויך? ענטפערט ער „שווייגען זאָלסטו"! נו, שווייגט מען...

אפשר מיינט איהר, אַז איהר זענט שוין פאַר־טיג? אַנומעלט קומט ער צו מיר צו געהען מיט אַנ'אויפטראַג, כ'זאָל איהם אָוועקגעבען זעם גאָל־דענעם זייגער מיט די זילבערנע לייכטער וועט ער מיך פּשוט גליקליך מאַכען און איך וועל האָבען פּרנסה ברווח. דאָ האָב איך מיך שוין נישט גע־קאָנט איינהאַלטען און אַרויס מיט לשון.

ראשית, זאָג איך איז אדם לאַפּיצאַפּ... והשנית, זאָג איך, אַ בעמער קען נישט זיין קיין געבער. והשלישית דאַרפסטו וויסען, אַז דו ביזט אַ גרויסער „בצדק", ווייסט ווי „בצדק" מאַכט? — ביז צו דער קעשענע... און פערטענס, ד ווייסט ווי אין פסוק שטעהט? „אדם — בּהקעט... חוה באָרויס... קין איז נישטא... און דאָס איבריגע איז הבל"...

איך האָב איהם, דעם מחותן, נאָך אַריינגעזאָגט, און אַ סך אַריינגעזאָגט, און וואַזשנע אַריינגעזאָגט, נאָר ס'איז גלייכער, אַז מ'שווייגט, ווי זאָגט דער תרגום שני? ס'איז פערהאַן אַז מע מוז שווייגען... און מען דאַרף שווייגען... און ווידער איז דאָ אַז מען הייסט שווייגען...

יעצט ליבע לעזער! האָב איך דיר דערצעהלט אַ מעשה פון אַ מחותן און דיך געלאָזט שטעהען איבער־דערמיטען. אויב דו ביזט נישט קיין פערשלאָפענער, קאָנסטו דיר די מעשה אַליין ווייטער דערצעהלען — ווייטער שווייגען מיין איך...

—=:X:=—

ידיעה און בחירה (פון רמב"ם'ס לעבען און שאפען)

פון ה. קרוגער

ערקלערענדיג די דינים פון תשובה לייגט דער רמב"ם די הנחה, אז יעדער מענש האט א פרייען אויסוואהל צו טון גוטע אדער שלעכטע מעשים. זאל ער זיין געצוואונגען צוליב וועלכער סבה אויף זיין אקציע, וואלט ער נישט געדארפט בעלוינט ווערען פאר א מצוה און נישט בעשטראפט ווערען פאר אן עבירה. ממילא וואלט אוועקגעפאלען דער ענין פון תשובה און בעטען מחילה.

אט דער געדאנק פון פרייען אויסוואהל (בחירה) איז א גרויסער עיקר און דער יסוד פון שכר און עונש (בעלוינונג און שטראף). ווארום אויב עס זאל אמת זיין ווי פאטאליסטען זאגען, אז אלסדינג איז פון פריהער בעשטימט, און קיינער קען נישט זיין אנדערש ווי עס איז אויף איהם נגזר געווארען, פאלען אוועק די אלע פארזאגען פון דער תורה: „טו אזוי, און דאס זאלסטו נישט טאן", נישט האבענדיג די דעה אויף זיך אליין.

ווענט איינער פרעגען: ווי אזוי קען איך גלויבען אין מיין בחירה וויסענדיג אז אהן דעם בורא'ס ווילען טוט זיך קיין זאך נישט? דער ענטפער איז: דאס גופא, אז א מענש זאל האבען א פרייען אויסוואהל איז אויך זיין ווילען, מיט אזא טבע האט ער דעם מין מענשען בעשאפען, פונקט אזוי ווי ער האט בעשאפען פייער זאל זיך ציהען אינדערהויך; וואסער — צו נידעריג, און פלאנעטען זאלען זיך בעוועגען אין א קיילעכיגען צירקעל.

ווענט ער ווידער פרעגען: דער בורא ווייס דאך אלעס וואס עס וועט זיין אזוי ווי וואס עס איז געווען, און אויב גאט ווייסט אז יענער וועט זיין ארשע, קען ער דאך שוין נישט ווערען קיין צדיק (ווארום זיין ידיעה קאן דאך נישט זיין פאלש) דאס מיינט, אז די ידיעה רויבט אוועק פון דעם מענשען די בחירה. זאל איך ווידער גלויבען אין בחירה, מוז איך לייקענען אין זיין ידיעה. ווי אזוי קען איך גלויבען אין ביידע צוזאמען? צו פערענטפערען די הארבע שאלה „ידיעה און בחירה" זאגט דער רמב"ם אזוי:

„די וויסען, אז די פראגע איז ברייטער פון דער ערד און טיפער פון ים, א סך עקרים און הויכע שכל'ען הענגען אן איהר, אבער דו דארפסט געדענקען אונזער ערקלערונג אין צווייטען פרק פון הלכות יסודי התורה, אז דעם בורא'ס וויסען איז נישט ווי דער מענשליכער; זיי און זייער וויסען זענען צוויי בעזונדערע זאכען: אבער ער און זיין וויסען איז איינס, מיר קענען עס נישט בעגרייפען אזוי ווי מיר קענען זיין גאנצען מהות נישט בעגרייפען. דאס איז וואס דער נביא זאגט אין זיין נאמען: נישט ווי אייערע געדאנקען זענען מיינע און נישט ווי אייערע וועגען איז מיין וועג. און אויך קען קיינער נישט פערשטעהען ווי אזוי ידיעה און בחירה זאלען שטימען, אבער מיר וויסען אהן א שום ספק, אז אזוי איז עס. און נישט בלויז דורך אמונה, נאר אפילו דורך וויסענשאפטליכע ראיות. דערפאר איז דער מענש פעראנטווארטליך פאר זיינע מעשים.

א צייט מיט יאהרען האט די דענקענדע וועלט געהאלטען, אז דער רמב"ם, נישט האבענדיג קיין גענוגענדען ענטפער, האט זיך בעהאלטען אונטער די פליגלען פון אמונה, איצט אין אונזער צייט, ווען קאנט האט אויפגעבויט זיין „קריטיק פון ריינעם שכל" טעאריע וואס ווערט איצט נאכגעפאלגט און פערברייטערט, ערשט איצט ענטפלעקט זיך דער רמב"ם אין זיין גאנצער הויכקייט.

די פילאזאפען פאר'ן רמב"ם און נאך איהם ביז באקענט צו אונזער צייט האבען געגלויבט, אז די מענשליכע ערקענטניש (הכרה) הן דורך די חושים הן דורכ'ן שכל זענען רעכטיגע אמת'ן, אין וועלכע קיינער קען נישט צווייפלען. אנדערע סקעפטיקער האבען אפילו געצווייפעלט אין די חושים'דיגע ערפאהרונגען. אבער אלע האבען צוגעגעבען די עכטקייט פון דער שכל'דיגער ערקענטניש. לויט זייער מיינונג איז די גאנצע עקזיסטענץ איין שכל'דיגער בעשאף. שכל און בעשאף איז איינס, דערפאר איז דער מענשליכער שכל — אלס א טייל פון דאס גאנצע — בכח צו בעגרייפען אלעס וואס געפינט זיך אויף דער וועלט און איבער איהר. לאגישע סך הכל'ן זענען אזוי אמת ווי מאטעמאטיש, אומאפהענגיג פון דעם מענשענס סובּיעקטיוויזם. קיינעם איז גארנישט איינגעפאלען צו טראכטען: אפשר איז אונזער ערקענטניש בלויז פאנטאזיע, אפהענגיג אן אונז אליין און בעגרינדעט אויף חושים ערפאהרונג וואס קענען זיין אפנארעריש? דער ראציאנאליזם איז געווען זיכער אין זיין כח און זיך פערמאסטען צו דערגרייכען יענע אמת'ן וואס האבען צו טאן מיט גאט און די וועלט אידער זי איז בעשאפען געווארען.

די עמפירישע שולע האט דעם ראציאנאליזם ארונטערגעווארפען פון זיין גדולה, בעווייזענדיג די נישט אויסגעהאלטענקייט פון דער מיינונג, אז שכל, אהן דער הילף פון ערפאהרונג, קאן ארויסברענגען אבסאלוטע אמת'ן וועגען די וויכטיגסטע פילאזאפישע שאלות, און אז וואס ווייניגער די חושים מישען זיך אריין אלץ מעהר שאנסען זענען פערהאן צו דערגעהען דעם ריינעם אמת.

דזשאן לאק איז כמעט דער ערשטער געווען צו גרינדען די עמפירישע שולע. אין זיין ווערק „וועגען דעם מענשליכען פערשטאנד", פערעפענטליכט אין 1690 שטעלט ער פעסט א כלל, אז וואס נעהנטער מיר שטעהען צו דער ערפאהרונג דורך די פינף חושים און וואס ווייניגער מיר פערלאזען זיך אויף דעם שכל אליין, אלץ זיכערער ווערט אונזער ערקענטניש. זיין שיטה הייסט „סענסואליזם" און איהר גרונט געדאנק איז: „ס'איז נישטא אזא זאך אין פערשטאנד, וואס איז פריהער נישט געווען אין די חושים", אפילו איינגעבוירענע אידעען (מושכלות ראשונות) קומען צו ערשט פון דער דרויסענדיגער סענסאציע, וועלכע בעגעגענט זיך מיט דער אינוועניגסטער רעפלעקציע, און דערפון הויבען זיך אן צו בילדען צונויפגעמישטע אידעען: ווילען, גלויבען, פערגלייכען, צונויפזעצען, צוריקווארפען א. אז. וו.

דזשארדזש בערקלי, טרעטענדיג אויף לאק'ס וועג, איז געקומען צום „סובּיעקט אידעאליזם", ד"ה. אז עס איז גאר נישטא קיין דרויסענדיגע מאטעריעלע וועלט. אלסדינג וואס מיר זעהען איז נישט מעהר ווי אידעען וואס ווערען בעשאפען אין אונזער סובּיעקט, אין אונזער „איך".

דוד יום איז גאר סקעפטישער. ער דענקט אז דער שכל איז זעהר בעגרענצט. אלעס וואס מיר האבען יא ערקלערט, שטאמט פון דער ערפאהרונג, אבער די ערפאהרונג גופא האט אין זיך נישט קיין זיכערע פרינציפען מען זאל זיך אויף זיי קענען פערלאזען, דער בעגריף פון קוזאליטעט (סבה ומסובב) אורזאך און ווירקונג, אויף וועלכען עס שטיצט זיך אונזער גאנצע וויסענשאפט, איז אויסגעוואקסען פון הרגל. איינגעוואוינטקייט, און זיין גאנצע טעארעטישע גרונטלאגע איז א מין גלויבען, אז ווען עס פאסירט איין זאך מוז דערנאך פאסירען אן אנדערע זאך. דער שכל פערשטעהט נישט, פארוואס איז עס א „מוז", אפילו האבענדיג די ערפאהרונג אז אזוי איז עס.

עמאנועל קאנט איז דער, וועמען דוד יום „האט אויפגעוועקט פון שלאף", ווי ער אליין דריקט זיך אויס; אבער ער איז זיין רבי'ן נישט נאכגעגאנגען מיט פערמאכטע אויגען, נאר בעשאפען גאר א נייעם סיסטעם וואס איז מבטל דעם דאגמאטישען ראציאנאליזם, צוזאמען מיט זיין רבי'נס עמפירישען סקעפטיציזם.

קאנט טיילט איין אלע אונזערע אורטיילס פארמען אין 4 קלאסען, און יעדערע פון זיי אין 3 אפטיילונגען — סך הכל 12, ווי פאלגט: 1) קוואנטיטעט, וואס טיילט זיך אין: איינהייט, פילהייט און אלהייט. 2) קוואליטעט, נעגאציע (רעאליטעט) און לימיטאציע (בעגרענעצונג). 3) רעלאציע (שייכות), סובסטאנציאליטעט, קויזאליטעט (אורזאך און רעזולטאט) איינס וואסט ווירקט אויף דאס צווייטע. 4) מאדאליטעט, וואס טיילט זיך אויף: מעגליך און אומעגליכקייט, דא־זיין און נישט זיין, צופעליגקייט און נויטווענדיגקייט.

פון אלע גרונט־זאצען פון'ם „ריינעם פערשטאנד" וועלכע קאנט האט ארויסגעבראכט איז כדאי צו בעטראכטען די, וועלכע ער רופט אן „אנאלאגיען פון דער ערפאהרונג" זייער גרונט פרינציפ איז: ערפאהרונג איז מעגליך נאר א דאנק דער פארשטעלונג אז אלע געוואר־גערונגען זענען נויטווענדיג פערבונדען איינע מיט די אנדערע, פון דעם פרינציפ קומען ארויס 3 גרונט זאצען אויף וועלכע עס רוהט די גאנצע נאטור וויסענשאפט:

1) ווי די ערשיינונגען זאלען זיך נישט ענדערען, בלייבט די סובסטאנץ אין איהר סכום, נישט פערמעהרט נישט פערמינערט.

2) אלע ענדערונגען קומען פאר אין איינקלאנג מיט'ן געזעץ פון „אורזאך און רעזולטאט".

אלע סובסטאנצען אויף ווי ווייט מען קען זיי בעגרייפען אין די ראמען פון „צייט און ארט", ווירקען כסדר איינע אויף די אנדערע.

אט דאס איז זעהר בקיצור די ערקענטניש שיטה פון קאנט. אויב אזוי איז דער געזעץ פון סבה און מסובב (אורזאך און ווירקונג) אויך בלויז א מענשליכער בעגריף נישט „ווי די זאך איז", ממילא פאלט שוין ארונטער די פראגע פון ידיעה און בחירה וואס איז אין עצם געבויט אויף דעם יסוד פון אורזאך (ידיעה) וועלכע ווירקט צו שטערען די בחירה.

צו דעם זעלבען בעשלוס איז דער רמב"ם געקומען, כאטש פון אן'אנדער שטאנדפונקט.

——=[:0:]=——

בעציהונג פון דער פרוי צו ליבע און געשלעכט

די היינטיגע פרוי שעמט זיך מעהר נישט מיט איהר ווייבליכקייט. — די רעוואלוציע אין דער קליידונג

פון שאול קליינבערג

ווי פיהלט די היינטיגע פרוי וועגען זיך אליין? ווי איז איהר בעציהונג צו איהר אייגענער ווייבליכקייט? איז פארגעקומען אן ענדערונג אין דער פרוי'ס פערהעלטניש צום געשלעכטס־לעבען און אין וואס בעשטעהט אט די ענדערונג?

עס איז קלאר, אז די גרויסע עקאנאמישע פאליטישע און סאציאלע רעוואלוציע, וואס געהט אן אין דעם לעבען פון דער פרוי פאר די לעצטע 25—50 יאהר, האט געמוזט ברענגען א טיפע ענדערונג אויך אין איהר בעציהונג צו זיך, צו איהר אייגענער ראלע אין דעם געשלעכטס־לעבען.

דער מאן האט אין א זעהר גרויסער מאס ארויפגעצוואונגען זיינע אידעען אויך אויף איהר אליין. זי האט אין אלגעמיין אנגענומען זיין בליק, אז זי עקזיסטירט בלויז צוליב דעם מאן, אז איהר העכסטע אויפגאבע איז צו פערזארגען איהם מיט יורשים, די געזעלשאפט מיט קינדער, און אז צו זיין דעם מאנ'ס דינסט און פערגעניגען־צושטעלער'ין איז דער זין פון איהר לעבען.

פון אט די אלע בבא־מעשיות האלט איצט נישט מעהר די מאדערנע פרוי. זי איז אויסגעוואקסען, זי האט אנגעהויבען ארומצוקוקען זיך אין דער וועלט, זי האט אויפגעהערט צו גלויבען דעם מאן אין אלץ, זי האט גענומען זיך צוהערען צו איהר אייגענעם אינערליכען ווערען. און זי האט אויסגעפונען:

די אידעען, וואס זענען פערשפרייט געווארען וועגען דער פרוי און וועגען דער פרוי'ס ווייבליכער באסור, זענען געקומען פון אלערליי רעליגיעזע אבערגלויבענס, פון דעם שטאאט און פון געזעלשאפט, וואס אין אלע דריי איז דער מאן לאנגע הונדערטער און טויזענטער יאהרען געווען דער גאנצער מאכער און דעה־זאגער. זי האט ווייטער אויסגעפונען, אז זי האט נישט נאר פליכטען, נאר אויך רעכט אין דעם געשלעכטס לעבען, דיזעלבע רעכט, וואס דער מאן האט ביז איצט פערכאפט, מאנאפאליזירט פאר זיך אליין.

עס האט זיך אנגעהויבען אנ'אנדער געשלעכטס מאראל ביי דער פרוי גופא. די מאדערנע פרוי אנערקענט מעהר נישט דעם מאן פאר איהר באלעבאס און אייגענטימער. ממילא ווארפט זי אפ אויך דעם מאנ'ס מאראל בנוגע איהר און פאר איהר. מיט דער גרעסטער פרייהייט פאר דער פרוי אין דער געזעלשאפט און אין דער היים, מיט דער גרעסערער פרייהייט פון אידעען און געדאנקען בכלל, איז אויך געקומען די גרעסערע פרייהייט אין דער פרוי'ס בעציהונג צו איהר אייגען ליבע־לעבען.

אט דער פראצעס פון אינערליכער בעפרייאונג איז נישט קיין גראדער, א פרוי מעג אין געדאנק זיין פריי, נישט אנערקענען קיין שום גרעניצען און צאמען און דאך זאל זי אין איהר געשלעכטליכער אויפפיהרונג זיין נאך גאנץ צוריקגעהאלטען, אפילו קאנסערוואטיוו. און פערקעהרט: א פרוי מעג לויט איהר געדאנק נאך זיין גאנץ צוריקגעשטאנען, נאך גלויבען אין דער אלטער, טראדיציאנעלער מאראל, און פונדעסטוועגען זאל איהר אויפפיהרונג זיין א גאנץ פרייע.

מ'ו פערשטעהען ווי שטארק די מאראל האט זיך געביטען אין די לעצטע עטליכע צעהנדליג יאהר צייט איז אייגענטליך גענוג א קוק צו טון אויף דער היינטיגער ווייבליכער קליידונג און זי פערגלייכען מיט דער קליידונג פון בלויז 15 יאהר צוריק. די קורצע קליידלעך, דאס ארויסווארפען דעם קארסעט, די לייכטע און קורצע אונטערוועש — דאס אלץ איז אזא רעוואלוציע אין די מאראלישע בעגריפען, אז אין 1905 וואלט דאס געווען אומגלויבליך. ווער שמועסט שוין וועגען זומער, וועגען די באד־קאסטיומען, וואס בעווייזט די לייכטקייט, מיט וועלכער די פרוי איז איבערגעגאנגען פון דער קליידונג, וואס האט אמאל דערלויבט צו זעהען בלויז איהרע הענט און איהר פנים, צו דער איצטיגער קליידונג, וואס ענטפלעקט דריי פערטעל פון איהר קערפער? עס בעווייזט ערשטענס, ווי קינסטליך עס איז די גאנצע מאראל אונזערע; צווייטענס ווייזט זי, אז די פרוי האט נישט נאר ענטדעקט, אזוי צו זאגען, איהר אייגען ווייבליך געשלעכט, נאר אויך אז זי האט אויפגעהערט צו וועלען מאכען א סוד דערפון. און — די וועלט איז נישט אונטערגעגאנגען. דאס געזונט פון די פרויען האט זיכער דערפון א סך געוואונען.

דער פריערער געדאנק בנוגע דעם ליבע־לעבען האט אוועקגעמאכט מיט נאך א סך אנדערע איינגעגעסענע פאראורטיילען. איינער פון זיי איז געווען, אז די פרוי קאן אבסאלוט נישט פערגליכען ווערען צום מאן אין פרט פון געשלעכטליכען בעגעהר. עס האבען נישט געפעהלט קיין פאדשער און וויסענשאפטסלייט, וואס האבען „בעוויזען", אז בעת דער מאן ווערט אפט געפייניגט פון געשלעכטליכען הונגער, ווייסט די פרוי גארנישט דערפון. ווארים דער פרוי'ס געשלעכטס־לעבען בעשטעהט נאר אין טאן גאט'ס געבאט פון אנפיהלען די ערד מיט קינדער. אט די „איבערצייגונגען" האבען נישט איין טויזענט און הונדערט טויזענט פרויען קראנק געמאכט גייסטיג און פיזיש.

איצט ווייסט מען שוין, אז די גאנצע זאך איז נישט געשטויגען און נישט געפלויגען. די פרוי האט פונקט אזא געשלעכט־הונגער, ווי דער מאן. דער הונגער מוז ביי איהר פונקט אזוי בעפרידיגט ווערען ווי ביי איהם. אז נישט — ווערט זי קראנק. די איצטיגע ווייבליכע יוגענט, ווי אלע פרויען, וואס האבען זיך בעפרייט פון דער אלטפרענקישער מאראל, זענען טאקע פיזיש געזונטער, ווי זייערע מאמעס און עלטער־באבעס זענען ווען עס איז געווען.

נאך א פאראורטייל, וואס האט געפלאצט א דאנק דער גרעסערער פרייהייט פון וויסען און פון געדאנק, איז די „איבערצייגונג", אז די פרוי האט געשלעכטליכען בעגעהר העכסטענס בלויז אזוי לאנג, ווי זי קאן ברענגען קינדער אויף דער וועלט. דער נאך הערט יעדער פערלאנג אויף. די מאדערנע וויסענשאפטליכע פארשונגען לייקענען דאס אפ איינגאנצען. דער פאקט איז, אז קיין פולשטענדיגע געשלעכטליכע קאלטקייט בעגעגענט מען כמעט נישט ביי פרויען אונטער זעכציג יאהר. די מעהרסטע פרויען קאנען לעבען געשלעכטליך א סך לענגער און מען מעג עס בעטראכטען פאר פולשטענדיג נארמאל, אז געזונטע פרויען זאלען פונקט ווי געזונטע מענער האבען ליבע בעדערפענישען ביז דעם סוף פון לעבען — ביז דער העכסטער עלטער.

אבער אויב עס איז נישטא קיין פולשטענדיגע געשלעכטליכע קאלטקייט ביי פרויען, געפינט מען אזא קאלטקייט יא ביי א גרויסען פראצענט פרויען אין א בעגרעניצטער צאהל. די דאזיגע קאלטקייט איז נישט קיין נאטירליכע זאך, זי איז א קינסטליכער פראדוקט און א רעזולטאט אדער פון געשלעכטליכער אומבעפרידיגטקייט, אדער פון א רייהע שטערונגען, וואס זענען פערבונדען מיט דער פרויס בעשטימטע דערפאהרונגען אין איהר פריהער קינדהייט.

די אומבעפרידיגטקייט נעמט זיך גאר אפט פון אומוויסענקייט. דא קאן זיין שולדיג דער מאן, די פרוי אדער ביידע, דער אמת איז, אז ליבע איז א גרויסע קונסט. יעדער מאן קאן ווער'ען א טאטע און כמעט יעדע פרוי קאן ווער'ען א מאמע. אבער די מעהרסטע מענער און פרויען וויסען נישט ווי אויפצופיהרען זיך אין געשלעכטס־לעבען אזוי, אז ביידע און טאקע ספעציעל די פרוי, זאל זיין פולשטענדיג בעפרידיגט. דער פריערער געדאנק האט אויך דא שוין זעהר א סך אויפגעטון. צוליב דעם, וואס די היפאקריטישע מאראל מיט איהר מורא פאר געשלעכט, מיט איהר בעשמוצען די ליבע, מיט איהר בעציהונג צום געשלעכט־לעבען, ווי צו עפעס אומריינס — צוליב דעם, וואס אט די היפאקריטישע מאראל איז אין די לעצטע יאהרען פערווארפען געווארען, האבען מענשען אלץ מעהר גענומען איינזעהען, ווי נויטיג עס איז וויסען אין פערהייראטען לעבען, וואס פאר א וויכטיגע, לעבענסנויטיגע קונסט די ליבע איז.

עס האן אבער צו אומבעפרידיגטקייט, וואס קאן נישט געהאלפען ווערען דורך וויסען, דורך אויסלערנען זיך די קונסט פון ליבע. דאס זענען יענע פאלען, רונגען און דערפאהרונגען אין דער קינדהייט. די וואס זענען פערבונדען מיט שטערונגען, דער אינער־אורזאך פון אזא אומבעפרידיגטקייט, וואס בלייבט געוועהנליך אומבעוואוסט פאר דער פרוי אליין, איז א גייסטיגע, און זי קאן אויך בעזייטיגט ווערען דורך גייסטיגע מיטלען. דא קאן העלפען די פרוידיאנישע הייל־מעטאדע, דער פסיכא־אנאליז.

די אינערליכע בעפרייאונג פון דער פרוי, איהר אפען־הארציגערע בעציהונג צו איהר אייגענער ווייבליכקייט און צום פראבלעם פון געשלעכט האבען אויפגעטון — און וועלען אלץ נאך מעהר אויפטון — צוויי וויכטיגע זאכען:

איינס — די ליבע און די פרייד פון ליבע וועט ענדליך קאנען אויפשיינען מיט איהר פולען ליכט אין דער ציוויליזירט־קולטורעלער וועלט, וואס איז ביז נישט לאנג צוריק געלעגען אין פינסטער'ען קלעם פון א היפאקריטישער מאראל.

צוויי — די פרוי גופא וועט ענדליך דערפיהלען און דערקענען איהר פערזענליכקייט און דאס וועט מיינען, אז זי וועט ערשט איצט מיט אנ'אמת דערגרייכען יענע רייפקייט, אהן וועלכער עס זענען נישט מעגליך קיין גרויסע גייסטיגע אויפטוען, קיין הויכע דערגרייכונגען אין דער קונסט, אין דער וויסענשאפט, אין דעם גאנצען קעניגרייך פון קולטור־ און נשמה־לעבען.

טעאטער און צירק / און דער פערבאט פון די חכמי התלמוד

פון י. כיהן

עס איז אַ בעקאַנטער היסטאָרישער פאַקט, אַז טעאַטער, צירק און אַנדערע אַזעלכע אונטערהאַלטונגס־אינסטיטוטען זענען מצד דעם רעליגיעזען און נאַציאָנאַלען יודענטום אין די אַלטע צייטען שטאַרק געהאַסט און בעקעמפט געוואָרען. דאָס דערצעהלען שוין יאָזעפוס פלאַוויוס, דער תלמוד און מדרשים. פאַרשטעהט זיך, אַז די סבה דערפון איז נישט געווען גלאַט פיינדשאַפט צו דער קונסט בכלל מצד דעם יודישען פאָלק; האָבען זיך דאָך יודען פון תמיד אָן אויסגעצייכענט אויף פערשידענע קונסט־געביטען, ווי מוזיק, אַרכיטעקטור און אַנדערע, מעהר ווי אַלע זייערע שכנות'דיגע פעלקער.

דאָס רעליגיעזע און נאַציאָנאַלע יודענטום האָט געהאַסט און בעקעמפט די „טיאַטראות וקרקסאות“, טעאַטער און צירק, איינציג און אַליין צוליב דעם תוכן, דעם אינהאַלט פון די שוישפילען און אונטערהאַלטונגען, וואָס זענען דאָרט אויפגעפיהרט געוואָרען. די ריינע יודישע מאָראַל, עטיק און צניעות האָבען זיך נעטירליך עמפערט, זיך געמוזט עמפערען געגען די געצענדינעריי, אכזריות און אויסגעלאַסענקייט, וואָס האָבען בעהערשט די מייסטע גריכישע און רוימישע טעאַטער־פיעסען און צירקוס־אונטערהאַלטונגען נעבענביי געזאָגט, האָט אויך דאָס אַלטע קריסטענטום בעקעמפט און פערדאַמט די בעזוכער פון יענע טעאַטערס און צירקס; אויך דאָס איז אַ בעקאַנטער היסטאָרישער פאַקט.

די חכמי התלמוד האָבען דאָס קלאָר און דייטליך אַרויסגעזאָגט: „שמזבלין שם זיבול לעבודה זרה“, דאָס הייסט, מען בערייט דאָרט פאַר דעם באַדען פאַר געצענדינסט, עס איז אויך אַ „מושב לצים“, אַ אָרט פון שפּאָט און שאַנד, און איז אַ חוץ דעם נאָך „גורם ביטול תורה, אַז די יודישע לעהרע זאָל צושטערט ווערען (עבודה זרה, יח״ב; אבות דרבי נתן סוף פרק כ״א; ספרא, אחרי מות, פרק י״ג). די זאָגיגע תלמודישע ערקלערונגען ווערען נאָך קלאָרער און פערשטענדליכער ליינענדיג

דאָס וואָס יאָזעפוס פלאַוויוס (יוסף בן מתתיהו הכהן) דערצעהלט וועגען די גריכישע שוישפילער, וועלכע דער קעניג הורדוס האָט געבראַכט קיין ירושלים פאַר דעם טעאַטער. וואָס ער האָט דאָרט אויפגעשטעלט געגען דעם ווילען פון דעם פאָלק. יאָזעפוס דערצעהלט נעמליך (קדמוניות היהודים, ט״ו ח׳ א׳), אַז די גריכישע שוישפילער האָבען געפלעגט אויף דער בי׳הנע פראַנק און פריי חוזק צו מאַכען פון די יודען און זיי אויף דעם געמיינסטען אופן צו פערשפאָטען

דערפאַר, וואָס זיי היטען די מצוות פון שבת און שמיטה (אויך אין מדרש איכה, פתיחתא).

דער האַס און עקעל פון די חכמי התלמוד געגען יענע שפאָטערישע און אויפרייצענדע שוישפילער און שוישפילען זענען געווען אַזוי שטאַרק, אַז די האָבען אויסגעטייטשט דעם פסוק פון ירמיה הנביא „לא ישבת בסוד משחקים ואעלז“ — איך בין נישט געזעסען אין דעם קרייז פון שפילער און זיך געפרעהט — אַזוי „רבנו של עולם, איך האָב קיינמאַל נישט בעזוכט דאָס טעאַטער און דעם צירקוס פון די אומות העולם, כדי זיך געמיינשאַפטליך צו אונטערהאַלטען (איכה רבתא ל״ו; פסיקתא, הוצאת בובער, קי״ט). נאָך מעהר: אַפילו די ווערטער פון דער תוכחה „ארור אתה בבואך, וארור אתה בצאתך“ — פערשאָלטען ביזטו ביי דיין קומען און פערשאָלטען ביזטו ביי דיין אַרויסגעהען — זענען אַנגעווענדעט געוואָרען אויף די טעאַטערס און צירקוס־בעזוכער (תרגום יונתן דברים כ״ח, י״ט).

דאָס אַלעס איז, ווי געזאָגט, נישט געשעהען צוליב געגנערשאַפט פון די חכמי ישראל צו דער שוישפיל־קונסט אַלס אַזעלכע, נאָר בלויז וועגען די דערמאָהנטע טעמים, און מען קאָן זיכער בעהויפטען, אַז ריינע, זיכערע נישט אויפהעצערישע, געצענדינערישע, אכזריות'דיגע און אויסגעלאַסענע ביישפילען וואָלטען פון זיי נישט בעקעמפט געוואָרען, לכל הפחות נישט אויף אַזאַ שאַרפען אופן. און אַט טאַקע די שאַרפע בעקעמפונג האָט געפיהרט דערצו, אַז ביי די פוסקים פון דעם מיטעלאַלטער ווערט פון טעאַטער בעזוך זעהר ווייניג גערעדט „און דאָס ווייניגע אויך בלויז דורך־אגב, נעבענדיג (רמב״ם ספר המצוות ג׳; ספר החינוך רס״ב), פשוט דערפאַר, ווייל דער גאַנצער ענין איז ביי יודען דעמאָלט נישט מעהר געווען קיין ווירקליכקייט, נישט געווען אַקטועל. און דערפאַר איז טאַקע אויך קיין חידוש נישט, וואָס די בעלי התוספות האָבען אויסגעטייטשט די ווערטער „טיאַטראות וקרקסאות“ — טעאַטערס און צירקוסען — אויף אַ אונגלויבליך משוגה'דיגען אופן (מגילה ו׳, א׳). אַזוי מעהר מוז מען זיך נאָך דעם חידוש דערפרייען, וואָס בנוגע דעם פורים־שפיל, וועלכעס איז איגענטליך אַ שטיקעל נאָכמאַכונג פון טעאַטער־שפיל, זענען אונזערע חכמים געווען אויסערגעוועהנליך טאָלעראַנט און האָבען ערלויבט לכבוד פורים אַפילו אַזעלכעס, וואָס האָט אַ שייכות מיט אַ איסור דאורייתא, מיט אַ פערבאָט פון דער תורה.

—:O:—

א קראַנץ פּערל

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג און בעאַרבייטונג פון תלמוד און מדרש

פון אונזער פערשטאָרבענעם מיטאַרבייטער אבּרהם שלעזינגער

אויב אַז דער זאַלץ ווערט קאַליע, מיט וואָס קאָן מען איהם זאַלצען?..

(ברכות ח).

* * *

גראָבע עסענס, מוז בריגגען צו שלעכטעס.
(ברכות ל״ב)

* * *

אַ „קלייגעם“ דאַרף מען בעטען ער זאָל טון אַ גוטע זאַך, אָבער אַ „גרויסער מענש“ טוט אַליין.
(פסחים ד״ו)

* * *

עס זענען געווען צייטען, וואָס דער פערד האָט געפיהרט דעם וואָגען, היינט, מוז שוין דער וואָגען פיהרען דעם פערד.

(מכלתא קל״א).

* * *

צוליב דיינע מעשים וועסטו דערנעהנטערט ווערען צו אַ העכער מדרגה און צוליב דיינע מעשים, וועסטו דערווייטערט ווערען פון אַ העכער מדרגה.

(עדיות ה׳).

פאַר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאַגע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“

הינטעל־פּינטעל פּראָוועט שט״ק

פון שמואל גלאַזערמאַן

...און הינטעלע־פינטעל
געהאַט האָט גרויס גליק...
מ'האָט איהם מיט מזל
בעפרייט שוין פון שטריק.
דערפיהלט זיך אַ פרייער
אויף ליכטיגער וועלט...
האָט הינטעלע־פינטעל
פון נחת געקוועלט...
פערגעסען צוביטלעך
ביז איצטיגער זינד...
געבראַכען דעם מוח
וואָס טוט מען אַצינד?..
געטראַכטן און געטון באַלד
אַ מענש נאָר דערזעהען...
...איהם בעפאַלען
געשטשירעט די ציינער...
און ס'האָט זיך דער מענש קוים
פון איהם זיך בעפרייט...
און ערגעץ אַנטלאָפען
הער־העט וואו אין ווייט...
איז הינטעלע פינטלען
געפעלען די זאַך...
נו, האָט ער שוין מעהר נישט
געטראַכט איצט אַ סך...
און איז זיך געזעסען
אַ קאַץ אויף אַ בוים...
אַז גלייך דאוויפ'ן קעצעל
געהאַוקעט מיט שוים!..
נאָר ס'האָט הינטעל־פינטלען
די קאַץ נישט געהערט...
אַז גלייך אויפ'ן קעצעל
דער הונט אויף דער ערד...
נו, איז הינטעל־פינטעל
שוין ווייטער אוועק...
און פייגעלעך קליינע
געגעבען אַ שרעק...
די פייגעל אין לופטען —
דאָס הינטעל — האַוו־האַוו
געפיהרט אַ מלחמה
זעהר העלדיש און בראַוו...
וואו נעמט מען איצט פליגעל
איז הינטעלע'ס פיין...
נאָר דאָ איז אַ וואַסער
פון!... ר'איז אַריין!...
אַ וואַסער מיט גריבער
און ערשט [illegible] טיף...
און ער איז אַ הונט דאָ
און נישט דאָרט אַ שיף...
און פיינט שטאַרק בטבע
האָט הינטעל אַ באָד...
(דאָס זאָל פאַר אונז אַלע
שוין בלייבען אַ סוד...)
איז ער קוים מיט לעבען
פון וואַסער אַרויס...
— — — — — — — — — —
— — — — ;— — — — —
וואָס ווער וויל טון יענעם
געהט צ האיהם אויס...

אַרעלע נאַרעלע

פון ליטמאַן

אַרעלע נאַרעלע געהט אין גאַס. געהט ער פערביי אַ פענסטער און זעהט אַ שניידער זיצען ביי אַ טיש און צושניידען סחורה, שטעלט ער זיך אָפּ און קוקט אַריין. דערזעהט איהם דער שניידער, פרעגט ער איהם:

— יונגעלע, ציגעלע, עס געפעלט דיר די אַרבייט?

— יאָ — ענטפערט אַרעלע.

— ווילסט זיין אַ שניידער?

— יאָ.

— וואָס קענסטו טון?

קלערט אַרעלע און זאָגט:

— איך קען שערן פאַפּיר און קריכען אויף דער טיר; איך קען עסען זיסע זאַכען און קען וויינען און לאַכען.

— און אַ נאָדעל האַלטען אין האַנד קענסטו?

— ניין. אַ נאָדעל האַלטען האָב איך מורא. מיט אַ נאָדעל קען איך זיך צושטעכען די פינגערלעך.

— אויב אַזוי טויג נישט — זאָגט דער שניידער

געהט אַרעלע נאַרעלע ווייטער און בלייבט שטיין פאַר אַ טיר, וואו ער זעהט אַרבייטען אַ סטאָליער. שטעלט ער זיך אָפּ און קוקט אַריין. פרעגט איהם דער סטאָליער:

— יונגעלע, ציגעלע, ווילסט זיין אַ סטאָליער?

— יאָ.

— וואָס קענסטו טון?

קלערט אַרעלע נאַרעלע און זאָגט:

— איך קען שפּילען אין פּלאָטע און זיך איינשמירען אין בלאָטע, איך קען אַראָפּשפּרינגען פון צוויי טרעפּלעך און זיך אָפּרייסען אַלע קנעפּלעך.

לאַכט דער סטאָליער און פרעגט:

— און אַ העבעל האַלטען אין האַנד קענסטו?

— ניין — זאָגט אַרעלע נאַרעלע — אַ העבעל איז שווער. ער קען מיר נאָך פאַלען אין די פיס אַריין.

— אויב אַזוי טויג נישט — זאָגט דער סטאָליער.

געהט אַרעלע נאַרעלע ווייטער און שטעלט זיך אָפּ פאַר אַ קלייטעל, וואו עס זיצט אַ שוסטער און קלאַפּט פלעקלען.

— יונגעלע, ציגעלע — פרעגט איהם דער שוסטער — די אַרבייט געפעלט דיר?

— ווילסט זיין אַ שוסטער?

— יאָ.

— וואָס קענסטו טון?

טראַכט אַרעלע נאַרעלע אַביסעל און זאָגט:

— איך קען לויפען ווי אַ פערדעל און זיך צוקלעבען אַ בערדעל. איך קען שפרינגען, ווי אַ האָז און זיך צוהאַקען די נאָז.

— און פלעקלעך קלאַפּען קענסטו?

— איך קען, נאָר איך האָב מורא, איך קען זיך נאָך אָפּקלאַפּען אַ פינגער.

— אויב אַזוי טויג נישט.

זעהט אַרעלע נאַרעלע, אַז מען וויל איהם נישט צונעהמען צו קיין שום אַרבייט, לויפט ער אַהיים און נעהמט זיך לערנען שרייבען און לייענען.

צו לעהרע פאַסט גוטע מדות

(פון מדרש)

אַ רייכער מאַן האָט זיך אַמאָל בערימט פאַר זיין פריינט, אַז זיין פערמעגען איז זעהר גרויס.

— איך האָב טויזענט זעק תבואה, טויזענט טעפּ בוימאייל, און טויזענט פעסער וויין.

בעמערקט איהם זיין פריינט:

— צי האָסטו אויף דעם אַלעמען מאַגאַזינען אוועקצושטעלען יעדעס אויף אַ געזיכערט אָרט, כדי עס זאָל אָפּגעהיט ווערען?

אויב דו האָסט פּלאַץ פאַר דיין גאַנץ פערמעגען — האָט ער ווייטער געזאָגט דעם רייכען — געהערט דאָס איך גאַנצען צו דיר. אָבער ווען נישט פערמאָגסטו גאָרנישט, און דיין גאַנץ רייכטום וועט אוועקטראָגען דער ווינט.

אַזוי איז, ווען אַ מענש האָט פיל געלערנט, און איז בעלאָדען מיט פיל וויסענשאַפט און תורה, זאָגט מען צו איהם:

— צי האָסטו דערצו אויך גוטע זיטען? דער מאָלט געהערט די גאַנצע תורה צו דיר, אָבער אויב נישט, פערמאָגסטו גאָרנישט, און דיין וויסענשאַפט געהט צו פערלוירען ווערען.

יעדער געלערנטער וואָס האָט אין זיך גוטע מידות איז גלייך צו אַ בוים, וואָס איז פעסט איינגעוואָרצעלט אין דער ערד. און ווען עס קומען אַפילו די שטאַרקסטע שטורעם־ווינטען וועלען זיי נישט קענען איהם ריהרען פון זיין פּלאַץ. זיינע בלעטער וועלען זיין שטענדיג גרין, און ער וועט נישט אויפהערען צו זיין פרוכטבאַר.

די צונג איז שולדיג

אַ דאָקטאָר האָט, בעזוכענדיג זיינע אַ פּאַציענטין, וועלכע איז געווען זעהר אַ רעדעוודיגע, איהר אַלע מאָל געהייסען ווייזען די צונג.

— אָבער דאָקטאָר, וואָס פאַר אַ שלעכטס האָב איך עס אויף דער צונג, וואָס איהר בעטראַכט זי אַלע מאָל אַזוי ערנסט?

— קיין שום שלעכטס — האָט דער דאָקטאָר געענטפערט — איך טו דאָס כדי איהר זאָלט נישט קענען רעדען.

ער האָלט פון צער בעל־החיים

אַ מענש איז געקומען צ וגאַסט צ ווייבעס אַ גוטען ברודער און דערזעהען אַ שטייג מיט הינער. האָט ער צו איהם געזאָגט:

— וויפיל הינער האָט איהר עס, און וואָס פאַר אַ שעהנע, איהר הרג'עט זיי גאָרנישט?

— ניין, איך בין פון דער געזעלשאַפט וואָס שוצט לעבעדיגע בעשעפענישען, מיין קוכער הרג'עט זיי.

זי וויל איהם זעהן

דער בעריהמטער וויצלינג מאַטקע כאבאד האָט זיך אַמאָל בעריהמט, אַז אַ געוויסע פּריצעטע האָט גאָר וואָלט געגעבען טויזענט רובעל איהם צו זעהען.

האָט מען זיך זעהר געוואונדערט.

זאָגט מאָטעל:

— וואָס איז דאָ דער וואונדער? זי איז געווען אַ בלינדע.

דריי יונגעלעך / פון י. גויכבערג

די מאַמע האָט דריי יונגעלעך,
דריי יונגעלעך געהאַט
מיט ווייכע רויטע בעקעלעך,
ווי צאַרטער סאַמעט גלאַט.
האָט איינס געהייסען בערעלע,
דאָס צווייטע — חיים שמערעלע,
דאָס דריטע האָט געהייסען —
מ'זאָל איהם קויפען שיך...
איך האָב אייך אָפּגענאַרט!
איך האָב געוואוסט — איהר וואַרט.
דאָס דריטע, קליינע יונגעלע,
דאָס דריטע — דאָס בין איך!
די מאַמע האָט דריי ניסעלעך,
פון דעם יריד געבראַכט,
דריי גוטע פעטע ניסעלעך,
דריי ניסעלעך אַ פּראַכט.
איז איינס געווען פאַר בערעלען
און איינס — פאַר חיים שמערעלען,
און גאָר דאָס בעסטע ניסעלע —
האָט זי געלאָזט פאַר זיך.
איך וואונדער זיך אַביסעל:
פאַרוואָס נישט מיר אַ ניסעל?
ווייל ניסן, ניסן ניסעלע —
דאָס דריטע דאָס בין איך!
די מאַמע האָט אַריינגעבראַכט
צוויי ניסעלעך — און מיך;
צוויי ניסלעך פאַר די ברידערלעך
און מיך — [illegible]

די שטילקייט פאר'ן שטורם

(פון דער סעריע: „מענטשען פון א גאנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

אויב איז יענעם טאג די שטימונג אין אונזער בית־המדרש געווען א שווערע, איז זי נאך דעם משל וועלכען דער קרימאלאווער האט געגעבען נאך שווערער, נאך געדריקטער געווארען, ער האט זיי בעזידעלט אנגערופען הינט און נישט קיינער האט איהם מיט א ווארט געענטפערט.

עפעס האט געהאנגען אין די לופטען, עפעס נישט קלארעס, אזא עפעס, וואס האט קיין נאמען נישט. נאר אלע האבען געפיהלט דאס אומבעקאנטע, דאס אומפערמיידליכע, וואס מוז אנקומען, גראד ווי א חולי־נופל דערפיהלט דעם אנקום פון זיין אנפאל.

עס זענען די הערצער ביי די בחורים שוין פון פריהער בעלאסטעט פון דעם חרטה־געפיהל, איצט נאך שווערער געווארען, עס האבען ביי זיי די באקען געפלאמט, ווי אקארשט ערשט מ'וואלט זיי אויסגעפאטש און די אויגען־דעקלעך האבען זיך געצויגען אראפ צו די בית־המדרש־דילען, בשום אופן נישט געלאזט זיך אויפהויבען אפילו אויף אנצוקוקען איינער דעם צווייטען. אפילו פאלעק דער אייביג דערפינדערישער, דער אייביג שטיפערישער און דרייסטער, האט זיך, ווי וועלענדיג אנטלויפען פון זיך אליין, ארונטערגעגנבעט אונטער'ן אויווען צו יענער באנק, וואו הארש האט זיך געהאט א פעראבלטער באלד ביים אריינקום אוועקגעזעצט און וואו ער איז געבליבען ביז איצט זיצען, ווי א פערגליווערטער, אז ער האט אפילו נישט בעמערקט פאלעקס צוקום.

זאגען, אז די בחורים האבען זיך געשעהמט מיט דער עצם עובדה, וואלט געווען נישט ריכטיג, דען אין תוך גענומען, וואס פאר א רשעות אדער מעשה בזויה האבען זיי אפגעטון? באשר, זיי האבען גענומען א פערדל און עס אפגעמאליעוועט? נו, בכן, וואס איז אזוינס? — די מלאכה איז טאקע נישט אזא אידעלע, נישט קיין בחורישע, אבער דאס עצם שפיצעל, דער אויפטו איז דאך אנ'עלוישער! אנ'עכט בחורישער! און צי וואלט דען אנ'אנדערען קאפ, נישט קיין תורה־קאפ, געקענט איינפאלען אפילו אזא געדאנק, ווי נעמען א פערד און עס בעפארבען מיט פערשידענע מיתה־משונה־קאלירען?!. און דעם „מה בן בני לבן חמי" — דעם חילוק פון א יודישען שפיצעל, ביז א גויאישען האט מען דאך בפירוש געזעהען; דעם חלוק פון א שטיפעריי פון בחורים לומדי־תורה, ביז א שטיפעריי פון. להבדיל בחורים לומדי־קלאסען, די ערשטע, אויב אפילו איז דער אביעקט פון זייער שטיפעריי געווען אזא נישט אידעלע זאך, ווי א פערד, איז אבער די עצם שטיפעריי געווען יודישלעך, מיט שכל, מיט מחשבה אן ברוטאליטעט און איז אויסגעקומען דעם פערדל א שמיץ צו טון איז עס געטון געווארען אידעל גוט־ברודעריש, נישט קיין שמיץ לשם שמיץ, נאר גלאט אזוי זיך א שמיצעל מיט'ן גארטעל און יענע וואס האבען זיי געטון? — מקיים געווען דעם „והידים ידי עשיו" — געריסען שטיינער און געווארפען; אט בין איך מיר אנ'עשיו, האב איך מיר א האנט, געפין מיר א שטיין און איך ווארף! אי, וואס ווארפען, ווען ווארפען, וועמען ווארפען? — גארנישט, הפקר, אנ'עשיוישער קאפ קען נישט איבערעכענען! ביי עשיון גייט דער קאפ בעזונדער און די הענט אויך בעזונדער...

ניין, נישט די בושה מחמת דעם אפגעטוענעם איז עס געווען, וואס עס האט זיי נישט געלאזען די אויגען אויפהויבען, עס איז אויך נישט געווען די חרפה פון דעם קרימאלאווערס זידלערייען, וואס די באקען האבען ביי זיי געפלאמט, ווי אקארשט וואס אויסגעפאטשטע, ווייל סוף כל סוף האט דאך איטליכער פון די בחורים געהאט זיין פערטיגע מיינונג איבער דעם קרימאלאווער — א ווייבעריש רבילע, א גראשענדיג רבילע — אזא סארט חוזר על הפתחים, אנ'אנדערער האנדעלט מיט ציצית, מיט הבדלהס געפלאכטענע און מיט בענשערלעך און ער האנדעלט מיט סגולות, קמיעות און ברכות — אזא רבילע איז גארנישט בכוח דעם אמת'ן, שארפען בחור צו בעליידיגען.

די סיבה פון דער געבראכענקייט פון די בחורישע געמיטער איז געווען א פיל טיפערע, א פיל וויכטיגערע — דאס איז געווען א פאטש! ליפמאן דעם רב'ס האט בעקומען א פאטש טאקע פון אייגענעם פאטער, פון רב אליין, און חגם דעם פאטש האט קיינער נישט געזעהען, האבען איהם אלע געפיהלט, אלע האבען געזעהען די אויסגעשטרעקטע האנט, וועלכע איז גרייט זיך אראפצולאזען מיט קלינגענדיגע פעטש אויף זייערע באקען.

דער רב, אז מען האט איהם צוגעטראגען די מעשה, האט ער געלאזט רופען ליפמאנען און נישט רעדענדיג קיין ווארט האט ער איהם אראפגעלאזען א פאטש און ערשט שפעטער האט ער זיך צערעדט:

— פאר מיינע צייטען זענען געווען צוויי קאטעגאריעס בחורים: בחורים פון בית־המדרש, וועלכע האבען נישט געהאט קיין שייכות מיט דער אויסערער וועלט און בחורים פון דער גאס, וועלכע האבען נישט געהאט קיין שייכות מיט'ן בית־המדרש. פון קיין פשרות האט מען נישט געוואוסט — הכלנו אתה עם לצרינו — אהין אדער אהער, נישט געווען קיין בית־המדרש־בחורים — פערדס־יונגען. איינמאל האט איהר שוין אפגעטון א מיאוס שטיקעל מיט א פרעמדען יוד, א תם, ס'האט מיך שטארק געארט, אבער כ'האב זיך געמאכט נישט וויסענדיג, ווייל דאס איז אפגעטון געווארען בחדרי־חדרים, אין א שטוב, נישט בפני קהל ועדה. איצט אבער זייט איהר מיט אייערע שמד־שטיק ארויס בפרהסיא אין סאמע מיטען מארק אריין, קענסטו זאגען דיינע חברים, אז איך וועל די אלע, וועלכע האבען נאר צוגעלעגט א האנד צו דער עובדא, עוקר מן השורש זיין.

אט דאס איז עס געווען! דעם רב האבען אלע געקענט און געוואוסט, אז נעמט ער עפעס אין דער האנד אריין מוז ער עס אויספיהרען, וועט ער נישט פריהער רוהען, ביז ער וועט נישט אויסגעפינען מי ומי ההולכים, ווער עס האט געמאכט דעם פלאן, ווער עס האט געגעבען געלד אויף פארבען, ווער עס האט געפארבט און ווער עס האט צוגעהאלפען און די אלע וועלען פעטש בעקומען, אבער צי וועט עס זיך ענדיגען מיט בלויזע פעטש? און די ווייטערדיגע בזיונות? און די טאטעס, וואס וועלען זאגען? — מיט זיי איז מען שוין פארטיג? און די שטאט? די בעלי־בתים, וועלכע האלטען פאר'ן קרימאלאווער אפעל — ס'אויג?!...

נאך דעם שפיצעל פון דעם תמעוואטען יוד מיט'ן כתב, האט די שטאט געקייכט פאר געלעכטער, די שטאט האט זיך געגרויסט מיט דער דערפינדערישקייט, מיט דער הייטערדיקייט פון איהרע בחורים, איצט אבער האט די שטאט נישט געלאכט, אין שטאט האט מען מיט די קעפ געשאקעלט, ווי איבער אנ'ערגסטען אומגליק — אין די לופטען האט עפעס געהאנגען, עפעס מורא'דיגעס, שרעקעוודיגעס פון וועלכען די בחורים האבען די קעפ פערלוירען. ——

די זון פון אונזער שטאט האט א טבע יעדען זומערטאג פאר'ן שלאפענגיין אריינצוקוקען דורך די מערב־פענסטער פון בית־המדרש און אין אייגוועג א שיף צו טון מיט'ן אויווען, איהם אויף צו להכעיס אנצוגליהען און דערמאהנען איהם אין זיין איצטיגען, זומערדיגען שפלות. אונטער'ן אויווען איז אויף א באנק געזעסען הארש, פערדאגהט און פערטראכט, נעבען איהם איז געשטאנען פאלעק — גלאט אזוי זיך געשטאנען.

בעת'ן אריינקוקען דורכ'ן פענסטער, האט די זון הארשען פאר די פיס אנידערגעווארפען א גאלדענעם שטראל, אין וועלכען עס האט זיך איינגעהילט הארשס א שטיוועל, פון דורות־לאנג נישט קיין אפגעפיצטער. און פאלעקן, קוקענדיג אויף דעם שטיוועל, אנ'איינגעהילטען אין גאלד, האט זיך דערמאנט אן קרימאלאווערס לאטוטניק און ער האט אנגעהויבען מיט הארשן צו פערפיהרען, לפי ערך, אט אזא מין שמועסל:

— וואס זיצט איהר אזוי פערדאגהט, הארש... א שיף מיט זויערמילך עס וואלט אייך אונטערגעגאנגען?

— ווער עס פערמאגט שיפען און ווער עס פערמאגט נאר א פערדל.

— וואסי, דאס פערדל, איז געווען אייער'ס, נישט דעם רבינס?

— וועמס דען איז עס געווען, רב צאצ'ס?

— נו, באשר בכן, דארף מען צוליב אזא נאריש פערדל זיך, דאס הארץ אפעסען? — געווען א פערדל, נישטא קיין פערדל, ד' נתן וד' לקח!...

הארש האט אויף איהם געווארפען א בליק פול מיט שנאה און הפנים, נישט וועלענדיג ווייטער פיהרען דעם שמועס, האט ער זיך פויל אויפגעשטעלט און איבערגעלאזען פאלעקן.

דערווייל האט זיך אנגעהויבען צונויפקומען דער עולם מנחה־ומעריב־דאווינער. אנ'אנדערמאל, אז דער גאסען עולם פלעגט קומען, פלעגט דער בית־המדרש, ווי אויפלעבען, מען האט געשמועסט צווישען זיך, אויסגעשמועסט די געשעפטען, דערצעהלט זיך מעשה'לעך און אויף יעדער פאר שריט איז געשטאנען א קופקעלע, פערנומען מיט זיך און די בחורים פלעגען אזוי גיין פון קופקעלע צו קופקעלע, דא אריינשטעקען אנ'אויער, דארט אריינווארפען א ווארט, ביז עס איז נישט געקומען דער רב און מען האט זיך געשטעלט דאווענען. הייגט אבער, דאכט זיך דער אייגענער עולם, וואס נעכטען און עהערנעכטען און דאך נישט דער אייגענער. נישט מען צעשטעלט זיך אין קיפקעלעך, נישט מען פערפיהרט צווישען זיך שמועסלעך, עס קומט אריין א יוד, זעצט ער זיך אנידער, א צווייטער — זעצט ער זיך אנידער און אלע זעהען זיי אויס, אזעלכע אנגעצויגענע און ביי די בחורים הויבען די הערצער אן צו קלאפען נאך מיט מעהר מורא, נאך מיט מעהר שרעק — עפעס בויט זיך דא, עפעס האלט דא אין ווערען — וואס?...

פאלעק, וועלכער האט פון זיין ווינקעל אבסערווירט דעם אנגעברוגזטען עולם, האט זיך אפגעגעבען א קלארען דין־וחשבון פון דעם געשעהענעם, פון דעם וואס עס וועט ווייטער זיין און פון דעם, וואס עס בלייבט איבעריג צו טון. ער האט אויפגעזוכט משהן:

— דו הערסט די שטילקייט? — די שטילקייט בעהאלט עפעס אין זיך.

— וואס מיינסטו?

— איך מיין, אז נאך אזא איינגעהאלטענקייט מוז עפעס אויסברעכען, דער עולם קלויבט זיך צו מאכען א גערודער,

— יא, וועסט אויפעסען דאס, וואס דו האסט דיר אנגעקאכט

— איך?

— אוודאי דו, דיין אויפטו, דיין פלאן

— און דיין אויספיהר

— האסט מיך געהייסען, האב איך...

— האב איך דאך דיר געזאגט, וואס איך בין אויסען געווען...

— אויסצוברענגען יודיש געלד, אוועקצושטעלען די בהמה...

— ניין, משה, צו „פערטרייבען" די בהמה, די בהמה'ס פון אונז אלעמען ארויסצוטרייבען! — מיר האבען דאך געשמועסט, משה, אז מיר ווילען מעהר נישט שפילען די בהמות, וועלכע געהען אין שפאן און שלעפען דעם יאך... אוועק מיט'ן בית־המדרש, ארויס אין גאס אריין! — פערד־יונגען האט דער רב אונז גערופען, גיט זאל זיין פערד'ס־יונגען, אבער פרייע יונגען, נישט קיין געבונדענע, נישט קיין געפענטעטע אין די דלת אמות פון בית־המדרש דא! וואס האבען מיר העט פון אונזער יוגענד, די קעפ געזונקען, די מחשבות געפענטעט און די מעשים קאנטראלירט, ווערען געוואויגען און געמאסטען... דיין שליחות, משה, איז נאך נישט געענדיגט.

— וואסי, האסט נאך עפעס א געשעפט צו מיר?

— יא, נאר איינס, אבער דאס וויכטיגסטע: דער רב וועט קומען, ער וועט מאכען א חקירה ודרישה, כדי, ווי ער האט געזאגט, עוקר מן השורש צו זיין, די אלע וועלכע האבען צו דער עובדה א האנד צוגעלעגט, לאמיר איהם, משה, די ארבייט פערלייכטערען, לאמיר איהם זאגען, מיר זענען דאס געווען, די וועלכע האבען אפגעטון אזא מעשה רע און זאל ער אונז עוקר מן השורש זיין וואס שנעלער, אדרבה זאל ער אונז אויסרייסען פון דער ווארצעל אויף וועלכער מיר זענען פאלש פערזעצט געווארען און דאס וואס גיכער, וואס שנעלער איידער דער ווארצעל וועט אנהויבען פוילען...

— און די איבעריגע, פאלעק, די איבעריגע, ליפמאן, לייזער, יוסף?

— זיי וועלען נאכקומען, משה, זיי ווארטען נאר אויף דעם אויסברוך, זיי וועלען אונז נישט לאזען פאלען

— און די טאטעס אונזערע, זיי. מיינסטו וועלען אונז שווייגען?

— מעהר ווי פעטש וועלען זיי אונז נישט געבען און שפעטער וועלען זיי בעל־כרחם ענטפערען אמן.

אט אזוי איז אין אונזער שטאט אין א זומערדיגען בין־השמשות, אין בית־המדרש אונטער'ן אויווען בעשלאסען געווארען א מרידה, א רעוואלוציע הייסט עס, געגען דעם יאך פון רבנים, געגען דעם יאך פון טאטעס.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל־ארצט פאר הויט= און וועגערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אוונד.
בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

ר. איזראעל.

פערעלע

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

136

בערנארד איז געבליבען רוהיג, ער האט אנגענומען פערעלען פאר ביידע הענד, אנגעקוקט זי מיט א פאטערליכען בליק און געזאגט:

— איהר טארט נישט צורייצען אייערע נערווען. איהר מוזט זיך איצט בעוואפענען מיט געדולד און מוט, כדי ביים סאמע סוף אלץ צו קענען אריבערטראגען.

פערעלע האט כמעט נישט געהערט, ווי קאלינסקי האט זי בערוהיגט, נאר האט ווידער איבערגע'חזר'ט איהר פראגע.

— קאלינסקי, זאגט מיר, וואס ווייסט איהר וועגען מיין פערגאנגענהייט?

בערנארד האט נאך אלץ געהאלטען פערעלעס קאלטע הענד, איהם איז געווארען א רחמנות די דאזיגע פרוי, אהן א גאל, די פרוי מיט דעם הארץ פון א טויב, ווי ער האט זי גערופען, ער האט דאך געמוזט ענטפערען אויף דער געשטעלטער פראגע.

— איגענטליך ווייס איך גארנישט קיין שום קאנקרעטעס, אלץ, וואס איך זאג זענען נאר השערות, וועלכע איז צונויפגעשטעלט אין מיין פיבערדיגע פאנטאזיע, איהר דארפט זיך דעריבער נישט פיל איבערנעהמען דערמיט, וואס איך זאג, נאר זיין גרייט אויף יעדער מעגליכקייט.

פערעלע האט ארויסגעצויגען איהרע קליינע הענטלעך פון קאלינסקיס גרויסע, אויסגעארבייטע הענד און זיי הילפסלאז אראפגעלאזען.

— אך, ווי מיד איך בין, ווי שווער איז מיר, האט זי טיף אפגעזיפצט און זיך צוריק אוועקגעזעצט אויפ'ן שטוהל.

קאפיטעל 26

די געהיימנישפולע צוואה

בערנארד איז געזעסען איינער אליין ביי זיך אין קאבינעט. ביידע טירען — איינע, וואס האט געפיהרט אין קארידאר און די צווייטע אין זיין שלאף־צימער, זענען געווען פערשלאסען פון איבערווענדיג, די פענסטער זענען געווען פערהאנגען מיט געדיכטע שטארען, בערנארד האט נאכגעקוקט, צי ס'איז נישט פארהאן קיין מעגליכקייט, אז אימיצער זאל פון דרויסען קענען אריינקוקען אין צימער און זעהען, וואס ער טוט. ער האט נאכאמאל נאכגעקוקט, צי די טירען זענען גוט פערשלאסען און דאן האט ער זיך אוועקגעזעצט נעבען שרייבטיש און אנגעהויבען גענוי און אויפמערקזאם צו לייענען פון א גרויסען בויגען פאפיר, וועלכער איז געווען פערזעהען מיט פערשידענע שטעמפלען און לאק־אפדרוקען.

— דאס איז עס, האט ער זיך געטראכט, וואס האט אזוי פיל אומגליקען געברענגט אין מיין קרייז פריינד און בעקאנטע. ער האט געלייענט ווארט ביי ווארט, וואס דארט איז געווען געשריבען, דאס איז געווען דער דאקומענט, וואס לעאן דרייהארן האט ביי דעם גרעסטען געהיימניש בעהאלטען ביי דאקטאר גאלד, אין דער צוואה, איז געווען געשריבען, אז ארנשטיין איז ביים אונטערשרייבען די צוואה ביים פולסטען און געזונדסטען פערשטאנד, אז ער גיט זיך אפ א גענויעם חשבון פון דעם אלעם, וואס ער שרייבט איצט אונטער. ווייטער איז דערצעהלט געווארען די גאנצע געשיכטע מיט דער אומגעזעצליכער ליבע זיינער, מיט אסתר'ן און איהר אומענטוועלען קינד, אין דער צוואה איז טאקע בפירוש געשריבען געווארען, אז 10 יאהר נאך זיין טויט האבען זיינע געזעצליכע יורשים קיין שום רעכט נישט אויף דעם איבערגעבליבענעם פערמעגען און אז עס געהט איינגאנצען אריבער צו זיין ערשטער געליבטער, צוזאמען מיט דער אומענטוועלער פרוכט פון זיין ליבע. דארט איז אויך אנגעגעבען געווארען, אז די אויספיהרער פון דער צוואה דארפען זיין דער אדוואקאט פזשיגורסקי פון ווארשא און באנקיר ראזענטאל פון לאדז.

— מילא, די פראגע וועגען דער צוואה איז שוין באלד קלאר, איך בין זיכער, אז די דאזיגע אסתר צוזאמען מיט איהר קינד דרעהען זיך שוין ארום אונז און זיי ווערען שאנטאזשירט דורך דעם „מענש מיט די שלאנגען־אויגען". דער דאזיגער חברה־מאן יאגט זיך דאס נאך דעם אריגינעלען דאקומענט פון דער ירושה, וועלכער איז צוגעגנב'עט געווארען דורך לעאן דרייהארן, און וועלכער האט איהם אין ערגעץ נישט געקענט בעהאלטען, צוליב דעם, איז אויך געפאלען דער ערשטער קרבן האנקא ראוסקא, צוליב דעם, זענען געקומען אלע ווייטערדיגע קרבנות און אלע ווייטערדיגע אומגליקען.

— דאס אלץ פערשטעה איך שוין, האט בערנארד זיך געטראכט — און איך רעכען, אז ס'איז שוין נישט לאנג די צייט ביז אלץ וועט זיך אויפקלערען, אבער וואס איז דאס ווידער פארא בייעס מיט דער גרויסער סומע געלד, וואס איז דעפאנירט געווארען דורך ארנשטיינען ביים באנקיר ראזענטאל. פאר א מענש, וועלכער וועט קומען מיט ארנשטיינס א צעטעל און מיט א ספעציעל אפגעמאכטען צייכען?

אז דאס, וואס ראזענטאל האט דערצעהלט, איז אמת, האט בערנארד גארנישט געצווייפעלט. טא, פארוואס־זשע איז דער דאזיגער מענש נאך דער גרויסער סומע נישט געקומען? ס'איז דאך כמעט אונמעגליך, אז אימיצער זאל פון אזא סומע געלד פרייוויליג רעזיגנירען? אפשר האט ארנשטיין פאר זיין טויט נישט בעוויזען איבערצוגעבען דעם צעטעל דעם, וועלכען ער האט דאס געוואלט געבען. דאס איז ווידער א נייעס רעטעניש, וועלכער קאמפליצירט נאכאמאל דעם גאנצען ענין.

בערנארד האט נישט אראפגעלאזען קיין אויג פון דעם דאזיגען טעסטאמענט, אין איצטיגען מאמענט האט ער דארט געזוכט גאר עפעס אנדערש, ער האט געלייענט יעדעס ווארט צעהנדליגער מאל, ער האט פון דארט געוואלט ארויסדרינגען, וואס פארא שייכות האט צו דער גאנצער געשיכטע געהאט ער פערזענליך, דאס הייסט, נישט ער דירעקט, נאר זיין פריידא, זיין פרוי וועלכע ער האט אמאל אזוי שטארק געליבט און וועלכע האט איהם זיין לעבען צובראכען. בערנארד האט אפגעווארפען אלע געדאנקען וועגען האלוצינאציעס, געשפענסטען, שדים, פארשטעלונגס־קראפט א. אז. וו.

— ניין, און צעהן מאל ניין. ס'איז נישט פארהאן קיין שום ספק, האט בערנארד א קלאפ געגעבען אין טיש, אז איך האב פרידאן געזעהען מיט מיינע אויגען א לעבעדיגע, אין „הויז פון דעם „מענש מיט די שלאנגען אויגען", פון דעם, וועלכער איז אזוי שטארק פערא'נטערעסירט אין דער דאזיגער געשיכטע, אויב דער דאזיגער שרעקליכער מענש, האט פערנארט פרידאן און האלט זי ביי זיך, איז א סימן, אז ער דארף זי צום געשעפט, אז זי האט אויך עפעס אנ'אינטערעס דערין.

(פארטזעצונג קומט).

ניי'ער פאָלקסבלאַט

דאס לאדזער לעבען

ניי'ער פאָלקסבלאַט

פרייטאָג 1 כד אדר ב' תרצ"ב

אפריל

זון-אויפגאַנג 5.12
זון-אונטערגאַנג 6.09

ליכט-צינדען: 5,54

א בעפרייאונגס-אורטייל האבען בעקומען

די בעשולדיגטע אין בייזוויליגען באַנקראָט

(2) נעכטן איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער אורטייל אין'ם פּראָצעס פון די פאָלגענדע פּערזאָנען: דער 41-יעהריגער וואָלף דניאל גראָס, דער 46-יעהריגער מרדכי יאנוסעוויטש, די 43-יעהריגע חי' ראָזענצווייג, דער 40-יעהריגער וואָלף קליימאַן, דער 26-יעהריגער שייע זבאַראָווסקי, דער 47-יעהריגער חיים בודא, דער 29-יעהריגער פינקוס העטנער, דער 30-יעהריגער מענדעל הערלינג, דער 39-יעהריגער שלמה יאַקובאָוויטש, דער 49-יעהריגער יהודה לייזער שאדקאָוויטש, דער 32-יעהריגער אברהם גערשאַנאָוויטש, דער 49-יעהריגער פייוועל פּרענקעל און דער 67-יעהריגער לייזער העכט.

אַלע בעשולדיגטע זענען פרייגעשפּראָכען געוואָרען.

אין זיינע מאָטיווען האָט דאָס געריכט, צ. א. אָנגעגעבען, אַז מען קאָן נישט דערווייזען די בעשולדיגטע, אַז די וועקסלען, וועלכע זיי האָבען אויסגעשטעלט זענען פאַקטיש פיקטיווע, און אַז גראָס האָט פערקויפט זיין ברודער די רעכט אויף דער ירושה אין די הייזער אויף זגערזשער 13 און 30.

א בריליאַנט אין א „באַבקע"

דאָס געריכט וועט פסק'נען, ווער עס דאַרף איהם בעקומען

(2) נעכטן זענען אין דער צוקערניע פון שרה ווינער (ראָג באַרוטאָוויטש און שענקעוויטש) געקומען: אברהם יאָסקאָוויטש, שמחה בינענפעלד און מאָטעל בזשעזשינסקי און בעשטעלט טיי מיט אַ האַלב קילא „באַבקע".

זיצט מען זיך רוהיג, געלאַסען, מ'שמועסט געמיטליך, מען טרינקט טיי, מען בייסט צו, און פּלוצים —

אַ געשריי, אַ ליאַרם, אַ האַרעמידער!

וואָס איז געשעהען?

— ע', גאָרנישט! מ'האָט בלויז אין דער באַבקע געפינען אַ גרויסען בריליאַנט אין דעם ווערט פון אַ צוויי טויזענד זלאָטיס...

אברהם זאָגט: ס'איז זיין, שמחה — ס'איז זיין און מאָטעל — ס'איז זיין...

מען טענה'ט זיך אויס אַזוי לאַנג, ביז מען קומט צום אויסגלייך, אַז פריהער וועט מען פערקויפען דעם בריליאַנט און דערנאָך וועט מען זיך צוטיילען מיט'ן געלד.

איז דאָך, דאַכט זיך, גוט?

ניין, וואַרטס אַ ווילע: ס'איז ווידער נישט גוט!

און נישט גוט איז דערפאַר, ווייל ס'קומט אָן שייע ווינער, דער באַלעבאָסטעס זוהן, און טענה'ט, אַז דער בריליאַנט געהער צו איהם, ווייל קנעטענדיג דעם טייג, וואָס איז דערנאָכדעם געוואָרען „באַבקע", האָט מען איהם געקאָנט פערלירען, און דער ריבער — וואָס איז דאָ לאַנג צו שמועסען?! מ'ווייסט שוין!....

הכלל, אַזוי ווי מען האָט זיך נישט געקאָנט איבערצייגען מיט רייד, האָט מען זיך אָנגעהויבען צו בעלייגען מיט קלעפּ, און דערווייליגער סוף איז געווען, אַז די „ארבעה בנים": אברהם'טשע, שמחה, מאָטעל ושייע האָבען מיט דעם „בענדעלדיגענס הילף", צוזאַמען מיט'ן בריליאַנט אַריבערגעוואַנדערט אין קאָמיסאַריאַט, וואו מען האָט זיי צונויפגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל, און דערווייל גע־פּסק'ענט, אַז דאָס געריכט וועט דעם ענין.... פּסק'ענען.

געשטערטער שלום-בית

א טראַגעדיע אין אַנ'אַ בייטער-משפחה

(2) 7 יאָהר לאַנג האָט דער 36-יאָהריגער טראַמוואַי-אַרבייטער פעליקס כיזשינסקי געלעבט בשלום מיט זיין ווייב, די 30-יאָהריגע זאָפיא (אויף פּיאָלקאָווסקיעגאָ 18) און מיט זייער קינד — מ'האָט געלעבט אַ שטיל, רוהיג לעבען, ביז ס'האָבען זיך נישט אַריינגעמישט קרובים פון דער ווייבס צד, וואָס האָבען זי אָנגעהויבען אָיפּצור־קלערען, אַז פעליקס פערדינט קנאַפּ, אַז ער איז פויל צו אַרבייטען א. אַז. וו.

האָבען זיך אָנגעהויבען מורא'דיגע קריגערייען צווישען דעם פּאָרפּאָלק, און נעכטן האָט זיך דער ענין געענדיגט אויף אַזוי פיל טראַגיש, אַז זאָפיא איז געפאַלען אַ טויטע פון איהר מאַנס אַ רעוואָלווער-קויל, און פעליקס אַליין וואָלט זיך זיכער איבערגעשניטען דעם האַלז מיט אַ ראַזיר-מעסער, ווען עס מישט זיך נישט אַריין זיין שוועסטער, יאַ־ ניגאַ, וואָס האָט ביי איהם דעם מעסער אַרויסגעריסען און זיך אַליין דערביי שטאַרק צושניטען.

איצט איז זאָפיאַס קערפּער אַריבער אין שטאָטישען פּראָזעקטאָריום און פעליקס זיצט אין טורמע.

נאָכ'ן באַנדיטען-אָנפאַל אויף דעם באַהן-קאַסירער

(א) דער באַנדיטען-אָנפאַל אויף דעם קאַסירער פון דער סטאַציע לאָדז-קאַלישער האָט געמאַכט אין שטאָט אַ שטאַרקען רושם.

לויט ווי דער לעבען-געבליבענער באַנדיט, וולאַדיסלאַוו מענדרעצקי האָט איבער־געגעבען דער אויספאָרשונגס-מאַכט — האָט ער צוזאַמען מיט זיין דערשאָסענעם חבר קורצוואַלד, דעם אָנפאַל פריהער גוט אויסגערעכענט, און פאַר דעם אַוועקגערויבטען געלד האָבען זיי געוואָלט לאָזען זיך וואוילגיין.

ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די ביידע חברה-לייט זענען בעקאַנטע סקאַנדאַליסטען, און קורצוואַלד איז שוין אַפילו 4 יאָהר געזעסען אין טורמע.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג וועגען מענדרעצקי'ן ווערט געפיהרט אין אַ שטאַנד-געריכט־טעמפּאָ.

א שרעקליכער טעות

(2) אויף טראַקא 18 איז שוין אַ לענגערע צייט קראַנק די 42-יאָהריגע מאַריא קאַנאַץ, אַן אַרבייטער-פרוי.

נעכטן, אנשטאָט איינצונעהמען אַ מעדיצין, האָט זי אויסגעטרונקען אַ לעפעל זאַלץ-זויער.

אויף די געשרייען פון דער אומגליקליכער פרוי זענען געקומען צולויפען שכנים, וועלכע האָבען אַרויסגערופען פּאָגאָטאָוויע.

די איידעלע דריי ריטערס

האָבען געליטען צוליב דער דאַמע

(2) געווען איז עס מיט אַ יאָהר צוריק, דעם 21-טען אַפּריל:

צווישען דעם פּאָרפּאָלק וויקטאָר און יאַניגא פּעטרושעווסקי (סטעפּאַנסקא-גאַס 35) איז אויס־געבראָכען אַ מחלוקה.

בעת זיי האָבען זיך אַזוי „משפחה'דיג" אַרומגעקריגט, האָבען זיך אַריינגעריסען אין זייער דירה די „דריי מושקעטערען", די ברידער וולאַדיסלאַוו און פראַנציִשעק גלאָוואַטש און אַנטאָני קאָוואַלסקי.

אָננעהמענדיג פאַר יאַנינאַס קשיודע, האָבען די דעם אָרימען וויקטאָר אַזוי צורעכטגעמאַכט, אַז ער איז פונ'ם „הייראַטס-קאַמף" אַרויס מיט אַ לאָך אין די לונגען און מיט עטליכע מעסער-שטעך אין די זייטען.

האָט דאָס געריכט בשעתו אַריינגעזעצט די ברידער גלאָוואַטשערס אויף אַ יאָהר אין טורמע.

און נעכטן האָט דאָס געריכט אויך פער'משפט קאָוואַלסקין אויף אַ יאָהר אויסבעסערונגס-הויז.

זיין ספּעציאַליטעט איז געווען

קונציג צו פערזיפען „דאַלאַרובקעס"

(א) אַ געוויסער יאַן דאַווידאָוויטש פון רודא־פּאַביאַניץ (זאַגלאָבאַ 11) האָט נישט געהאַט וואָס צו טון, און תפילין שרייבען האָט ער משמעות, נישט געקאָנט, איז ער געוואָרען אַן אַגענט פון דער סטאַניסלאַוואָווער פאָלקס-באַנק.

מילא, איז ער געוואָרען, זאָל ער זיין! האָט ער אָבער געמאַכט אַ גאַנצע רייה גרעסערע און קלענערע שווינדעלייען דערביי, און דאָס געריכט, האָט, נעהמענדיג אין בעטראַכט, אַז ער איז שוין פינף מאָל געזעסען, צוגעגעבען איהם נעכטן נאָך אַ מאָל צו זיצען אַ האַלב יאָהר.

פּאָסט, ראַדיא, טעלעפאָן

ווערט ביליגער פון 15 אפּריל און 1 מאַי אָן

(א) פונ'ם 15-טען אַפּריל ווערט דער פּאָסט־אָפּצאָהל פון בריף ביליגער מיט 5 גראָשען, אַזוי אַז אַ געוועהנליכער צוגעמאַכטער בריף וועט קאָסטען 30 גראָשען, און אַ געוועהנליכע קאַרטעל 20 גראַ־שען א. אַ. וו.

פון 1 מאַי אָן ווערט אויך צוריקגעשטעלט דער פריהערדיגער ראַדיאָ-טאַריף — 3 זל. אַ חודש, און עס ווערען אָפּגעשאַפען די הוספה-אָפּצאָהלען צום טעלעפאָן-אַבאָנעמענט.

באַנקראָטירט א גרויסע פירמע אין טאַרנאָוו

(אג) עהערנעכטען איז אָנגעקומען קיין לאָדז די ידיעה, אַז אין טאַרנאָוו האָט אָפּגעשטעלט איהרע צאָהלונגען די גרויסע האַנדעלס-פירמע „ברידער בראַון", לאָדז אַליין איז די פירמע שולדיג אַן ערך אַ מיליאָן זלאָטעס.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּ־טייקען: אַ. פּאָטאַש, (פּלאַץ קאָשטשעלני 10), אַ. כאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 12), ע. מילער, (פּיעטריקאָווער 46), מ. עפּשטיין, (פּעטריקאָווער 225), ז. גאָרטשיצקי (פּזשעיאַזד 59), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 50).

זעלבסטמאָרד פון אַנ'אַרבייטסלאָזען

(2) אויף קרוטשאַ 12 האָט די אַרבייטסלאָזע פראַנציִשקאַ באַראַנאָווסקאַ אויסגעטרונקען אַ גרעסערע דאָזע סם, כדי צו נעהמען זיך דאָס לעבען.

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגע־פיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

א באַנדיטען-אָנפאַל אויף ארעסטאַנט

(2) עפּעס 8 בּאַנדיטען מיט אַ רעוואָלווער אין האַנד איז נעכטן אַריין אין דעם רעסטאָראַן פון יוזעף באַבסקי (זשגאָזשער 187) און אויפגעפאָדערט באַבסקיס חייב, זי זאָל איהם אָפּגעבען ס'געלד.

באַבסקיס חייב מאַז אָבער זיין די ריכטיגע „באַבע", ווארום זי האָט געמאַכט אַזא געוואַלד, אַז דעם באַנדיטען האָבען פאַר פחד, אָנגעהויבען צו צאַפּלען הענד און פיס, און ער איז תיכף אַנט־לאָפען.

ס'איז געווען אַזא ענטלויפען, אַז פּאָליציי האָט איהם נאָך דערווייל נישט דעריאָגט.

א פּאָליטישער פּראָצעס

(2) דאָס קרייז-געריכט האָט נעכטן פער'־משפט צו אַ יאָהר פעסטונג: דעם 19-יאָהריגען הערש פשיטיצקי, דעם 17-יאָהריגען וואָלף פעל־דאַן און דעם 20-יאָהריגען שייע פעלדשטיין.

Akuszerka

B. SYRKIN

ŻEROMSKIEGO 18.

פאַר אָרימע — אומזיסטע בעראַטונג.

2043

טעל. 213-84 זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84

4 רעציטאַל-פּאַרטעפּיאַן קאָנצערטען 4

מיט'ן אָנטייל פון די פּרעמירטע

לאַורעאַטען

אויפ'ן 2-טען אינטערנאַציאָנאַלען קאָנקורס א. נ. פון Fr. Chopin

דינסטאָג ד. 5 אַפּריל — Teodor Gutman Z.S.R.R. VIII פּריז
Emanuel Grosman Z.S.R.R. XI פּריז

מיטוואָך ד. 6 אַפּריל — Abram Laufer Z.S.R.R. IV פּריז
Leonid Sagałow Z.S.R.R. VI פּריז

דאָנערשטאָג ד. 7 אַפּריל — Lily Herz אונגאַרן פּריז פון וואַרש. פּובל.
Juljan Karolyi אונגאַרן IX פּריז
Kurt Engel עסטרייך ה. מאַרקעוויטש'ס פּריז

מיטוואָך ד. 13 אַפּריל — Imre Ungar אונגאַר 1. פּריז
Zuzanna de Meyere בעלגיען פּריז פון וואַרש. פּובל.

אָרגאַניזאַציע: קאָנצערט-דירעקציע פון אַלפרעד שטרויך און הענריק מאַרקעוויטש.

בילעטען אויף אַלע קאָנצערטען קען מען שוין בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

רעוואָלוציע אין דער קאָסמעטיק!

אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אַלע פּרייזען

אין דער איינציגער קאָנקורענץ-פּערפומעריע

— פון דער פירמע —

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 5

טעל. 175-92

וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואַהל

פון די נייעסטע פּאַריזער

פּערפומען, פּודערן, טואַלעט-זייפען א. ז. וו.

ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאַסיגע

מיט אַכטונג

Perfumerja J. DRUKIER

Zawadzka 5, telefon 175-92.

בעמערקונג:

ענגראָסיסטען בעקומען ספּעציעלען ראַבאַט.

שלום צווישען גער און אלעקסאנדער

היינט 1 פארמיטאג ערשטע שלום-קאנפערענץ אין דער קהלה

(פ.א.) פון א מאסגעבענדע קוועלע דערוויסען מיר זיך, אז בעת דעם לעצטען בעזוך פון גערער רבי' אין לאדז, איז געקומען צו א שלום צווישען גער און אלעקסאנדער.

נאך דעם, ווי ס'איז פון ביידע צדדים אונטערגעשריבען געווארען דער „שלום-טראקטאט" האט מען זיך געגעבען די הענד און געווינשען מזל-טוב.

ווי מ'טיילט אונז מיט, וועט היינט פארמיטאג פארקומען א קאנפערענץ פון ביידע צדדים. די „אגודה" וועט זיין פארטרעטען דורך פרעזעס מינצבערג, און פרנס וואוידיסלאווסקי. פון די אונפארטייאישע ראטמאן בנימין רוס און ר' שמחה אבערבוים.

איינגאנגס-קארטען צו דער דאזיגער קאנפערענץ גיט ארויס דער סעקרעטאר פון דער קהלה קאנצעלאריע ה' נאדעל פון 10 ביז 11 פארמיטאג.

קיין ארץ-ישראל

נעכטען אווענד איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארגעקומען אן אפשידס-טעע איינגעארדענט דורכ'ן ציוניסטישען קאמיטעט לכבוד ה' משה הלולא, דעם אנגעזעהענעם ציוניסטישען עסקן און דעם עלטסטען מורשה פון „חובבי ציון" און אדעסער קאמיטעט אין לאדז, צוליב זיין אפפאהרען קיין ארץ-ישראל. עס זענען אנוועזענד געווען די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט און די נאהענטסטע פריינד פון ה' משה הילולא.

לכבוד ה' הלולא ארדענט איין מארגען, שבת פריה אויף דער ועד פון „אהל יעקב" א ספעציעלע פייערונג מיט דער בעטייליגונג פון חזן און כאר פון דער שוהל.

פארלעזונג פון ב. אייסוראוויטש

היינט, פרייטאג דעם 1-טען אפריל ארדענט איין אין שטאט-ראט-זאל די קולטור- און טוריסטיק סעקציע ביים „מארגענשטערן" אן אינטערעסאנטע פארלעזונג פון בעקאנטען טוריסט און פרעלעגענט ה' ב. אייסוראוויטש א.ב. „מאן-בלאן און וויען".

די דאזיגע פארלעזונג ווי אלע ביז-איצטיגע רעפעראטען פון אייסוראוויטש'ן, וועט זיך אויסצייכענען מיט ארייגפיהרען דעם צוהערער אין דעם פערשידענארטיגען לעבען פון וויען, מיט איהרע קאפעען, פערוויילונגען, ארבייטער-הייזער און בעזונדערס וועט פיל ארט אפגעגעבען ווערען אין דער פארלעזונג דער וויענער ארבייטער-אלימפיאדע, וועלכע האט דעם זומער ארויסגערופען צו זיך אן אינטערעס אין דער גאנצער וועלט.

א חוץ אין וויען וועט דער פרעלעגענט אויך מאכען מיט זיינע צוהערער א שפאציער איבער די הויכע בארג-שפיצען פון שווייצארישען מאן-בלאן.

א באק — א בכור בעגראבען אויפן יודישען בית-עולם

(פ.א.) נעכטען איז אין קהלה געקומען א יוד און איבערגעגעבען אז ביי איהם איז געפאלען א באק-בכור און וואלט געוואלט אז מ'זאל זיך בעגעהן מיט איהם לויט'ן דין.

נאך א פסק פון אמטירענדען מורה-הוראה, איז בעשלאסען געווארען צו געבען דעם בכור תכריכים און איהם בעגראבען אויפ'ן בית-עולם ביים פלויט.

טראגישער זעלבסטמארד פון א יודישען יונגערמאן אין אלעקסאנדער

צו ערשט זיך געסמ'ט און שפעטער זיך אויפגעהאנגען אויפן בוידעם

אלעקסאנדער, (טעלעפאניש).

די יודישע בעפעלקערונג איז היינט אויפגעטרייסעלט געווארען פון א שרעקליכען זעלבסטמארד פון א יודישען יונגערמאן.

אויף א בוידעם האט מען געפונען הענגען דעם 19-יעהריגען יענקעל שערפינסקי. ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, האט ער זיך פאר'ן הענגען געס'סמט.

די סיבה פון דעם פערצווייפעלטען שריט איז נישט בעוואוסט.

Teatr Popularny

18 Ogrodowa 18

פוילישע טרופע

שבת, דעם 2-טען אפריל ד. י. 4 א זייגער נאכמיטאג, 6 נאכמיטאג און 9.30 אווענד ווערט געגעבען

3 גראנדיעזע קינסטלעריש-ליטעראריש פארשטעלונגען 3

א. נ.

„Już wiosna"

(„ס'איז שוין פריהלינג")

אין 16 בילדער. עס נעהמען אנטייל דער גאנצער אנסאמבל פון „פאפולארני"-טעאטער און ניי-אנגאזשירטע ארטיסטען אויך 16 פערזאן ציגיינער-אנסאמבל אונטער דער לייטונג פון ציגיינער-קעניג ROMAN KWIEK

אין פראגראם:

Kocham inscenizacja	Ty pierwszy	Rewelersy szmergielki wekselki	Kinomanjer skecz
Wojsko idzie	Pierwsze kwiaty	Czardasz Bramsa	Ach ta szczerość

און א סך אנד. אויסערדעם וועט דער לירישער טענאר Herman Wąsowicz

אויספיהרען אין דער יודישער שפראך: „א גוטע נאכט דיר, בריינע", און „ווי א בלום אזוי וועלק איך", „פערלאנג" ראמאנס פון רובינשטיין.

די יוגענטליכע טאלענטירטע Edzia Haskiewiczówna

וועט טאנצען יודישע און מזרח-טענץ.

רעזשי פון בעקאנטען רעזשיסער TATARKIEWICZ

דעקאראציעס B. KUDEWICZ

פרייזן פון 50 גר. ביז 2 זל.

אויספלוגען

די טוריסטיק און לאנדקענטשאפט-סעקציע ביי דער ארבייטער-געזעלשאפט „אווענד-קורסען פאר ארבייטער" ארדענט איין שבת אן אויספלוג אין דער גלאז-הוטע „געהא", זונטאג דעם 3 אפריל א קאלעקטיווען בעזוך אין דער טויב-שטומע שולע „עזרת אלמים", זאמעלפונקט פאר ביידע אויספלוגען איז אין דער באראכאוו-ביבליאטעק זאבאדניע 63, פאר'ן ערשטען אויספלוג — 9 אינדערפריה, פאר'ן צווייטען אויספלוג — האלב עלף פאר מיטאג.

*

זונטאג דעם 3 אפריל ארדענט איין די קולטור און טוריסטיק-סעקציע ביים „מארגענשטערן" אן אויספלוג אין דער לאדזער ראדיא-סטאציע.

דער אויספלוג קומט פאר פונקט 11 פריה זאמעלפונקט אויף אינזשיניערסקא 3 פאר דער ראדיא-סטאציע.

ערשטער קלאנג-קינא-טעאטער

SPLENDID

היינט און פאלג. טעג!

פרעכטיגער קלאנג-פילם, וואס אילוסטרירט די פולע פאסירונגען און געפאהרען פון לעבען פון די מאטראזען אונטער'ן נאמען:

איז יעדען פארט א מעדל

אמת'ע און פשוט'ע ליבע – דאס איז דער אינהאלט פון פילם. — די שעהנקייט פון דער רייזע און ים.

אין דער הויפטראל דער סימפאטישסטער ALBERT PREJEAN — דער קעניג פון ליד פון די ים-וועלף

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג–12 א זייגער בייטאג.

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג!

די פרוי און דער שפיאן

פאסצינירענדע עפיזאדען פון די נישט-צוגענגליכע געהיימנישען פון די דייטש-רוסישע אויסשפירונג

אין די הויפטראלען:

WILLI FRITSCH

BRYGIDA HELM

אויסערפראגראמען ■ אויסערפראגראמען

אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

יודישער קריגס-אינוואלידען-פעראיין, אלמנות און יתומים אין לאדז און לאדזער וואיעוואודז, פולנאצנא 29.

בעקאנטמאכונג.

מארגען שבת, דעם 2-טען אפריל ה. י. 3 א זייגער נאכמיטאג, קומט פאר אין לאקאל פון סוחרים און העלבפאבריקאנטען-פעראיין מאניושקי 5

די יעהרליכע אלגעמיינע

פערזאמלונג

אויף וועלכער אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען. מיט אכטונג

די פערוואלטונג פון יוד. קריגס-אינוואלידען-פעראיין, אלמנות און יתומים אין לאדז.

2135

אכטונג, סוחרים.

די בעזיצער פון די וועקסלען און וויראקען אויף דער פירמע חנה שלאדאווסקא, פילסודסקיעגא 16 (ווסכאדניע) ווערען געבעטען אין זייער אייגענעם אינטערעס זיך צו ווענדען צו משה פרענקעל, נאוואמיעיסקא 21, טעגליך פון 3—4 און זונטאג ביז 11 פריה, אדער טעלעפאניש 230.01.

טוך-און קארט-לאגער

Sz. Maroko

לאדז, נאוואמיעסקא 2,

פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-43

עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען- און הערען-שטאפען.

פאר שניידער – ספעציעלער ראבאט.

MEBLE STYLOWE

אין בעסטער אויספיהרונג ביליג צו בעקומען פיעטריקאווער 79, אין הויף

שפייז-צימער, שלאף-צימער, גאבינעטען אויך איינצעלנע מעבעל שטיק צו צונעמליכע בעדינגונגען.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן

לעצטע 2 מאל לעצטע 2 מאל

היינט, פרייטאג, מארגען, שבת, 9 א זייגער אווענד

וועט דער שענסטער, ליבסטער, פרייליכסטער אמעריקאנער בוף-קאמיקער

דזשעק

רעכטצייט

שפילען זיין גרויסע סוקצעס-אפערעטע פאזיטיוו די לעצטע 2 מאל

דער רעכטפארטיגער פרייליכער ...

אין 3 אקטען, מוזיק-רעזשי דזשעק רעכטצייט.

מאטא: לאכן! / זינגען! / טאנצען!

מיט דעם אנטייל פון דער בעליבטער ארטיסטין-זינגערין

יוכבד זילבערג

אכטונג! נאך די פארשטעלונגען פון פרייטאג, שבת סענסאציע-מתנה! גרויסע קאנצערט-סצענע, וואס איז פערפאסט און געשפילט געווארען פאר דעם אמעריקאנער פרעזידענט

ברענגט מיר מיין מאמע פון יענער זייט

מיט דזשעק רעכטצייט.

שבת 4 נאכמ. אויף דעם גרויסען פערלאנג – אונאפרופליך צום לעצטען מאל

איציק'ל גנב

אין 3 אקטען מיט דזשעק רעכטצייט אין דער טיטול-ראל.

ס'בעטייליגען זיך לויט א. ב.) פרויען: אמועל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן, יאקובאוויטש, רובינא. מענער: אייזענבערג, אמועל, באלבירסקי, האמבורגער, הערשקאוויטש, האניגבוים, טופמאן.

דיריגענט: זעלמאן.

טעכנ. לייטונג: נוטמאן.

סופליאר: אייזענבערג.

אווענד-פרייזן:

פון 90 גר. ביז 2.60 זל.

מיטאג-פרייזען:

פון 60 גר. ביז 1.60 זל.

בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע.

אכטונג! די פערוואלטונג פון „תומכי אורחים" טיילט מיט, אז די פארשטעלונג, וואס האט געזאלט פארקומען זונטאג, דעם 3-טען אפריל, איז צוליב געוויסע סיבות אבגעלייגט געווארען אויף זונטאג, דעם 10-טען אפריל ד. י.

די געקויפטע בילעטען זענען גילטיג.

לאדזער יודישער
קאמעראל-טעאטער
אלעע 1. מאי 2. דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

גאסטשפילען
פון לאדזער קאמעראל- און
קליינקונסט-טעאטער „ארט"
קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן.

נאר 5 טעג! פאר די אלע, וואס האבען נאך נישט געזעהן דאס פראכטפולע 25-טע יובל-פראגראם נאר 5 טעג!
צו פאלקס-פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60 זל.

א. נ. „שמחות ביי יודען"

היינט, פרייטאג - 1 פארשטעלונג: 9.45 אווענד מארגען, שבת - 3 פארשטעלונגען: 4 נאכמ., 7.45 און 10 אווענד

מיטוואך, דעם 6-טען אפריל ד. י.
פייערליכע פרעמיערע א. נ. „פייגעל אין דער לופטען"
די קאסע איז אפען פון 6 א זייגער אווענד, שבת - א גאנצען טאג.

פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוג. ארגאניזאציע

די לייטונג פון דער פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע איז צוגעטרעטען צו בעניצען די פארלעזונגען אין דער פאלקס־אוניווער־זיטעט. שוין פון דער קומענדיגער וואך וועלען די רעפעראטען ווידער פארקומען נארמאל דריי מאל וועכענטליך, געהאלטען אין העברעאיש, יודיש און פוילישער שפראך.

דער ערשטער רעפעראט פון ד״ר ירמיהו פרענקעל קומט פאר זונטאג אווענד, אויף ד.ט.: „די נייע העברעאישע ערצעהלער" (ש. י. ענגען). דער רעפעראט וועט געהאלטען ווערען אין יודיש.

גאלאנטעריע-סעקציע
ביים קליינהענדלער-פעראיין, אגראדאווא 10

ביים ערשטען לאדזער יודישען קליינהענדלער־פעראיין, אגראדאווע 10, איז די טעג געשאפען גע־ווארען א סעקציע פון גאלאנטעריע־קליינהענדלער די סעקציע האט אויף איהר ארגאניזיר־פערזאמלונג אויסגעוועהלט א [illegible]־ווערוואלטונג: ה. לובאשיצקי, א. דזיאלאווסקי, ש. קראקאווסקי, מ. יאסקאוויטש, רייכ מאן, זעליצקי, מינק, פייגענבוים און נאוואמעיסקי. די סעקציע איז צוגעטרעטען צו ווערבירען אלע גאלאנטעריע־קליינהענדלער.

לעצטע טעג פון דער אויסשטע-לונג אויף מאניושקי 2

ווי מיר הערען געוואויר, וועט די בילדער־אויסשטעלונג פון די לאדזער מאלער אויף מאניושקי גאס זיין אפען נאך בלויז עטליכע טעג. דער פרייז פון אריינגאנג איז פערקלענערט און בעטרעפט סך הכל 20 גראשען. אזוי אז יעדער האט ווירקליך די מעגליכקייט צו בעזוכען די אויסשטעלונג און גע ניסען פון די שעהנע בילדער, וואס געפינען זיך דארט. די אויסשטעלונג איז אפען יעדען טאג פון 111 אינדערפריה ביז האלב 10 אינאווענד.

צו דעם ג׳ פובליקום!
מיר עמפפעהלען דעם
קאנקורענצלאזען רעפערטואר
פון קלאנג-קינא
CAPITOL
סעריע פון די מאדערנסטע
פילם-מייסטערווערק
1) „אמעריקאנער טראגעדיע"
לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Teodor Dreiser רעזשי Sternberg
אין די הויפט-ראלען:
Silvia Sidney, Philips Holmes
2) „א נאכט אין גן-עדן"
מיט Anna Andra
3) דעס גענעראל׳ס געליבטע
גרויסע עראטישע דראמע
און אנד. פילמען.

קלאנגקינא-טעאטר
CASINO
היינט רעוועלאציאנס-פרעמיערע!
דער פילם איז בעשאנקען מיט דער I-טער מעדאל!
„פרייע נשמות"
טראגעדיע פון אדוואקאט׳ס א טאכטער, וועלכע איז געווארען א גע־ליבטע פון אנ׳אויסוואורף און פערברעכער. — אין די הויפט־ראלען:
LIONEL BARRYMORE, NORMA SHEARER, דער
נאכפאלגער פון Rudolf Valentino – CLARK GABLE
אויסער׳ן פראגראם: נייעסטער קלאנג-טאג-בוך פון Paramount, ווי אויך לאנד-אקטואליטעטען.
אנהויב 4.30 נ״מ, שבת און זונטאג—12 בייטאג. פאספארטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

ביי קאפ, לענדען און שולטערן-רעוומאטיזם

נערווען - שמערצען, העקסענשוס ווערט דאס נאטירליכע ביטערוואסער Franciszka Józefa געברויכט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטייקעשנעס. 2150

פון יודישען טעאטער

היינט און מארגען ווערט אין פילהארמאניע געשפילט די לעצטע צוויי מאל מיט׳ן אמעריקאנער בוף־קאמיקער דזשעק רעכטציט, די קאמישע א־פערעטע „דער פרעהליכער ציגיינער" אין דער אפע־רועטע בעטייליגען זיך די זינגערין יוכבד זילבערג, און דאס גאנצע אנסאמבל. פון פילהארמאניע. שבת בייטאג ווערט געגעבען צום לעצטען מאל „איציקל גנב".

ביי דער „יודישער טעאטער סטודיע" אין „הזמיר"

היינט פרייטאג 9 אווענד, מארגען שבת 4 נאכ מיטאג און 9 אווענד ווערט געגעבען דורך דער דער יודישער טעאטער־סטודיע אין „הזמיר", 3 פאפולערע פארשטעלונגען מענדעלע מוכר ספרים׳ס „די רייזע פון בנימין דעם דריטען" (מסעות בנימין השלישי) וואס ווערט געשפילט שוין צום 13., 14 און 15 מאל.

לאדזער קינסטלערינס אויף א נאכמיטאג-קאנצערט אין „פילהארמאניע"

קומענדיגען זונטאג, ד. 10 ד.ח. האלב 4 נאכ־מיטאג קומט פאר אין „פילהארמאניע" א סימפא־נישער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון דיר. טעאדאר רידער.

אלס סאליסטען טרעטען ארויס די לאדזער קינסטלערינס מאריא כאזין (פארטעפיאן) און העלע־נא אסטראווסקא (געזאנג), וועלכער האבען אויף אלע זייערע ביז־איצטיגע ארויסטרעטונגען געהאט גרויסען ערפאלג. דער דאזיגער קאנצערט פון אונ־זערע לאדזער קינסטלערינס פערשפרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאנט.

פאפולארני-טעאטער

מארגען שבת שפילט דער גוטער אנסאמבל פון פאפולארני טעאטער א רעוויו אין 16 בילדער א.נ. „ס׳איז שוין פריהלינג" דער־ונטער בעהמט אויך אנטייל א ציגיינער־טרופע פון 16 פערזאן מיט׳ן צי־גיינער־קעניג קוויעק בראש. דער בעליבטער אר־טיסט יואנסאוויטש וועט זינגען אין יודיש עטליכע שלאגער־קופלעטען און די בעגאבטע האסקלעוויטש וועט ארויסטרעטען מיט נייע יודישע און מזרח־טענץ. די רעוויו ווערט געשפילט 3 מאל, 4, 6 נאכ מיטאג און 9.30 אווענד.

די סענסאציע פון טאג
איז סטאניעווסקיס צירק

די סענסאציע פון טאג איז אהן שום ספק, דער סטאניעווסקיס צירק, וועלכער שפילט זייט דריי טעג ביי אונז אין שטאט.

דאס, וואס מיר האבען געהאט די געלעגענהייט צו זעהען איז ווירקליך שטוינענד: דאס ערשטע ווארפט זיך אין די אויגען דער נומער מיט די פער־נאמענאלע דרעסירטע לייבען דורכ׳ן קאפיטאן פראר־סקע. דאס איז אנ׳אטראקציע פון זעלטענער עמאר־ציע. דאן געהט דער בעוואוסטער בים־באם (ע. סטא ניעווסקי). — וועלכען מ׳קען דרייסט אנרופען דעם קעניג פון מוזיקאלישע קלאונס, אויך דיין פארט־נער מאקס איז אין זיינע קרעאציעס און לידלעך א פאסענדער סעקונדאנט. פענאמענאל איז די פאמיליע קרעמא — זייערע ציגיק־נומער איז א רוהם, אויך דער איבעריגער פראגראם האלט דעם צושויער די גאנצע צייט אין שפאנונג. דער צירק איז איינגעאר דענט לויט דעם לעצטען ווארט פון טעכניק: בע־זיצט א גרויסע מענאזשעריע און אייגענע ראדיא־סטאציע, וואס איז טעטיג א גאנצען טאג. דער אר־קעסטער שטעהט אויך אויף דער הויך פון זיין אויפגאבע. דער סך־הכל איז — דער איינדרוק וואס מען טראגט ארויס פון די ערשטקלאסיגע פראדוק־ציעס דורך דעם סימפאטישען צירק־אנסאמבל — איז אנ׳ערשטקלאסיגער.

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 1 אפריל 1932

11.45 פרעסע־איבערזיכט, 11.58 צייט־סיגנאל. 12.10 גראמאפאן־מוזיק. 3.25 פארלעזונג. 3.45 געלד־בערזע און קאמוניקאט, 3.50 פארלעזונג. 4.10 גראמאפאן־מוזיק. 4.20 פאסט־קעסטעל. 4.40 גרא מאפאן־מוזיק. 4.55 לעקציע ענגליש. 5.10 פארלע־זונג. 5.35 קאנצערט. 6.50 פערשידענעס. 7.15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 7.30 רע פערטואר. 7.45 ראדיא־פרעסע. 8.00 מוזיקאלי־שע געשפרעכען. 8.15 קאנצערט. 10.40 קאמוניקא־טען. 10.50 טאנץ־מוזיק.

שבת ד. 2 אפריל

11.45 פרעסע־איבערזיכט. 11.58 צייט־סיגנאל. 12.10 שול־פריהמארגען, 12.45 גראמאפאן. 1.10 קאמוניקאט. 3.45 געלד־בערזע און קאמוניקאט. 3.50 גראמאפאן־מוזיק. 4.20 פארלעזונג. 4.40 גראמאפאן־מוזיק. 5.00 גאטעסדינסט. 6.05 פרא־גראם פאר קינדער. 6.30 קאנצערט פאר יוגענד. 6.50 פערשידענעס. 7.15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 7.35 היידען־קאנצערט פון ווין, 9.35 ראדיא־פרעסע. 9.50 ספארט. 10.10 שאפען־קאנצערט. 10.40 קאמוניקאטען. 10.50 גראמאפאן מוזיק לויט פערלאנג.

20 זומער-וואוינונגען בחנם
גיט א לעמבערגער. בוי-פירמע אין פאדעמביע הינטער לאדז

(פ.א.) א בעקאנטע לעמבערגער בוי־געזעל־שאפט בויט אויס א גרויסע זומער־קאלאניע אין פאדעמביע הינטער לאדז.

כדי צו פאפולאריזירען די קאלאניע, האט די געזעלשאפט בעשטימט א פרעמיע — 20 זומער־וואוי־נונגען בחנם.

די ערשטע 20 וואס וועלען זיך היינט ביז 12 פארמיטאג ווענדען מיט דעם אונטען־אנגע־געבענעם קופאן, בעקומען אומזיסטע זומער־וואוינונ־גען.

מיט דעם קופאן דארף מען זיך מעלדען היינט ביז 12 פארמ. אין דער האנדווערקער־באנק (פא־לודניאווע 4) צום דירעקטאר ארדינאנס.

שניידט אויס דעם קופאן.

קופאן №___
אויף צו בעקומען
א בחנמ׳דיגע זומער-וואוינונג
אין פאדעמביע.
גילטיג נאר דעם 1-טען אפריל 1932
ביז 12 מיטאג

„שמחות ביי יודען"
נאך 5 טעג אין „ארט"

אויפ׳ן אלגעמיינעם פערלאנג ווערט אין „ארט" נאך פינף טעג געוויזען ווערען דער רעקארדאלער יובל־פראגראם א.נ. „שמחות ביי יודען" וועלכער איז געגאנגען העכער א חודש צייט אדן איבעררייס און ארויסגערופען גרויס ענטציקונג ביי די טויזענדער בעזוכער, וואס האבען איהם געזעהן.

היינט ווערט געשפילט 1 מאל — 10 אין אווענד; מארגען, שבת 3 מאל: 4 נאכמ. 7.45 און 10 אין אווענד.

פרייזען — פון 60 גראשען ביז 1,60

GRAND KINO
היינט און פאלגענדע טעג!
פוילישער פילם געשאפען אויפ׳ן גרונד פון דער שיינער ערצעהלונג פון י. ווייזענהאף
„מדבר"
רעזשי: R. BISKE
די הויפטראלען קרעאירען:
NINA GRUDZINSKA, INA BENITA
וואהנזין פון ליידענשאפטען!
אויסערן פראגראם: דאס נייעסטע וואכען בוך פון Paramuont און לאנדאקטואל.
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער.
אנהויב 4 נאכמ., לעצטער סעאנס 10 אוו.
שבת, זונטאג און יום טוב פון 12–3 נ.מ.
זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג!
דער אונפערגלייבליכער Maurice Chevalier אין פילם
אונט. נאמען:
דער פרייליכער פארוטשניק
רעזשי: ERNEST LUBITSCH אויסער׳ן פראגראם: פילם-אקטואליטעטען און פאראמאונטס וואכען-בוך
נעכסטער פראגראם: „מאדאם טיוועל" מיט Kay Johnson, Reginald Denny

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
צופאהר מיט די טראמוואיען 5, 6, 8, 9, 1.
אנהויב טעגליך 4 נ״ר. שבת און זונטאג 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 10 זוו.

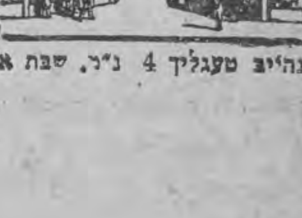

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער

קאנפעקציאנערען און גאלאנטערי-סוחרים!

ביליגסטע קוועלע

פון שניידער-צודאטען און גאלאנטעריע

וויקטאריא, בעק
ערמעל-סאטין
קלאט און קארמען
קראזע און זשאנעטס
פערשידענע לייוואנט
וואלאשאנקע און מושלין
אטלאס און ראדאמעע
קאמגארן-סאטין, וואטאלין.

D.M.C. און .C. B, זאטשאסקעס
גומי-בענדער, ריפס און טאפט-באנד
פערשידענע קעהס, שטאפף-ביינוועל
ניי- און מאשין-נאדלען, אלערארט גארן
גאלאנען, ספינקעס, אגראפקעס
פערלמוטער-קנעפ, זיידענע מאשמא
מאשין- און האנד-זייד, פאדפינקעס,
שנוראוואדלעס א. אז. וו.

„Bazar Krawiecki“

אייגענטימער: מאראקא און קיניג

לאדז, נאוואמיעסקא 8, פראנט-געוועלב

פאר שניידער און סוחרים — ספעציעלער ראבאט!

Dr.

HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

נאווראט 2 טעל. 79-89

נעמט אן ביז 10 פרי און פון 4—8 אוענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.

פאר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

לעהרערס

מיט רעגירונגס-רעכט, 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטא, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12

רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק וו. 30. שיף

מלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

גרויסער יום-טוב-פראגראם!

גרויסער קלאנג-פילם א. נ.

מאראקא

אין די הויפט-ראלען:

GARY COOPER
MARLENA DIETRICH

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבען.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

נור №6

מעבעל

פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פרייזען עמפפעהלט די פירמע

Markowicz i Nasielski

6 Piotrkowska 6, tel. 149-71.

בעמערקונג: די וועניגער מאדערן מעבעל פערקויף איז מיט 75% ביליגער.

1825

Samochody

i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

---

4 אמעריקאנער
קראפט-שטרימף-פוס-מאשינען 33/4
1 רענדער-מאשין, לעצטע נומערן, אין בעסטען צושטאנד, צו פערקויפען.
צו ערפאהרען יאקובא 14, 3. שט. פון 8—12. 2076

וויכטיג פאר אלע יודען!

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג' קונדשאפט פון לאדז און פראווינץ, דאס איך האב ערעפענט א רייך סארטירט געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

אין לאדז, אלטשטאט 6, אין הויף

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בעקעצע און זיידענע זשופצעס, שלאפראקן, שלאפמענטעל, צייגענע, האלב-וואלענע כאלאטלעך ווי אויך זומער און ווינטער-פאלטענס, נעהאפטע טאלעסן, פאר דערוואקסענע און פאר קינדער פון די בעסטע שטאפען. איינציגער ווארשטאט אויף'ן ארט.

אויך גאנצע אויסשטייערס פאר חתנים!

צו ביליגע פרייזען. קומט, איבערצייגט אייך. רעעל און ביליג.

לייב רייכגעווירץ, אלטשטאט 6

בעמ.: בעשטעלונגען ווערן אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

הורט — דעטייל

לאמפען

אלערארט לויט די נייעסטע מאדעלען אין א גרויסען אויסוואהל אויף די בעסטע בעדינגונגען

עמפפעהלט דאס רענאמירטע

לאמפען-געשעפט

A. J. EISNER S-CY

פאלודניאווא 25, טעל. 178-74!

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויסגעוועהלטע צייכנונגען, ווי אויך אלע זומטליכע רעפעראטורען

:: קאנקורענץ-פרייזען. :: 1730

גארדינען-פאבריק

פירמע ק. צוקערמאן

לאדז, פאלודניאווא 20.
טעל. 245-43

עמפפעהלט צום איצטיגען סעזאן די נייעסטע און מאדערנסטע גארדינען,

קאפען, סטארען
פון טול און עטאמין
צו קאנקורענץ-פרייזען!

רעעלע בעהאנדלונג!

בעזוכט מיין געשעפט און איהר וועט זיך איבערצייגען. 1776

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף מילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאפ און עס פאלט אריין אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גומען די הייל-בעהאנדלונגען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג — און פון דיזע טראפעסאר

דאקטאר בראכורטונג בעזונדערע ווערן דעם שווערסטען און געפעהרליכסטע ברוך. אויך פאר הויקערס בעהאנדלונגען מיט הייל-גארסעטן און אפאראטן פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שוך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגסט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוענד

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בראנטש, פראפ. דר. י. מאריש-ער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן סערוויכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין דאנקבארקייט דעם ה' דיר' י. ראפאפארט וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פראנט, פארטער, פאר אויסקורירען מיך פון א שווערער ברוך-קראנקהייט, וואס האט געדראהט מיט'ן טויט. היינט א דאנק דעם פערלעגטען בעהאנדלונג און מיחוטער ארבייט פון ה' דיר. י. ראפאפארט איז דער רוך אויסקורירט געווארען. מי' אמן ווארט, דער ספעציאליסט האט איינמאך אין דעם טאל בעוויזען נסים.

אהרן מיכאלאוויטש, בלאשקי, גורני רינעק 25.

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע

איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע און פערלויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין-שרייבען אין משך פון 3 וואכען נור 6 זל. קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טער שט. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-ארימעטיק און סטענאגראפיע.

פאר די וואס ענדיגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ — סטענאגראפיע אומזיסט.

1212

ספעציעלע אבטיילונג פאר קינדער-שיך

שיך פון 8.75 זל.

האלב-שיך פון 8.75

אכטונג!

דער באטשאן קומט האט איהר שוין קינדער וועש ?

צו בעקומען ביי

J. Frimer, Piotrkowska 75

פיליעס: פיעטריקאווער 112.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

Mydło 3

1. dobre
2. oszczędne
3. pachnące

TRÓJKA

א ליכטיגען יום-טוב

קאן מען נור האבען, קויפענדיג

לאמפען

אלערארט
ביי דער פירמע

AMPER

15 פאלודניאווא 15

צוליב'ן הערשענדען קריזיס, די ביליגסטע פרייזען.

רעעלע בעהאנדלונג. — רעעלע בעהאנדלונג.

די ביליגסטע קוועלע

פון ניקעל- און אייזען-בעטען
קינדער-בעטלעך
קינדער-וועגעלעך
פעלד-בעטען

מאטראצען / קאזעטקעס / טאפטשאנעס / הורט / דעטייל

אין דער ניי-ערעפענטע פירמע

Krajowa Centrala Łóżek

לאדז, פיעטריקאווער 66, אין הויף.

די בעסטע קוואליטעט! פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג!

בעמ.: דאס אנקוקען פערפליכטעט נישט צום קויפען.

קוקט נישט אויף די שרייענדע ביליגע רעקלאמעס!

קויפט נאָר די עלעגאַנטסטע און בעסטע

שיך

אין דער איבעראַל רענאָמירטער פירמע

L. FRIEDLAND, Łódź

15 CEGIELNIANA 15, TEL. 171-41

וועלכע בעזיצט צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאָן די נייעסטע קרעאַציעס פון הערן, דאַמען און קינדער-שיך צו בעדייטענד ערמעסיגטע פּרייזען. רעעלע בעהאַנדלונג

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **Wodewil** גלובנאַ 1

היינט צום לעצטען מאָל! גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם! שטימונג... פּראַכט... רייץ...

דערוועקט דער בעקאַנטער איידאָפּעאישער קלאַנג-פילם א. ג.

„איבער-דונאַי'שער וואַליץ"

HARRY LIEDTKE, P. Norman, Ernest Verebes

ראָמאַנטישער פילם, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון ליבע, אין די הויפּטראָלען

אויסערן פּראָגראַם קלאַנג-פאַרס

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **Odeon** פּשעיאַזד 2

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **CORSO**

אָנהויב 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

היינט און פאָלגענדע טעג!

„בעצווינגער פון הערצער"

אין דער הויפּטראָלע דער אונפאַרגלייכליכער VICTOR Mac I AGLEN

פּרעכטיגער אינהאַלט. גלענצענדע מוזיק און געזאַנגען. אונגעוועהנליכע טריקען

קאָנקורענצלאָזע באַמבע פון געלעכטער!

אין אַנ'אוני-געוו. קלאַנג-קאָמעדיע-

Laurel i Hardy

די הוראַגאַנען פון געלעכטער! קינסטלעריש שפּילען!

אויסער'ן פּראָגראַם קלאַנג-פאַרס מיט SLIM און קלאַנג-פילם-אַקטואַליטעטן

קינאָ-טעאַטער „LIRA"

לימאַנאָווסקיעגאָ 37.

אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייט.

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג

„דאָס געהיימניש פון אַלטען דור"

מעכטיגע דראַמע אין 12 אַקטען. אין די הויפּטראָלען: די קעניגין פון פּוילישן עקראַן

Jadwiga Smosarska, Jerzy Marr, Gorczyńska, Krukowski

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבען. נעכסטער פּראָגראַם: „נאַכט-טאַקסובקע" גרויסע סענסאַצ. דראַמע אין דער הויפּטראָלע HARRY PEEL

ביי-ערפּעכטער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **TĘCZA** זאַווישאַ 22

היינט און פאָל, געבערע טעג! רייצענדע פילם-אָפּערעטקע א. ג.

„דער וועג צום גן-עדן"

אין די הויפּטראָלען: Liljana Harvey, Olga Czechowa, Kurt Gernon

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבן. נעכסטער פּראָגראַם: בלויער שמעטערלינג"

פּרייז פון אַנ'אַנאַנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פּרייז פון אַנ'אַנאַנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

עס איז נויטיג

אַגענטען (קאָס) ווערען געזוכט צו פאַר-שפּרייטען אַנ'אַרטיקעל פון ערשטען גאַבויך. צו ערפאַהרען אין אַדמין. פון דער צייטונג 2079

איך זוך צו קויפען אַ געניצטע נייע-מאַשין אין גוטען צושטאַנד פאַר קאַסע, צו ערפאַהרען שקאָלנאַ 7 רעכטע אָפיצינע פּאָלאַנסקי. 2075

אַ קוואַליפיצירטע שיך-פּערקויפערין ווערט געברויכט ביי אַרערבערג, פּיעטריקאָווער 17, נאָר פון דער בראַנזשע.

טיכטיגע אַגענטען ווערען געזוכט צו אַ גאַנגבאַר אַרטיקעל וואָס יעדער מוז עס האָבען, ביי ד. גאָלדקאָרן לאַגעווניצקאַ 2 אין געוועלב געגען קויציע פון 200 זל. צו טרעפען פון 12–10 און 4–6 נאָכמ. 2104

נויטיג גייטאַרינס צו זיידענע בלוזען ביי מיוד, פּולנאָצנאַ 25 צווייטער הויף לינקס. 2089

אַ פריילין צו גאָרסעטען, ביוסטאַנאָשן ווערט געזוכט, פראַנציסקאַנער 15 פראָנט.

נויטיג נייהערינס אויף ביוסטען-האָלטערס ציגעל גאַס 53 וו. 5. 2127

ס'ווערט געברויכט פון זאָפאָרט אַ לערן יונגעל אין וואַליזען פאַבריק פּיעטריקאָווער 41 א. זילבערבערג. 2141

לאָקאַלע

עס ווערט געזוכט צוויי פריילינס צו שלאָפען זוסכאָדניאַ 25, וואוינונג 24.

איבערצוגעבן אַ מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען און אַ בעזונדערען איינגאַנג, צו ערפאַהרען 11 ליסטאָפּאַד 16 רייכענבערג. 2078

איבערצוגעבן אַ געוועלב מיט אַנ'ערשט-קלאַסיגע וויטרינע אין אַ גוטען פּונקט אויף חודש-געלד צו ערפאַהרען ביי ראָזענפעלד אַלעקסאַנ-דראָווסקאַ 45. 2092

איבערצוגעבן אַנ'אָרט אויף מצות פריי-ווירדיג אין אַנ'איינגעפיהרט פּרוכטען-געוועלב זאַ-וואַדזקאַ 21, ביכבינדער. 2096

לאָזשי קענען בעקומען 2 אַנשטענדיגע יונגע-לייט ביי אַ בעסערער פאַמיליע אין אַ בעוואוינטער שעהן-איינגעאָרדענט צימער מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג געגען מעסיגען מאָנאַטליכען אָפּצאָהל. צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 14. פראָנט 2-טער שטאָק, וו. 4–5.

זאָפאָרט איבערצוגעבען אין צענטרום שטאָט אַ גרויסען פּלאַץ געאַבסט קאָנטאָר ווי אויך שאַפּעס געאייגנעט צו קויהלען ווי אויך אַלע אַנדערע אַר-טיקלען. ווענדען זיך טעלעפאָן 185-51. 2093

אַ האַלב געוועלב צו פערדינגען נאָוואָמיעסקאַ נאָס אין בעסטען צענטרום אָהן אָבטרעט-געלד, זעהר ביליג דירה-געלד מיט מיין פּאַטענט. צו ער-פאַהרען אין אַדמינ. 2085

אַ גרויס באַלקאָן-צימער פראָנט ערשטער שטאָק צו פערדינגען אויף חודש געלד. שקאָלנאַ 7 וואהנונג 7 2110

אָוועקצוגעבען אַ געוועלב מיט אַ שטוב אָדער אַ האַלב געוועלב אַלטער מאַרק 2. ביי „דאָדאַטקי קראַוויעצקיע" 2109

אַ געוועלב מיט אַ שטוב איבערצוגעבען זשגאָווסקאַ 35 פאַר אַ צוגענגליכען פּרייז, צו ער-פאַהרען זשעראָמסקיעגאָ 42. פּיעטריקאָווסקי, מעק-לערס געווינשען. 2102

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר אַ אינטעליגענטען יונגערמאַן מיט בעקעסטיגונג אָדער אָהן צו ער-פאַהרען צעגעלניאַנאַ 21 וו. 35, 2-טער הויף קווער אָפיצינע. 2098

אַ פאַבריקס לאָקאַל איז פון זאָפאָרט איבער-צוגעבען פּלאַץ וואָלנאָשטשי 3, צו מעלדען זיך שקאָלנאַ 10 י. זאַלצמאַן. 2100

אַן אָרט צו שלאָפען פאַר 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט, צוזאַמען פאַר 2 פריילינס אין אַ שעה מעבלירטע צימער מיט בעקוועמליכקייטען ביליג פון זאָפאָרט אָבצוגעבען ביי אַ בעסערער פאַמיליע. צו ערפאַהרען ביי אָרבאַך קילינסקיעגאָ 41.

נעלעגענהייטליך ביליג איבערצוגעבען 2 גרויסע שטיבען מיט אַ קאַמער ביי ווייננאָלד פּאַד-זשעטשנאַ 27 אָפיצינע וו. 27. 2124

איבערצוגעבען אַ בויר אין בעסטען פּונקט אין דער האַלבע אָגראָדאָווא 3, צו ערפאַהרען אין אַדמינ. פון דער צייטונג. 2132

זאָפאָרט ביליג איבערצוגעבען רעמאָנטירטע 2 צימער און קיך קאָרידאָר ערשטען שטאָק, ביי ה. דרעסלער קאַמיענאַ 5 ביליג דירה געלד. 2119

עס ווערט געזוכט צוויי פריילינס צו שלאָ-פען וושכאָדניאַ 25 וו. 24. 2143

צו פערמיטען 2 צימער און קיך וושכאָדניאַ 55, צו ערפאַהרען ביי שפּירא שרודמיעסקאַ 1 פראָנט געשעפט. 2151

אַ געוועלב מיט אַ שטוב און אַ קיך איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען פאַר אַ זעהר ביליגען פּרייז צו ערפאַהרען זאַווישאַ 18, וואַרצעל. 2148

פון זאָפאָרט איבערצוגעבען אַ פאַבריקס לאָ-קאַל איינגעריכטעט אויף קראַפט מיט אַ קאָנצעסיע אויף פּילסודסקי 5 אַ, צו ערפאַהרען אין אַדמינ. פון דער צייטונג. 2170

ס'ווערט געזוכט אין באַלוטער געגענד אַ לאָקאַל פון 1–2 צימערן, ווענדונגען טעל. 220,75. 2167

צו פערדינגען אַ שטוב מיט אַ קיך עלעקטרי, וואַסער פּאַרטער, ביי פרידמאַן, פּאָלודניאָווא 21. 2154

ביליג אָבצוגעבען אַ צימער אויף אַ פּראָ-צאָווניע, געאייגנעט פאַר אַ דאַמען-שניידערין. אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאַלער-שאַבלאָנען און שפּריץ-מאַשינען פישאָף לאָדז, פּולנאָצנאַ 9. 2153

פערשידענעס

איבערצוגעבען אַ מצה-בעקעריי מיט צוויי אייוועצן מיט איין מאָטאָר אויף מאַשין-מצות אָדער האַנד-מצות. צו פערשטענדיגען זיך טעל. 188-89.

בילינ צו פערקויפען אַ שטרימפּ-אָבטעלאַק אין אַ גוטען צושטאַנד, צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 114 קווער אָפיצינע ביי בלאַך. 2131

איך ריינינ סאָפיסען, טאַפּעטען און געמאָהלטע ווענד אויף אַ טרוקענעם אופן. עס שטויבט נישט צו זעהר אַ ביליגען פּרייז. שקאָלנאַ 4, וואהנ. 4, טעל. 225.73.

צו בעקומען פערשידענע מצה רעדלעך און שטעפּ רעדלעך ביי שלאָסער ברעסטיצקי שיל גאַס וואָלבאָרסקאַ 10. 2077

צו שלייפען שערען און לאַנגע אינטראַליגאַ-טאָרסקע מעסער פערשידענע רעפּעראַטורען, רעגו-לירען שרייבמאַשינען נעהמט אָן מעכאַניק פּול-נאָצנאַ 18 פראָנט אין געוועלב. 2095

איך נעהם אָן מענער-אַנציגער מיט גוטע צו-דאַטען צו רעדוצירטע פּרייזען צו 45 זל. און פּאַל-טענס צו 40 זל, פאַר רעעלע אַרבייט ווערט גאַ-ראַנטירט. יעקב שפּיגעל, ציגעלנאַ 11 2097

אַכטונג מענער-קאָנפעקציאָנערן, איהר האָט אַ געלעגענהייט צו בעקומען אַ צושניידער אַ פאַכ-מאַן, מאָדערנער שניט און לייכט צום אויספּערטי-גען. אל. קאָשטשושקי 26 פּאַרטער וו. 1. 2088

סטאַרשי-פעלדשער נ. ניימאַן (בענעדיקטאַ 6 שיערפּניאַ 43 פּאַרטער מאַכט עלעקטריזאַציאָס – צו בעקומען פרישע פּיאַווקעס. 1958

אַ גרעסערע פּאַרטיע ציגעל וויל איך קויפען אייגענטימער Stachewski, Kościelna № 3 מעקלערס געווינשען.

Pierwszorzędny Zakład Krawiecki damski M. Rozencwajg, Piłsudskiego 40 przyjmuje na sezon wiosenny i letni palta i kostjumy, za palto 30 zł. i kostjum 40 zł. wykonanie solidne.

אַכטונג פּאַביאַניצער לאָדזער גאָרדינען פאַב-ריקאַנטען. איך קען אויספּערטיגען 2000 מטר. אַ וואָך גאָרדינען פון די קריטע מאַש. Lipszyc, Nowomiejska 24, m. 21. 2140

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פריי טאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ווייס 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 " " " 60— " " " 4 "
נאָכ'ן טעקסט—12 " " " 18— " " " 8 "
פאַר אַ מילימעטער-שורה: איבער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנעמענט-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלן אַ היים אויף דער פּראָווינץ 6—6 זל. אַ חודש אין אויסלאַנד — 8 זל. פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען פרימאָרגן און ביינאַכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółka z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 93.